

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED

Inštitút komunikačných štúdií a žurnalistiky

Katedra mediálnych štúdií

Nina Zemanová

**Špecifické postavenie obrazového
spravodajstva v tlači**

**v širšom kontexte novinárskej profesie so zameraním
na genderovú a štatútovo mocenskú dimenziu a
profesné sebapoňatie**

Diplomová práca

Praha 2010

Autor práce: **Bc. Nina Zemanová**

Vedúcí práce: **PhDr. Lenka Vochocová**

Oponent práce:

Dátum obhajoby: **2010**

Hodnotenie:

Bibliografický záznam

ZEMANOVÁ, Nina. *Špecifické postavenie obrazového spravodajstva v tlači; v širšom kontexte novinárskej profesie so zameraním na genderovú a štatútovo mocenskú dimenziu a profesné sebapoňatie*. Praha: Univerzita Karlova v Prahe, Fakulta sociálnych vied, Inštitút komunikačných štúdií a žurnalistiky, 2010. 140s. Vedúci diplomovej práce Lenka Vochocová, PhDr.

Anotácia

Diplomová práca „Špecifické postavenie obrazového spravodajstva v tlači; v širšom kontexte novinárskej profesie so zameraním na genderovú a štatútovo mocenskú dimenziu a profesné sebapoňatie“ sa zaoberá funkciou, postavením a sebapoňatím obrazového spravodajca, ale i ostatných profesií v rámci redakcie obrazového spravodajstva, so zaoštréním na rozhodovacie procesy, hierarchizáciu, moc a s tým spojené možné diskriminácie či stereotypy.

Úvodné kapitoly sa zaoberajú problematikou obrazového spravodajstva ako celku, vysvetľujú základné pojmy, zaoberajú sa úlohou novinárskej fotografie, postavením fotografa v rámci redakcie, jej zložením a etikou.

Praktická časť sa venuje výskumu obrazového spravodajstva na základe hĺbkových rozhovorov s vybranými osobami v rámci vybraných fotooddelení, s cieľom pokúsiť sa popísať funkciu a postavenie obrazového spravodajca, pochopiť systém práce, postupy a rozhodovacie procesy. Okrem toho zisťuje pomerné zastúpenie žien a mužov v rámci vybraných redakcií obrazového spravodajstva pomocou zberu dát, a to kvantitatívnym výskumom. Naším cieľom je však priblížiť sa k vlastnému sebapoňatiu obrazových novinárov, zistiť postavenie žien/mužov z pohľadu genderu a moci, nielen podať strohý zoznam dát vychádzajúcich z kvantitatívnych analýz. Z tohto dôvodu je kvalitatívny výskum pomocou hĺbkových rozhovorov dominantnou časťou tejto diplomovej práce.

Annotation

Diploma thesis „Specific role of photojournalism in print media; in the wider context of a journalistic career focusing on dimensions of gender, power, status and self-examination“ deals with the role, status and self-examination of the photoreporter (and the others inside the newsroom), focusing on the decision-making process inside the

newsroom, on hierarchization and power, plus the accompanying possible discriminations or stereotypes.

First chapters deal with the issues of photojournalism as a whole, explaining basic concepts, going into the role of the photojournalistic picture, the role of the photoreporter inside the newsroom, its composition and ethics.

The practical part is dedicated to the research on photojournalism based on in-depth interviews with selected people within the newsroom, with the goal to try to describe the role and status of the photoreporter, to understand the system of work, procedures and decision-making processes. In addition to identify the relative representation of women and men within the selected newsrooms by data gathering, using quantitative research. Our goal is to move towards their own image (self-examination), discover the status of women/men in terms of gender and power, not just to make a list of terse data based on quantitative analysis. Thus, in-depth interviews using qualitative method is an indispensable part of this thesis.

Kľúčové slová

Obrazové spravodajstvo, spravodajská fotografia, fotoreportér, moc, rozhodovacie procesy, hierarchizácia, gender

Keywords

Photojournalism, news pictures, photojournalist, power, decision-making process, hierarchization, gender

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Vlastný text práce má bez anotácie a príloh 145 373 znakov s medzerami, tzn. 83 normostrán.
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená verejnosti na účely výskumu a štúdií.

V Prahe dňa 17.05.2010

Nina Zemanová

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela poďakovať Zuzane Zemanovej, PhDr. Alene Lábovej a Jane Bömerovej za lásku k fotografii. Moja vďaka pri písaní tejto práce však patrí predovšetkým vedúcej diplomovej práce, PhDr. Lenke Vochocovej. Všetkým fotoreportérom a ľuďom pracujúcim vo vybraných médiach ďakujem za ich čas a cenné rady. V poslednej rade ďakujem Janovi Kobylákovi za podporu.

Obsah	7
1. ÚVOD	13
1.1 Fotožurnalistika a moc.....	13
1.2 Výskumné otázky.....	14
1.3 Zdôvodnenie výskumu.....	14
1.4 Literatúra.....	15
2. POJMY	16
2.1 Obrazové spravodajstvo alias fotožurnalistika.....	16
2.2 Stručné historické poňatie českej fotožurnalistiky.....	17
2.3 Spravodajská fotografia.....	19
2.3.1 ... a etika.....	20
2.4 Fotoreportér či fotožurnalista?.....	22
2.5 Fotožurnalistika, gender a politická ekonómia komunikácie.....	23
2.6 Generické maskulínium a jeho používanie v tejto diplomovej práci.....	26
3. METÓDA	27
3.1 K výberu médií.....	27
3.2 Ku kvantitatívnej analýze.....	29
3.3 Ku kvalitatívnej analýze.....	29
3.4 Komplikácie a obmedzenia pri výskume.....	33
4. VÝSLEDKY ANALÝZ	35
4.1 Výsledky kvantitatívnej analýzy.....	35
4.1.1 Predstavenie vybraných médií a ich fotooddelení.....	35
4.2 Výsledky kvalitatívnej analýzy.....	45
4.2.1. Zo života fotoreportéra.....	45
4.2.1.1 Dobrý fotoreportér.....	47
4.2.1.1.1a Schopnosti a vedomosti.....	47
4.2.1.1.1b Charakteristika fotoreportéra.....	48
4.2.1.1.1c Štýl práce.....	48
4.2.1.1.1d Dôvody práce.....	55
4.2.1.1.1e Obmedzenia a výhody.....	56
4.2.1.1.1f Organizácia práce.....	61
4.2.1.1.1g Denný režim.....	63

Diplomová práca

4.2.1.1.1h Rozhodovacie procesy.....	64
4.2.1.1.1i Pracovné prostredie.....	66
4.2.1.1.1j „My vs. Oni“.....	67
4.2.1.2 Nová doba.....	70
ZÁVER	75
RESUMÉ	80
SUMMARY	81
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	82
ZOZNAM GRAFOV	85
ZOZNAM PRÍLOH	86
PRÍLOHY	87
Príloha č.1: Media Projekt 2009.....	87
Príloha č.2: Rozhovor s Reném Flugerom.....	89
Príloha č.3: Rozhovor s Michalom Doležalom.....	96
Príloha č.4: Rozhovor s Blankou Roseckou.....	101
Príloha č.5: Rozhovor s Matejom Stránským.....	107
Príloha č.6: Rozhovor s Milanom Jarošom.....	114
Príloha č.7: Rozhovor s Luciou Pařízkovou.....	119
Príloha č.8: Rozhovor s Michaelou Říhovou.....	123
Príloha č.9: Rozhovor s Michalom Růžičkom.....	129
Príloha č.10 Rozhovor s Barborou Reichovou.....	134
Príloha č.11: Rozhovor s Martinom Sekaninom.....	138

SCHVÁLENO

Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky UK FSV Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČASŤ VYPLŇUJE STUDENT:	
Prijímení a meno diplomanta: NINA ZEMANOVÁ	Razítko podateľne Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálnych vied Došlo dne: - 6 -02- 2009 -1- Č.j. 1153 Príloh: 4 Štartovací heslo: Prídeleno katedra mediálnych štúdií IKSŽ UK FSV k rukám Doc. PhDr. Jana Jiráka, Ph.D.
Imatrikulačný ročník diplomanta: 2007	
E-mail diplomanta: nina.zemanova@hotmail.com	
Studijný program/studijný obor: Mediálni štúdia	
Předpokládaný název práce v češtině: Špecifické postavenie obrazového spravodajstva v tlači v širšom kontexte novinárskej profesie so zameraním na gendrovú a štatútovo mocenskú dimenziu a profesné sebapojatie.	
Předpokládaný název práce v angličtině: Specific role of photojournalism in print in wider context of journalistic career focusing on dimensions of gender, power, status and self-examination.	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012): ZS 2010	
Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: <i>Mocnář, Karel, KMS IKSŽ UK FSV</i>): Vochocová, Lenka, KMS IKSŽ UK FSV	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (rozsah do 1800 znaků): <p>Táto diplomová práca sa bude zaoberať postavením obrazového spravodajstva v kontexte novinárskej profesie v oblasti tlače, so zameraním na klasické obrazové spravodajstvo denníkov a týždenníkov vychádzajúcich v ČR. Chcela by som mapovať viacero redakcií obrazového spravodajstva deníkov a týždenníkov, z viacerých druhov novin a to konkrétne: MF Dnes, Právo, Lidové noviny, Blesk, AHA!, Šíp, Týden a Respekt. /Vychádzajúc z najvyššieho priemerného predaného nákladu za obdobie 1.10.2007-31.1.2008, projektu realizovaného spoločnosťami GfK Praha-Median, overovaného ABC ČR. V prípade, že by sa výsledky z nadechádzajúceho projektu 2009 výrazne odlišovali od výsledkov z roku 2008, môžeme zväziť vybranú vzorku deníkov a týždenníkov./ K nim by som rada pridala obrazové spravodajstvo ČTK ako zdroj pre všetky ostatné.</p> <p>V prvom rade ma bude zaujímať koľko mužov a žien pracuje v oblasti obrazového spravodajstva /okrem fotografov sem patrí aj fotoprodukcia, grafika a tzv.art director/ a taktiež oblasť gendrového zastúpenia mužov a žien v top pozíciách. V oblasti kvantitatívneho výskumu si však môžeme klásť aj ďalšie otázky ako napríklad pomer mužov/žien v rámci rôznych funkcií, rozdiely v príjmoch, porovnať počet žien/mužov medzi jednotlivými redakciami obrazového spravodajstva atď.</p> <p>V ďalšej časti práce ma bude zaujímať aká je prestíž obrazového spravodajstva a hlavne to, ako ju vnímajú sami tvorcovia, teda sa zameriam na sebapojatie obrazového spravodajstva. Sú obrazoví novinári vnímaní ako menej významná profesia alebo ide o exkluzívne postavenie v rámci redakcie? Je táto oblasť viac vyhradená ženám, alebo mužom? Aká je pozícia žien v oblasti obrazového spravodajstva? Existujú nejaké špecifické ženské role? Čelia nejakým diskrimináciám či stereotypom? Túto problematiku budem skúmať z hľadiska mocenského a štatútového.</p>	
Předpokládaný cíl diplomové práce, původní přínos autora diplomové práce ke zpracování	

tématu, prípadne formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1800 znakov):

Cieľom mojej práce je zistiť postavenie žien/mužov v rámci obrazového spravodajstva v tlači z pohľadu gendru a moci, konkrétnejšie- zistiť, koľko mužov a žien pracuje v oblasti obrazového spravodajstva a aké pozície zastávajú. Odhaliť špecifické ženské či mužské role, zistiť, ako vnímajú sami seba a svoju profesiu ľudí pracujúci v tejto oblasti a ako sa medzi sebou odlišujú tieto redakcie z gendrového a mocenského hľadiska. Budem sa venovať súčasnému stavu v rámci Českej republiky.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod- vymedzenie témy a cieľu práce
2. Teoretická časť
 - Obrazové spravodajstvo- história, hodnoty, etické kódexy
 - Gendrová politická ekonómia novinárskej profesie
3. Praktická časť
 - Kvantitatívny výskum- zber štatistických dát týkajúcich sa profesie obrazových novinárov a novináriek v ČR
 - Kvalitatívny výskum- hĺbkové rozhovory s otvorenou štruktúrou vedené s obrazovými novinármi a novinárkami a ich následná analýza
4. Záver- interpretácia zistení a možné podnety pre ďalší výskum v tejto oblasti

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

Pri spracovávaní mojej práce budem vychádzať z poznatkov z uvedenej literatúry, ktoré doplním ďalšími publikáciami, ktoré sú v rámci tejto problematiky relevantné. Ďalej budem vychádzať z kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumu a poznatkami získaných prostredníctvom hĺbkových rozhovorov s ľuďmi z oblasti obrazového spravodajstva. Zber dát pomocou kvantitatívnej analýzy prevediem pomocou dotazníkov, v prípadne nízkej miery spolupráce pomocou tiráží či internetu. Kvalitatívny výskum prevediem pomocou hĺbkových rozhovorov metódou otvoreného a axiálneho kódovania. Očakávam, že sa mi pomocou tejto analýzy vytvoria určité typizované kategórie či profily obrazových novinárov a novináriek, medzi ktorými budú existovať nejaké vzťahy, čo mi poskytne predstavu o rôznych pohľadoch na obrazové spravodajstvo.

V prípade, že bude zaujímavé porovnať tieto výsledky s inými číslami či výskumami, ktoré boli v minulosti uskutočnené či už v ČR alebo v zahraničí, budem pracovať s uverejnenými hodnotami, tabuľkami či grafmi.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J. 2003. Ženy, muži a společnost. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum.

- Táto publikácia je základom a prvým uceleným úvodom do gendrových štúdií, ktorá vyšla v českom jazyku. V rámci mojej práce mi poskytne základňu do gendrových teórií práce, pracovného trhu, obsahuje množstvo empirických dát, analýzy postavenia mužov a žien v rámci profesií či politiky.

Creedon, Pamela J.- Cramer, Judith (eds.). 2007. Women in Mass Communication. Third Edition. Thousand Oaks-London-New Delhi: SAGE Publications. ISBN 1-4129-3695-0

- Táto kniha je zásadná v oblasti profesného postavenia žien a mužov v oblasti médií. Pre moju prácu bude zaujímavá obzvlášť kapitola štyri, ktorá sa venuje postaveniu žien vrámci novinárskej žurnalistiky.

Lowrey, Wilson. 2004. Gender, Occupational Knowledge, and Control Over Work in the Newspaper Newsroom. In: Bruin, Marjan de - Ross, Karen (eds.). Gender and Newsroom Cultures. Identities at Work. Cresskill, New Jersey: Hampton Press, Inc. ISBN 1-57273-589-9

- Konkrétne tento článok sa venuje gendrovému postaveniu a jeho vplyvu na rozhodovacie procesy vrámci redakcie. Kladie si niekoľko výskumných otázok ako napr. aká je prestíž žien na vysokých pozíciách v porovnaní s mužmi vrámci obrazového spravodajstva. Okrem tohoto článku nám však teoretické východiská a inšpiráciu poskytnú aj ostatné články vrámci publikácie "Gender and Newsroom Culture. Identities at work".

Harries, G.- Wahl-Jorgensen, K. 2007. The Culture of Art Journalists. Journalism. vol.8 (6) 619-639.

- Článok sa zaoberá sebaojatiťm tzv. art journalists, ktorí sa považujú za niečo výnimočné vrámci redakcie, pretože si myslia, že práve oni ovplyvňujú vkus verejnosti. Článok vychádza z rozhovorov s dvadsiatimi "art journalist", teda kritikmi v oblasti divadla, hudby či tanca.

Morna, Dolleen Lowe (ed.). 2007. Glass Ceiling Two: An Audit of Women and Men in South Africa Newsrooms. South African National Editors' Forum (SANEF). Johannesburg: SANEF&GL. Dostupné z http://www.genderlinks.org.za/page.php?p_id=360.

- Článok sa zaoberá výskumom postavenia mužov a žien vrámci redakcií v Južnej Afrike. Pre moju prácu predstavuje tento článok pomôcku pre metodologické spracovanie gendrovej problematiky, rieši otázky pomeru muž/žena vrámci redakcie, rozdiely v zárobkoch, zastúpenie muž/žena vrámci funkcií či v top pozíciách, zastúpenie muž/žena v jednotlivých sekciách atď.

Gallagher, Margaret (ed.). 2005. Who makes the news? Global Media Monitoring Project 2005. London: World Association for Christian Communication. Dostupné z: http://www.whomakesthenews.org/who_makes_the_news/report_2005.

- "Global media monitoring project" (GMMP) je najväčším globálnym gendrovým výskumom v oblasti televízneho, rozhlasového a tlačového spravodajstva uskutočneného v 26 krajinách, ktorý funguje už od roku 1995. Výsledky z roku 2005 prinášajú nový ucelený pohľad na to, kto vytvára spravodajstvo a tieto výsledky je možné porovnať s výsledkami z rokov 1995 a 2000.

Chambers, Deborah - Steiner, Linda - Fleming, Carole (eds.). 2004. Women and Journalism. London, New York: Routledge, Taylor&Francis Group. ISBN 0-415-27445-1

- Publikácia sa venuje analýze postavenia, role a praxe žien v oblasti žurnalistiky v Amerike a Veľkej Británii. Autorky sa zaoberajú problémami, cez ktoré si museli ženy prejsť v procese ustavovania svojej profesnej pozície od polovice devätnásteho storočia.

Osvaldová, Barbora a kol. 2001. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum.

- Táto rozsahom pomerne útlá kniha pojednáva o stručnej histórii spravodajstva a publicistiky, o rôznych druhoch správ. Pre moju prácu bude podstatná kapitola 6. 5. Fotografické spravodajství v tištěných médiách- text Aleny Lábovej.

Tuchman, Gaye. 1978. Making news: a study in the construction of reality. New York: Free Press.

- Gaye Tuchman se v tejto práci venuje aspektom, ktoré ovplyvňujú vznik správ. Poukazuje na to, že noviny uverejňujú správy, ktoré sa sústreďujú na určité témy, ktoré majú "výsočné" postavenie a práve tie formujú verejnú mienku.

Gans, Herbert J. *Democracy and the news*. Oxford University Press. ISBN 0-19-517327-9.
- Herbert Gans v tejto knihe venuje pozornosť vzťahu medzi spravodajskými médiami a demokraciou, ktoré obe považuje za oslabené no zároveň zdôrazňuje ich silu a význam, nevyhnutný pre fungovanie "zdravej" demokracie a "zdravých" médií.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Cvejnová, K. Veronika. 2005. *Sociologie zdrojů - přístup žen do hlavního televizního zpravodajství v ČR*. Praha: Univerzita Karlova.

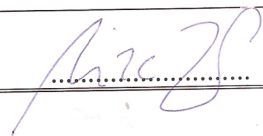
Spěváková, Barbora. 2003. *Pohled na gender a profesionální komunikátory ve zpravodajství a publicitě České televize*. Praha: Univerzita Karlova.

Vyčichlo, Pavel. 2002. *Postava a postavení novináře v ČSSR v letech 1970 až 1989 očima učebnic a představitelů moci*. Praha: Univerzita Karlova.

Trusínová, Magdaléna. 2007. *Proměny zpravodajských hodnot na příkladech užití fotografie ve zpravodajství českých deníků*. Praha : Univerzita Karlova.

Datum / Podpis studenta

04/02/2009

„ Je potrebné vykonať svoju prácu...a to zaznamenať skutočnosť’.

Chcem, aby sa ľudia prebudili!“

„There is a job to be done...to record the truth. I want to wake people up!“

James Nachtwey

1. ÚVOD

Obrazové spravodajstvo vždy stálo na tenkom ľade. Neustále sa vedú dohady o jeho prínose, funkcii, podstate, o etických hodnotách, o prekračovaní hraníc, o kontroverziách, nabúravaní súkromia. James Nachtwey, jeden z najvplyvnejších vojnových fotoreportérov, vystihol jej podstatu v krátkej vete: *„Je potrebné vykonať svoju prácu...a to zaznamenať skutočnosť’. Chcem, aby sa ľudia prebudili!“*. V tom je podstata existencie fotožurnalistiky. Zaznamenať a sprostredkovať verejnosti pravdivé udalosti, také, ku ktorým ľudia nemajú prístup, informovať a zároveň upozorniť na to, aby sa zamysleli, diskutovali, vyjadrili vlastný názor, zapojili sa do vecí verejných, či pomohli. Aby boli súčasťou toho, čo sa okolo nich deje. A fotoreportéri sú práve tými, ktorí im to umožňujú.

1.1 Fotožurnalistika a moc

Na tenkom ľade však stoja aj samotní novinári-fotografi a ich pozícia v rámci fotožurnalistiky, vonkajšie tlaky a očakávania, ktorými sú neustále vystavovaní, ale aj vlastná morálka, moc, hierarchizácia, redakčná kultúra. Práca v médiách tak podlieha rôznym tlakom a vplyvom, z podstaty tejto práce hovorme o tlakoch politických a ekonomických, a teda o rozmere politickej ekonómie komunikácie.

Práca v médiách bola od jej začiatkov pripisovaná najmä mužom. Boli to oni, kto stáli v čele vlastníkov médií, či zastávali vysoké funkcie a mali hlavné slovo v rozhodovacích procesoch. (Autorka zámerne používa minulý čas, pretože sa domnieva, že sa táto pozícia mení a fungovanie médií naberá nový rozmer. Zároveň je práve táto otázka postavenia žien a mužov oblasťou jej výskumu, a preto sa nechce v jej začiatkoch determinovať prevládajúcimi názormi o dominantnej pozícii mužov v médiách). Oblasť politickej ekonómie komunikácie sa tak vo svojej kritickej rovine zaoberá aj genderovou problematikou v rámci médií (genderová politická ekonómia komunikácie) a práve toto hľadisko bude jednou z hlavných oblastí nášho výskumu.

1.2 Výskumné otázky

Cieľom tejto práce je zistiť, aké postavenie majú ženy/muži v redakcii obrazového spravodajstva z pohľadu genderu a moci, so zameraním sa primárne na profesiu obrazového spravodaja. Pokúsime sa zistiť pomerné zastúpenie žien a mužov vo vybraných redakciách pomocou kvantitatívneho výskumu, ale väčšinu úsilia chceme venovať práve hĺbkovým rozhovorom. Kvantitatívne dáta nám sice poskytnú určitú predstavu o zložení redakcie, ale samostatne nemajú veľkú vypovedaciu hodnotu, či už vo vzťahu napr. k mediálnym obsahom či rozhodovacím procesom. Samé za seba nie sú schopné vypovedať o skutočnosti. Preto je potrebné uskutočniť hĺbkové rozhovory, pomocou ktorých budeme schopní popísať funkciu obrazového spravodaja, formou otázok a odpovedí sa nám budú odkrývať nové skutočnosti a v závere, v rámci kvalitatívnej analýzy očakávame, že nám vystanú určité kategórie, pomocou ktorých budeme schopní priniesť určité tvrdenia vyplývajúce zo zozbieraných dát. Pomocou hĺbkových rozhovorov by sme tak mali odкрыť to, ako obrazoví spravodaji vnímajú sami seba, kto má akú moc v rámci redakcie, čomu musia čeliť, alebo či je táto profesia viac vyhradená ženám či mužom (budeme po tomto zistení schopní podať vysvetlenia, prečo tejto oblasti viac dominujú ženy či muži?).

Cieľom tejto práce je tak poskytnúť určitý pohľad na problematiku postavenia žien a mužov vo vybraných fotooddeleniach a na profesiu fotoreportéra ako takého (zdôvodnenie výberu médií vid' kapitola 3. Metóda), bez toho, žeby sme sa snažili o akúkoľvek tvorbu definícií či všeobecne platných pravidiel. V medziach nášho výskumu sa však pokúsime o to, aby boli naše výsledky prínosné a na ich základe by sme mohli zodpovedať na otázky, ktoré nás vo vzťahu k tejto problematike zaujímajú a doposiaľ neboli veľmi preskúmané.

1.3 Zdôvodnenie výskumu

V Českej republike sa v posledných rokoch vedú rôzne debaty na tému ženy a rovný prístup k profesii, ženy a diskriminácie, zobrazovanie žien v médiách, nerovný plat. Existujú rôzne organizácie zaoberajúce sa ženskou otázkou (v rámci ČR uvedme napr. Centrum pre gender studies, ktoré slúži ako informačné a vzdelávacie centrum), ktoré sa zaoberajú otázkami vzťahu mužov a žien a ich postaveniu v spoločnosti.

Pretože autorka tejto práce nepocituje a nikdy nepocítila nerovný prístup v zamestnaní či akékoľvek iné diskriminácie, rozhodla sa preskúmať aspoň jednu oblasť,

v rámci ktorej sa o rôznych typoch diskriminácií a nerovného zastúpenia žien a mužov hovorí. Je to oblasť obrazového spravodajstva vo vybraných českých spravodajských denníkoch a týždenníkoch so zameraním na fotoreportérov. Je to jednak z osobného záujmu o túto profesiu, jednak z presvedčenia, že neexistuje dostatočné množstvo analýz, ktoré by sa problematikou zastúpenia žien a mužov v rámci obrazového spravodajstva zaoberali. Nás bude najviac zaujímať práve ich vlastné stanovisko, pocity, názory, prax, každodenné povinnosti so všetkými úskaliaми, príjemnosťami, ale i možnými prekážkami, ktorým musia čeliť pri výkone svojej profesie.

1.4 Literatúra

Aby sme mohli pracovať s otázkou genderu v súvislosti s postavením žien a mužov v rámci redakcií obrazového spravodajstva, je nevyhnutné preštudovať niekoľko kníh rôzneho zamerania.

Začínajúc všeobecne o fotožurnalistike, najprínosnejšou a najucelenejšou publikáciou, ktorá sa zaoberá jednak teóriou, jednak ukážkami z praxe, je kniha od Keneth Kobre : *Photojournalism. The Professional Approach*. Okrem nej sme však obecné o fotožurnalistike vychádzali aj z autorov F. Hoy a F. Parrish. Z českých autorov je možné spomenúť *Základy fotožurnalistiky* Aleny Lábovej, *Encyklopédiu praktickej fotožurnalistiky* od Barbory Osvaldovej či knihu *Česká fotografie 20.století* Vladimíra Birguse a Jána Mlčocha. Rukami nám však prešli desiatky kníh, ktoré sa venujú fotožurnalizmu, väčšina z nich je však skôr obrazovými publikáciami alebo praktickými príručkami o technikách fotografovania, než publikáciami zaoberajúcimi sa etikou, obsahom, rozhodovacími procesmi, mocou a podobne. Preto sme k vyššie spomínaným publikáciám pridali publikácie s inou tematikou, ako napríklad kniha Vincenta Mosca *The Political Economy of Communication*, ktorá sa zaoberá mocou, štruktúrou moci a rozhodovacími procesmi, vlastníctvom médií. Kniha bola v súvislosti s touto prácou nesmierne prínosná z hľadiska vzťahu moci a médií. Zaoberajúc sa genderom, v ČR vyšla obsiahla príručka pod názvom *Ženy, muži a společnost* (Curran-Renzetti), ktorá slúži ako základ štúdia feministických teórií a teórie genderu.

Nemenej podstatnými sú texty ako súčasť článkov kolektívu autorov, ktoré sa venujú problematike genderu v žurnalistickej praxi, spomeňme napr. text Karen Ross *Women In The Boyzone* či text Lindy Steiner *The „Gender Matters“ Debate In Journalist* (oba v rámci publikácie *Journalism: Critical Issues*). Wilson Lowrey vo

svojom texte *Gender, Occupational Knowledge, and Control Over Work in the Newspaper Newsroom* skúma vzťah genderu a rozhodovacích procesov podskupín v rámci redakcie novín. Každý z týchto a im podobných textov nám ponúka rôzne pohľady na výskum, objasňuje oblasti doposiaľ nepreskúmané, ktorými je možné sa inšpirovať, či poučiť a zároveň si vytvárať vlastnú oblasť výskumu. K metódam výskumu sme pracovali s publikáciou *Kvalitativní výzkum; Základní teorie, metody a aplikace* Jana Hendla, *Základy kvalitativního výskumu* od autorov Strauss&Corbinová a s knihou *Qualitative communication research methods* T.Lindlofa a B.Taylor.

2. POJMY

2.1 Obrazové spravodajstvo alias fotožurnalistika

„Fotožurnalizmus píše svetlom o denných udalostiach“ (Newton, 2009 : 87).

Obrazové spravodajstvo, respektíve fotožurnalistika, ako sa dnes táto činnosť zvykne moderne nazývať, nepochybne aj vďaka vplyvu anglického jazyka na jazyk český, je špecifickou formou žurnalistiky, v rámci ktorej fotograf-novinár pracuje s obrazom namiesto slov. Zachytáva tak udalosti, ktoré sa môžu reprezentovať pomocou jedného snímku-fotografie (na tomto mieste by bol príznačnejší pojem „fotospravodajstvo“ než „fotožurnalistika“), ale väčšinou ide o sériu fotografií rozprávajúcich príbeh (Osvaldová-Halada,1999 : 73).

Tak, ako píše Alena Lábová pred dvadsiatimi rokmi vo svojej knihe *Fotožurnalistika II o spravodajskej fotografii* ako o fotografii aktuálnej a autentickej, s funkciou informačnou a ilustračnou (str. 8-15), tak by to malo platiť pre spravodajskú fotografiu dnes. Ľudia sa totiž spoliehajú na to, že čo vidia, je skutočne to, čo sa stalo.

Na práci v rámci redakcie obrazového spravodajstva sa podieľa vedúci fotooddelenia, šéfredaktor, fotoeditori, fotoprodukcia-plánovači, fotografi, grafici, artdirector, ale slovo môže mať aj šéfredaktor, čo ale v praxi nie je až tak bežné. Takéto zloženie však neplatí všeobecne pre každú redakciu. To záleží na veľkosti a type periodika, spôsobe rozdelenia funkcií či moci.

Napríklad profesia fotoeditora, resp. obrazového redaktora je profesiou, ktorá sa plne a tak ako ju chápeme dnes, objavuje až v sedemdesiatych rokoch. Tú predtým vykonával hlavný fotograf, ktorý zadával, čo sa bude fotiť a zároveň dohliadal na termíny uzávierok, bol teda skôr akýmsi organizátorom a „dohliadačom“, než zodpovednou osobou za výber fotografií (Zavoina, 2002 : 73). Dnes je výber udalosti, ku ktorej je potrebné získať obrazový materiál, v rukách plánovača-produkcie a šéfreditora, avšak málokedy je táto činnosť na fotografovi. Ten však, samozrejme, môže prísť s vlastným nápadom, prípadne už s hotovým materiálom, ku ktorému je potrebné dopísať text. V tom momente však opäť chvíľa pre fotoeditora, ktorý rozhoduje o jeho uverejnení.

Okrem vlastných, interných fotografov a fotografov externých, pracujúcich na objednávku, však redakcie spolupracujú i s agentúrnym spravodajstvom a to vo veľkej miere. U nás je to najmä ČTK, Reuters, Profimedia a Associated Press. Na výbere fotografie má tak zvyčajne hlavné slovo fotoeditor/obrazový redaktor, v spolupráci s fotografom, ktorý daný snímok zhotovil. Avšak pokiaľ ide napr. o titulnú fotografiu alebo o kontroverznú fotografiu, jej výber sa môže prediskutovať v rámci celej redakcie s ohľadom na redakčnú kultúru a etické kódexy.

2.2 Stručné historické poňatie českej fotožurnalistiky

Z histórie obrazového spravodajstva sa nechceme zaoberať celosvetovým vývojom, ani chronologicky zaznamenať všetky udalosti. Prakticky to ani nie je možné a pre potreby tejto diplomovej práce by to bolo i bezpredmetné. Avšak chceme poukázať na niekoľko vztyčných bodov, ktoré ovplyvnili jeho vývoj, a to najmä v českom prostredí.

Z celosvetového hľadiska je však potrebné spomenúť dôležitý medzník a to prvé uverejnenie fotografie v dennej tlači v osemdesiatych rokoch 19. storočia v denníku Daily Graphic z roku 1880 (Osvaldová ed., 2005 :18). Uverejňovanie fotografií v tomto období však nebolo samozrejmosťou, z finančných i technologických dôvodov a tak plné využitie fotografie môžeme zaznamenať až v 20.storočí.

Ucelenou príručkou histórie českej fotografie je už spomínaná kniha autorov Vladimíra Birguse a Jana Mlčocha *Česká fotografie 20.století*, ktorá venuje značný priestor dokumentárnej a reportážnej fotografii a jej osobnostiam. Spomínajúc prvú uverejnenú fotografiu v deníku Daily Graphic z roku 1880, priekopníkom českej reportážnej fotografie je Rudolf-Bruner Dvořák a jeho reportážne snímky

z deväťdesiatych rokov 19. stor. K vývoji reportážnej fotografie však prispela aj rada ilustrovaných spoločenských časopisov (napr. Květy, Večerní Praha či Mladý svět) a osobnosti v nich pracujúce.

Spomínajúc výrazné spravodajské osobnosti fotožurnalistiky spomeňme napr. Karla Hájka, Ladislava Sitenského, Miroslava Hucka, Jana Lukase či Josefa Koudelku, ktorý je členom skupiny Magnum Photos. Vývoj českej fotografie je však, tak ako aj ostatné oblasti ľudskej činnosti, poznamenaný prvou i druhou svetovou vojnou. Štyridsiate roky sú v súvislosti s fotografiou spojené s agitáciou a retušou, sedemdesiate roky zaznamenávajú úpadok fotografie v súvislosti so zásahmi-reštrikciami Federálneho úradu pre tlač a infomácie. V osemdesiatych rokoch má stále silné postavenie cenzúra a propaganda a i keď *„v špičkách dokumentárnej tvorby dosiahla česká fotografia medzinárodného významu, česká fotožurnalistika stála hlboko pod západoeurópskym či americkým štandardom“* (Birgus-Mlčoch, 2005: 116).

Svoje dominantné postavenie si tak novinárska fotografia vydobila až v deväťdesiatych rokoch. Z výrazných osobností profilujúcich sa v tomto období je dominantnou osobnosťou Jan Šibík (v súčasnosti ako hlavný fotograf pre týždenník Reflex), Antonín Kratochvíl alebo Michal Růžička (vedúci fotooddelenia deníku MF Dnes). Z novej generácie fotoreportérov by sme k nim ešte mohli spomenúť osobnosť Jana Zátorského (fotoreportér pre MF DNES, bývalý vedúci fotooddelenia týždenníka Týden), Michala Novotného (fotoreportér pre Lidové noviny), Dana Maternu (fotoreportér MF Dnes), Milana Jaroše a Mateja Stránskeho (obaja fotoreportéri pre časopis Respekt) a mnoho ďalších.

To, že by mali tlačené médiá zaniknúť, je skôr strašiakom určitej skupiny ľudí než realitou. Avšak to, že pravdepodobne podstúpia zmenu obsahu a že sa zmení vzťah medzi novinárom a čitateľom, by bolo tak prirodzené, ako vývoj samotný. Je možné, že sa táto zmena prejaví najmä v priblížení sa k publicistickému štýlu písania, a to z toho dôvodu, že internet zahltí spravodajstvo a tlačené noviny nebudú (a technicky ani byť nemôžu) rýchlejšie než digitálny prenos dát. Klasické spravodajstvo by sa tak presunulo na web a analytické články na papier (do tohto predpokladu nezahŕňame blogy ako špecifický priestor vyjadrovania názorov pre širokú verejnosť). Čo sa týka spravodajskej fotografie, autorka by jej priala „hmatateľnú budúcnosť“ (t.z. zachovanie si svojho miesta v tlači). Aj v tomto prípade je však možné, že nastane zmena a to napr. v priblížení sa k feature fotografii či k fotografii výtvarnej, ku vzniku obrazových

časopisov. Na druhej strane by bolo úspechom, keby tým vznikol väčší priestor pre fotografiu všeobecne a tým aj priestor pre začínajúcich fotografov, ktorí (nie však kvôli svojej neprofesionalite) nemajú veľké možnosti dostať sa do povedomia verejnosti.

2.3 Spravodajská fotografia

Aká má byť spravodajská fotografia ? Čo sa od nej očakáva? Čo by mala zobrazovať a aké hodnoty by mala niesť?

Spravodajská fotografia je „vizuálnou formou zdieľaná informácia“ (Lábová, 2001 : 90). Viacero autorov sa zhodne na tom, že má poskytovať aktuálne informácie, má byť pravdivá, nemá skresľovať, má prinášať „niečo nové“. Spravodajská fotografia tak pojednáva buď o významnej osobe, alebo má celospoločenský význam, prípadne prináša tragické udalosti (Kobré, 2004 : 87).

Spravodajská fotografia je určitou komunikáciou subjektu s divákom. Divák by sa tak mal cítiť súčasťou diania, ale zároveň by nemal pociťovať prítomnosť jej tvorca, teda fotografa a jeho subjektivitu. Malo by mu byť na prvý pohľad jasné, čo sa mu komunikuje, čo je podstatou fotografie. Okrem toho, spravodajská fotografia nestojí sama za seba (česť výnimkám, i keď väčšinou sa potom skôr podobá feature fotografii), ale je doplnená textom, odpovedajúcim na otázky, ktoré nám fotografia neposkytuje (napr. kto je zobrazovaný, kedy, kde atď.). Spravodajská fotografia je fotografiou určenou pre masové publikum a jej tvorcovia veria v to, že informovať verejnosť o spoločenskom dianí je nevyhnutnosťou (Hoy, 1986 : 5-9).

Spravodajská fotografia musí niesť informačnú hodnotu. Avšak len to nestačí. Okrem toho musí obsahovať niečo, čo diváka vtiahne, čo zastaví jeho pohľad a vyvolá v ňom nejaké pocity. Joe Elbert, hlavný editor vo Washington Post hovorí o ďalších hodnotách-kategoriách, ktoré by mala novinárska fotografia okrem hodnoty informačnej niesť. Ide o kategóriu emocionálnu, intímnu a graficky prítlačlivú. (Kobré, 2004 : 196).

„Fotografia je subjektívna, vždy bola a vždy bude“. (Zavoina, 2002 : 85).

Preto je nevyhnutné, aby výber fotografie, ktorá bude uverejnená, nebol len na tom, kto ju zhotovil, ale aby sa dostala do akéhosi dialógu-protistrany s inou osobou

(napríklad fotoeditorom), ktorý nie je v udalosti osobne zainteresovaný. Tradičná metóda editovania fotografie analógovej sa so súčasnou metódou digitálnou zhoduje v tom, že obe hľadajú čo najvhodnejší obsah pre daný príbeh. (Zavoina, 2002 : 85).

Encyklopédia praktickej žurnalistiky uvádza, že feature fotografia je súčasťou žurnalistickej fotografie (str.70). Nemali by sme ju však považovať za súčasť klasickej spravodajskej fotografie. Hranica medzi nimi je však veľmi tenká. Vo svojej podstate však feature fotografia neodpovedá na základné otázky „kto, čo, kde, kedy“ a nemusí byť ani aktuálna, ani informačne naplnená a je takzvané „nesmrteľná“, tým pádom nie je spravodajskej povahy (Kobré, 2004 : 87). Používanie takýchto fotografií v rámci denného spravodajstva môžeme pripisovať najmä snahe o efektnejšiu fotografiu, ktorá chce pobaviť, či byť silne emocionálna, alebo sa má podobáť umeleckej fotografii.

Vzhľadom k spomínanej tenkej hranici pri posudzovaní toho, či je fotografia viac publicistickej povahy alebo viac povahy spravodajskej, môžeme hovoriť o tzv. hybride spravodajsko-publicistického typu. K takémuto tzv. hybridu spravodajsko-publicistickej fotografie by sme do istej miery mohli priradiť niektoré feature fotografie ale aj niektoré fotoreportáže, reportážne portréty či titulnú fotografiu (pozn. ide o osobný názor autorky a vyzdvihuje tým fakt, že priblíženie sa k publicistike resp. k spravodajstvu a ich vzájomné prelínanie je závislé na každej fotografií zvlášť. Tam, kde by jeden považoval určitú feature fotografiu za čisto publicistický žáner, tam by druhý mohol hovoriť o tzv. hybride spravodajsko-publicistickej fotografie).

V tejto práci sa však chceme v čo najväčšom merítke venovať fotografickej aktualite ako hlavnému zástupcovi klasického obrazového spravodajstva, ktoré má v dennej tlači svoje dominantné postavenie.

2.3.1 ...a etika

Na tomto mieste chceme prostredníctvom slov šéfredaktora týždenníka *Instinkt* Petra Skočdopole (s ktorými sa stotožňujeme), vysvetliť podstatu spravodajskej fotografie, jej etické hľadisko a zmyslupnosť. (Autorka so šéfredaktorom viedla krátku e-mailovú komunikáciu na tému etiky a podstaty spravodajskej fotografie. Vysvetlenie postoja šéfredaktora sa jej dostalo prostredníctvom textu editoriálu týždenníka *Instinkt* č.4/IX 2010).

„Psal se rok 1997 a redakce novin, kde jsem tehdy pracoval, mě posadila do pronajatého letounu a vyslala nad zaplavenou Moravu pro strhující reportáž. Kohosi zároveň napadlo, abych, když už tam budu kroužit, shodil dolů nějakou pomoc, rozuměj čerstvé noviny a nějaké sušenky, snad aby si ti lidé dole, odříznutí od civilizace, přečetli, jak na tom jsou, a k tomu něco zakousli. Už když jsem ty balíky házel dolů, věděl jsem, jaká je to blbost, ale byl jsem nováček, tak jsem poslechl. Dodnes doufám, že nikomu nespady na hlavu.

Je to můj soukromý příspěvek k věčnému novinářskému dilematu: máme v místech katastrof a utrpení dělat svou práci, tedy pozorovat a informovat, nebo máme pomáhat? Často je to boj se svědomím, s pocitem, že parazitujete na cizím neštěstí.

Tragédie žurnalisty odjakživa přitahují. Je jasné, že se na zničené Haiti slétli jak můry k lampě. Reportér CNN Anderson Cooper sedl hned po prvních zprávách o zemětřesení na letadlo, které ho z New Yorku doneslo do Dominikánské republiky. Odtud přelétl do Port-au-Prince helikoptérou, která se ve vzduchu málem srazila s jiným letounem přinášejícím pomoc. Byl na místě mezi prvními a podal o tom dech beroucí zprávu. Následovali další. Americké společnosti CNN a CBS poslaly na ostrov každá po padesáti lidech, skromnější média včetně některých českých alespoň jeden dva kusy. A do světa letí kruté obrazy. Jedna fotografická agentura svou nabídku doplnila varováním i pro otrlé fotoeditory, že obsahuje obzvlášť drastické záběry. Jistý australský televizní štáb přestal natáčet a přiložil ruce k vyprošťování zavalených lidí, většina ale prostě jen fotí, točí a popisuje. Je to málo? Není. Jen díky novinářům se ví o děsivém rozměru haitské tragédie.“

Petr Skočdopole, šéfredaktor

Týmto príkladom nechceme útočiť na emócie a hovoriť len o krízových situáciách. Chceme tým poukázať na to, že fotoreportér má byť ten, kto prináša správy o udalostiach, ktoré majú celospoločenský dopad a ľudia by o nich mali mať informácie. A je teda jedno, či ide o oblasť politiky, ekonomiky, kultúry či oblasť prírodných katastrof, alebo či ide o správy veselé či smutné. Treba referovať o všetkom. Pravdivo a so ct'ou k novinárskej profesii a etike.

Otázka etiky je pravdepodobne tou najchúlostivejšou oblasťou fotožurnalistiky, kedy si kladieme otázku, kde je hranica toho, čo sa dá uverejniť a čo nie. Nielen fotografi musia byť citliví k subjektom, ktoré fotia, aj fotoeditori musia myslieť na vnímanie príjemcov. Ako píše Zavoina, editori by nemali uverejňovať fotografie len vďaka senzácii so šokujúcim efektom, ale na druhej strane by nemali „čistiť“ realitu

v tom zmysle, že strata blízkej osoby nebolí alebo, že by boli dopravné nehody bez krvi. Niekedy je totiž nevyhnutné ukázať aj to, čo publikum nechce vidieť, pretože je nevyhnutné, aby porozumelo ľudskej tragédii, ktorá je súčasťou života. (Zavoina, 2002 : 110-111).

2.4 Fotoreportér či fotožurnalista ?

Je dôležité ozrejmiť si používanie niektorých termínov, ktoré sa v tejto práci budú objavovať. V prvom rade sú to dva pojmy, ktoré sa v českom prostredí zamieňajú, niekto medzi nimi vidí rozdiel, iný ich považuje za synonymá. Ide o termíny slov „fotožurnalista“ a „fotoreportér“. I keď autorka konzultovala toto rozlíšenie s Alenou Lábovou¹ a zhodla sa s ňou na interpretácii slova „fotožurnalista“ = fotograf vytvárajúci skôr fotografické príbehy prezentované sériou fotografií (rozdielnosť slov by sme mohli chápať na príklade rozdielnosti medzi spravodajstvom a publicistikou, spravodaj-reportér a publicista-žurnalista), Slovník českých synonym a antonym uvádza tieto dve slová v synonymickom vzťahu, fotoreportér=fotožurnalista (Slovník českých synonym a antonym, 2008 : 87). Okrem toho sme zistili, že pojem fotožurnalista sa v praxi veľmi nepoužíva.

Dobrym príkladom by nám tak mohol byť fotograf Jan Šibík, ktorý na svojej stránke www.sibik.cz sám seba uvádza ako „Jan Šibík-fotoreportér“. Z vyššie uvedeného delenia by sme ho mohli považovať skôr za fotožurnalistu. Pre úplné a správne pochopenie profesie Jana Šibíka sa autorka prikláňa k označeniu „reportážny fotograf“, ktorý je známy jednak pre svoje fotografické série, jednak pre snímky, ktoré sú spravodajsky hodnotné, keď stoja sami za seba ako fotoaktuality.

V publikáciách z anglicky hovoriacich krajín sa používa jednak termín „photoreporter“ (fotoreportér), jednak výraz „photojournalist“ (fotožurnalista). Keď sa však pozrieme do českých príručiek, väčšina pracuje s termínom fotoreportér.

¹ PhDr. Alena Lábová pôsobí na katedre žurnalistiky Inštitútu komunikačných štúdií a žurnalistiky Fakulty sociálnych vied Univerzity Karlovej. Vo svojej pedagogickej práci sa zameriava na históriu, teóriu a prax klasickej novinárskej fotografie a fotožurnalistiky, vo vedeckej práci sa sústreďuje najmä na etiku fotografie v spravodajskom diskurze a na problematiku vplyvu digitálnych technológií na médium fotografie. V tejto oblasti taktiež publikuje. <http://iksz.fsv.cuni.cz/IKSZ-75.htm>

Napríklad, *Encyklopédia praktickej žurnalistiky* vysvetľuje pojem fotoreportér, avšak nie fotožurnalista (str.72-73). V *Zpravodajství v médiích* sa taktiež v kapitole o fotografickom spravodajstve nespomína pojem fotožurnalista. To isté platí pre publikáciu *Základy fotožurnalistiky II* a taktiež pre *Soumrak fotožurnalistu?*.

Z vyššie uvedených príkladov ale aj pre zachovanie zrozumiteľnosti textu budeme v tejto práci pracovať najmä s termínom fotoreportér/ka.²

„...*Ja si hovorím fotoreportér. Fotožurnalista, to sa u nás moc nehovorí, to tak akurát asi v zahraničí...*“³

(Michaela Říhová, Právo)

„*Fotožurnalista je reportér, ktorý je zodpovedný za to, aby informoval verejnosť. Je to novinár (žurnalista) s fotoaparátom*“ (Frank Hoy, 1986 : 1).

Z takto formulovanej vety Franka Hoya, autora publikácie *Photojournalism : The Visual Approach* by sme v českom prostredí mohli uznať zameniteľnosť⁴ slov fotoreportér – fotožurnalista, ktorí majú v oboch prípadoch spoločný cieľ : „**to report**“ – podať o niečom správu.

2.5 Fotožurnalistika, gender a politická ekonómia komunikácie

V publikácii *Ženy, muži a společnost* sa pod kľúčovým pojmom gender hovorí ako o „*spoločensky utváraných postojoch a modeloch chovania, obvykle dichotomicky delených na mužské a ženské*“ (Renzetti-Curran, 2003 : 58).

S takouto definíciou by sme si však dnes nevystačili. Preto sa autorka prikláňa k tomu, (a zároveň tým vyjadruje vlastné stanovisko vo vzťahu k genderu; že nejde o čisto dichotomnú kategóriu vo vzťahu k jednotlivcom; nedá sa predsa hovoriť o kolektívnej identite, resp. dvoch kolektívnych identitách – čisto ženskej a čisto mužskej), čo si pod pojmom gender predstavuje a ako ho popisuje L. van Zoonen: „*Gender môžeme považovať za istý diskurz, súbor prekrývajúcich sa a protichodných kultúrnych popisov a predpisov, poukazujúcich na odlišnosť pohlavia, ktoré vyplývajú a*

² pozn. autorka sa pred uskutočnením hĺbkových rozhovorov domnievala, že fotografi a ľudia pracujúci v redakciách obrazového spravodajstva pracujú hlavne s pojmom fotoreportér. To sa jej potvrdilo.

³ Viac vid'. Prílohy, Rozhovor s Michaelou Říhovou, pozn. aut.

ktoré upravujú určité ekonomické, sociálne, politické, technologické a iné nediskurzívne súvislosti. Do subjektu je vpísaný spolu s ďalšími diskurzami, ako je etnicita, trieda, sexualita. Gender by tak nemal byť považovaný za stále, dané vlastnosti jednotlivca, ale za súčasť procesu, ktorými sú jednotlivci konštruovaní, často paradoxnými spôsobmi. Identita, ktorá sa utvára je tak fragmentovaná a dynamická, gender ju nedeterminuje, nevyprázdňuje. Je teoreticky možné, i keď v dnešnej spoločnosti ťažko predstaviteľné, že je možné existovať mimo gender a účastniť sa sociálnych praktík, v rámci ktorých je gender prirodzenou súčasťou kultúry“ (L. van Zoonen, 2000 : 33).

Mediálne štúdiá a ich snaha syntetizovať poznatky z rôznych oborov a disciplín, ich interdisciplinárny charakter, sa vo svojom štúdiu okrem iného zaoberá aj vzťahom medzi politikou, ekonómiou a mediálnou komunikáciou, teda rovínou politickej ekonómie komunikácie. Tou sa v značnej miere zaoberá Vincent Mosco vo svojej knihe *Political Economy of Communication*.

V súvislosti s genderom sa tak môžeme pohybovať v rovine rozdelenia moci, vlastníctva médií, hierarchizácie, postavenia mužov a žien v rámci médií a ich vplyvu na obsahy a publiká. V súvislosti s politickou ekonómiou komunikácie (ďalej len PEK) a genderom nás však bude v rámci tejto práce najviac zaujímať oblasť produkcie. Konkrétne pre naše účely ide o oblasť zloženia vybraných redakcií obrazového spravodajstva, rozdelenie moci, hierarchizácia, postavenie žien a mužov, (ne)rovnocennosť, stereotypy či diskriminácie.

Práve (ale nielen) otázkou zdroja a rozdelenia moci v rámci médií a jej vplyvu na spoločnosť sa zaoberá jednak PEK či kultúrne štúdiá, jednak feministické teórie či gender studies.⁵ V tejto práci, ako sme už spomínali, však nesledujeme vplyv na podobu obsahov, či vplyv na publiká, ale zameriavame sa na zloženie redakcie, rozdelenie moci, rozhodovacie procesy, funkciu a postavenie jednotlivých profesií a na vlastné

⁵ pozn. v ČR sa genderovou problematikou zaoberá napr. Centrum pre gender studies, vid'. www.genderstudies.cz; nezisková organizácia, ktorá slúži ako informačné a vzdelávacie centrum v oblasti postavenia mužov a žien v spoločnosti, ktoré sa zároveň aktívne podieľa na projektoch a výskume rovných príležitostí v rôznych oblastiach spoločenského života. V rámci programu humanitných štúdií na FHS UK v Prahe existuje jediný ucelený program gender studies v rámci dvojročného magisterského programu v ČR. Viac na http://www.fhs.cuni.cz/gender/o_nas.html.

sebapoňatie. Chceme sa vyhnúť vyzdvihovaniu analýzy postavenia žien v rámci redakcií, naším cieľom je výskum redakcie ako celku, bez uprednostňovania jedného alebo druhého pohlavia (tým sa oblasť nášho výskumu v značnej miere líši výskumom uskutočňovaným v ČR v tom zmysle, že väčšina z nich sa venuje výskumu na ženách, čím nedáva priestor mužskému pohľadu a už len z tohto hľadiska sú genderovo nerovnocenné).

Existujúce výskumy sledujúce zastúpenie žien novinárov v rámci médií však poukazujú na to, že ženy tvoria minoritu, že isté pozície sú viac prístupné ženám (administratíva), a naopak, iné mužom (najmä v riadiacich pozíciách). Dokazujú, že ženy pracujú v oblasti tzv. soft news (rodina, zdravie, krása, kultúra), že musia čeliť sexizmu a diskrimináciám, alebo, že ich vo výkone práce a dosahovaní úspechov omedzujú neviditeľné bariéry, tzv. sklenený strop - glass ceiling (L. van Zoonen : 2000, Renzetti-Curan : 2003).

My by sme však do nášho výskumu chceli vstúpiť bez predpojatosti typu „profesia novinárov (fotografov, editorov, grafikov...) je maskulinného typu“ a za smerodajné chceme brať tie výstupy, ktoré nám vyplývajú z hĺbkových rozhovorov samotných tvorcov pracujúcich v redakciách obrazového spravodajstva.

Hovoriac o profesii fotoreportéra, dlhé roky platilo (a v mnohých redakciách to tak platí aj v súčasnosti), že táto profesia bola práve pod vplyvom skleneného stropu, kedy sa fotoreportéri nemohli vymaniť zo svojho „nižšieho“ postavenia v rámci redakcie a nedostali sa tak do štruktúr vyššieho managementu. Čo sa dnes však často stáva, a to najmä v agentúrnom spravodajstve, je prelínanie jednej profesie s druhou, napr. editor je zároveň aj fotograf, fotograf je editor, vedúci fotooddelenia je aj fotograf (alebo dochádza k tomu, že bývalý editor sa stane fotografom a naopak). Dochádza tak k akémusi javu „zastupiteľnosti“⁶.

Čo sa týka postavenia fotoreportéra v rámci redakcie, vid' slová Reného Flugera z ČTK:

⁶ Vid'. Prílohy, Rozhovor s René Flugrom: „...vôbec v celej Četke a v tých veľkých agentúrach platí, že ľudia by mali byť čo najviac zastúpitel'ni...Michal je bývalý editor, ktorý začal postupne fotografovať a dnes je naozaj jeden z najlepších, ktorých posielame napríklad na Olympiádu. To má svoje výhody, keď človek robí fotoeditora a prenikne do fotografickej práce, tak prenikne a pochopí, čo sa od neho chce, na rozdiel od tých ostatných, ktorí musia nejak prísť na to, ako tie fotky majú vyzerat' a aké fotky sa budú chytať.“

„ ...Vždy to platilo trochu tak, že fotograf bol, no nie zrovna, že robotník fotografie, ale človek, ktorý priniesol ten materiál a editorov sa vážilo akoby trošku viac, pretože ten človek mal nejakú rozhodovaciu právomoc, aby rozhodol, čo sa vydá a čo sa nevydá, kam sa pôjde a kam sa nepôjde...“⁷

S vyššie uvedeným vyjadrením môžeme, ale aj nemusíme súhlasiť. Pravdepodobne je dobré rozlišovať, o aký typ média ide, či hovoríme o denníku, týždenníku alebo o agentúrnom spravodajstve. V každom z nich sa totiž postavenie fotoreportéra môže činiť rozlične. Ku konkrétnym názorom vybraných osobností redakcií obrazového spravodajstva sa však dostaneme neskôr.

2.6 Generické maskulínium a jeho používanie v tejto diplomovej práci

Tzv. generické maskulínium ako zástupná funkcia neutrálneho označenia pre obe pohlavia v množnom čísle (pr. zamestnanci, študenti, učitelia), sa v českom povedomí používa dennodenne. Genderová lingvistika upozorňuje na citlivosť tohoto používania a apeluje na to, aby sa používal s rozvahou (Vrbová: 2006).

V tejto diplomovej práci sa autorka rozhodla používať generické maskulínium pre výraz fotoreportéri, novinári, editori (...) ako označenie pre obe pohlavia zároveň, v rovnocennom postavení žena fotoreportérka, fotoreportér muž, v rámci fotoeditorov v rovnocennom postavení fotoeditorka žena, fotoeditor muž a pod.

⁷ Viac vid'. Prílohy, Rozhovor s René Flugerom, pozn. aut.

3. METÓDA

3.1 K výberu médií

K metóde výberu médií sme vychádzali z nasledujúcich kritérií, ktoré sme si zadali sami, vychádzajúc z osobného záujmu o oblasť obrazového spravodajstva. Sú nimi nasledujúce:

Naším cieľom bolo skúmať oblasť spravodajstva médií z hľadiska spravodajskej fotografie. Za konkrétnu oblasť médií sme si zvolili denníky a týždenníky spravodajského charakteru, ku ktorým sme chceli pridať aj agentúrne spravodajstvo ako zdroj pre všetky ostatné. Z takto stanovených kritérií sme si vytýčili kritérium ďalšie, a to, že sme chceli skúmať najčítanejšie tituly. Tým sa ukázalo, že musí ísť o celoštátne denníky a týždenníky, s najvyšším číslom v rámci odhadu čítanosti. Zdrojom pre takto zadané kritéria sa nám stali výsledky z Media Projektu, projektu uskutočňovaného spoločnosťami Gfk Praha a Median, ktorého zadávateľmi je Únia vydávateľov a Asociácia komunikačných agentúr. Ide o dlhodobý uskutočňovaný výskum v rámci odhadu čítanosti tlačených titulov v ČR, ktorý sa uskutočňuje každoročne, s výstupmi za polrok, ale aj za celý rok minulý. Uskutočňuje sa na vzorke 30 000 respondentov vo veku od 17-79 rokov.⁸ V rámci nášho výskumu sme sa rozhodli pracovať s výsledkami z celého roku 2009, ako ukazovateľa, ktorý je jednak najaktuálnejší a jednak zachytáva dlhší časový úsek, ktorý je svojím spôsobom objektívnejší než výsledky za šesť mesiacov. Tým sme sa odklonili od zadania téz, ktoré boli zhotovené na začiatku roku 2009, v rámci ktorých sme chceli použiť výsledky z roku 2008. Považujeme však za nevyhnuté pracovať s údajmi čo najaktuálnejšími, a preto sme zvolili výsledky z roku 2009, aj za cenu zmeny vybraných titulov (z denníkov sa nám zachoval Blesk, MF Dnes, Právo, avšak denník Šíp vo svojej podobe denníka medzičasom zanikol, tak sme ho nahradili denníkom Sport, ktorý sa za rok 2009 umiestnil medzi prvými štyrmi najčítanejšími denníkmi. Lidové noviny sme z nášho výberu titulov vylúčili z toho dôvodu, že sme sa rozhodli pracovať s užšou vzorkou denníkov, jednak z dôvodu časovej náročnosti, jednak s cieľom analyzovať síce menšiu vzorku, o to viac ju však analyzovať dôsledne a do hĺbky). Výber spravodajských celoštátnych týždenníkov sa nám nezmenil (budeme skúmať obrazové spravodajstvo v rámci týždenníka Týden a Respekt); to isté platí aj pre agentúrne spravodajstvo (zostaneme pri analýze obrazového spravodajstva ČTK).

⁸ Viac info na <http://www.uvdt.cz/Default.aspx?section=30&server=1&article=103>

Media Projekt prináša výstupy z výskumu v rámci rôznych kategórií tlačených titulov nasledujúco: najčítanejšie tituly v rámci celoštátnych denníkov, regionálnych denníkov, denníkov zadarmo, celoštátnych suplementov, regionálnych suplementov, časopisov (o bývaní; záhrada a hobby; o vede, technike a cestovaní; hudba, film a foto; informačné a komunikačné technológie; o varení; starostlivosť o zdravie; pre ženy; odborné; spoločenské...a pre nás podstatná kategória: spravodajské týždenníky-celoštátne).⁹

Z vyššie uvedeného delenia sme pracovali s dvoma kategóriami: celoštátne denníky a spravodajské týždenníky-celoštátne. V rámci celoštátnych denníkov sme si vybrali štyri tituly s najvyšším odhadom čítanosti na vydanie (veľký rozdiel medzi priemerným predaným nákladom). Ide o nasledujúce tituly: Blesk, Mladá fronta DNES, Právo a Sport.¹⁰ Nijaké delenie na bulvárny či seriózny denník sme nehľadali, okrem iného aj z toho dôvodu, že sa hranica serióznosti posúva čím ďalej, tým viac k bulvarizácií a spoločenským témam. *„Bulvarizačný trend je u nás už príliš ďaleko. Strhol so sebou aj médiá verejnej služby a začal sa výrazne prejavovať aj v iných komunikačných a symbolických formách verejného života. K bulvarizácii, v podstate, dochádza na dvoch úrovniach – na úrovni dennikového trhu rastom podielu čitateľov bulvárnych titulov a na úrovni obsahu médií premenou typu udalostí. Okrem toho dochádza aj k silnejšej vizualizácii“* (Trampota, 2009).

A tak sme vychádzali z kritéria „celoštátnych spravodajských titulov“. Z celoštátnych spravodajských týždenníkov budeme analyzovať fotooddelenie časopisu Týden a Respekt.¹¹ Ako zdroj pre všetky z nich sme si vybrali agentúrne spravodajstvo ČTK¹².

⁹ Presné delenie vid'. <http://www.median.cz/?lang=cs&page=1&sub=8> „Media Projekt, celý rok 2009“.

¹⁰ Viac o presných číslach odhadu čítanosti vid'. Prílohy, Media Projekt 2009.

¹¹ V rámci kategórie spravodajských týždenníkov figurujú len tieto dva - Týden a Respekt. Zdôvodnenie výberu týchto časopisov do sekcie spravodajstva sa autorke dostalo prostredníctvom telefonického rozhovoru uskutočneného 07.04.2010 so zamestnancom agentúry Median, p.Kožíškom. Otázka: „Podľa akého kľúča ste zaradovali časopisy-týždenníky medzi spravodajské a spoločenské?“

Kožíšek: „Kľúčové rozdelenie prechádza schvaľovaním zadávateľov. Presné kritéria určuje Únia vydavateľov, je to zároveň, samozrejme, závislé na obsahu titulu plus na ich vlastnom stanovisku, napríklad to, čo je uvedené v tiráži, za aký druh periodika sa kto pokladá, napríklad Týden má uvedené „spravodajský týždenník“, Instinkt „spoločenský“. Ja sám taktiež niečo navrhнем, ale presné kritéria k tomu nemám“.

¹² Bolo by samozrejme zaujímavé spraviť výskum aj v rámci Reuters či Associated Press, rozhodli sme sa však zostať pri agentúre českého pôvodu, poz. aut.

3.2 Ku kvantitatívnej analýze

Už sme spomínali, že zdrojom kvantitatívnych dát budeme vychádzať z tiráží uvedených denníkov a týždenníkov, prípadne z webových stránok. Tento zdroj by však nebol dostačujúci, vzhľadom k tomu, že u niektorých denníkov nie sú zamestnanci fotooddelenia uvedení (Blesk, Sport), alebo nie sú uvedení všetci zamestnanci (MF DNES). Preto sme si dáta vo svojej kompletnej podobe museli zohnať a overiť v rámci uskutočňovania hĺbkových rozhovorov. To bol, okrem iného, aj najspoľahlivejší a najaktuálnejší zdroj dát. Získavali sme teda dáta o počte zamestnancov v rámci fotooddelení, so zameraním na tie osoby, ktoré sa do fotooddelenia započítavajú. Naším cieľom v rámci kvantitatívnej analýzy boli však v prvom rade fotoreportéri, a preto výsledná kvantitatívna analýza bude prevedená len na nich. Údaje o celkovom zložení fotooddelení majú byť len ako pomôcka k celkovému obrazu zloženia týchto oddelení a zároveň ako ukážka toho, ako sa jednotlivé oddelenia od seba odlišujú.

Ako píše Lenka Vochocová: „*Základné štatistické dáta, ktoré nie sú v mnohých krajinách dostupné (napr. aj v Českej Republike) o počte žien v spravodajských redakciách, a ich jednotlivých oddeleniach*¹³ (...), by však bolo nedostatočným hodnotiacim faktorom v rámci posudzovania vplyvu genderu“ na oblasť obrazového spravodajstva (Vochocová, 2008 : 151). Preto sme sa okrem získania kvantitatívnych dát¹⁴ rozhodli aj pre výskum kvalitatívny a to prostredníctvom pološtrukturovaných hĺbkových rozhovorov s otvorenými otázkami.

3.3 Ku kvalitatívnej analýze

Ako sme povedali, samotné kvantitatívne dáta by nám nestačili. Preto sme sa rozhodli uskutočniť výskum kvalitatívny, ktorý považujeme za smerodajný a je ťažiskom tejto práce. Rozhodli sme sa uskutočniť hĺbkové rozhovory s vybranými ľuďmi daných titulov, pretože sa domnievame, že práve oni sú jediní, ktorí nám môžu poskytnúť dôveryhodné a autentické informácie o postavení obrazového spravodajstva v širšom kontexte novinárskej profesie. Na začiatku je dobré pripomenúť, o aké oblasti sme sa primárne zaujímali. V prvom rade sme skúmali profesiu fotoreportérov, ich názory na vlastnú profesiu a fungovanie daného média, štruktúru práce, jej náročnosť, denný

¹³ Naša oblasť výskumu- oddelenie redakcie obrazového spravodajstva, pozn. aut.

¹⁴ Prostredníctvom tiráží, resp. najmä prostredníctvom získaných údajov, ktoré nám boli poskytnuté rovno na mieste pri uskutočňovaní hĺbkových rozhovorov vo vybraných periodikách a v redakcii obrazového spravodajstva ČTK.

režim, stereotypy či možné diskriminácie a na postavenie žien a mužov v rámci fotooddelení. Okrem rozhovorov so samotnými fotoreportérmi sme však uskutočnili rozhovory aj s inými ľuďmi z daných fotooddelení, ako napríklad, s fotoprodukčnou či šéfredaktorom, pretože aj ich pohľad a stanoviská nám pripadali určujúce. K hĺbkovým rozhovorom sme sa snažili pristupovať nezaufato, bez akéhokoľvek preferovania tej či onej osoby v rámci fotooddelení, kritéria výberu neboli závislé na veku, štátnej príslušnosti, či rodinnom stave a pod. Spolupracovali sme s kýmkoľvek, kto bol ochotný sa s nami stretnúť (pripomíname, že sa stále nachádzame v oblasti spravodajstva a oblasti fotooddelení, takže do úvahy pripadá profesia fotoreportéra, vedúceho oddelenia, produkcie, obrazových redaktorov, art directorov a fotoeditorov). Snažili sme sa o čo najširší výber, o snahu zachovať rovnaký počet mužov a žien v rámci vzorky výberu, to však nebolo možné realizovať z toho dôvodu, že profesiu fotoreportérov zastáva v ČR a vo vybraných denníkoch a týždenníkoch (plus ČTK) viac mužov než žien¹⁵. Z toho dôvodu sme sa vždy v prípade, že v redakcii fotooddelenia pracovala žena, snažili uskutočniť hĺbkový rozhovor práve s ňou, aby sa nám nestalo, že budeme mať v rámci nášho výberu zastúpených samých mužov. Okrem toho sme si neurčili žiadne vekové hranice, rozhovory sme sa snažili uskutočniť so zástupcami všetkých vekových kategórií. V rámci profesií obrazového spravodajstva sme sa pohybovali vo veku od približne 28 do 60 rokov, oslovení boli jednak slobodní ľudia, jednak ľudia s rodinou.

Na začiatku nášho výskumu sme mali predstavu uskutočniť minimálne jeden rozhovor v rámci každého fotooddelenia vybraných médií, avšak ukázalo sa, že častokrát sme pociťovali informačnú nenaplnenosť, a tak sme sa stretli s ďalším/ďalšími členmi fotooddelenia. Bolo to prínosné aj z toho hľadiska, že sme mohli dané prístupy a názory porovnať, niečo si doplniť, prísť na nové témy a následne aj klásť nové otázky. Snaha zachovať rovnaký postup pri uskutočňovaní rozhovorov sa nám osvedčila, štruktúra otázok bývala zachovávaná, avšak častokrát sme pri daných rozhovoroch narazili aj na nové témy. Dopytovaný sám začal rozprávať o oblasti, s ktorou sme nepočítali, takže sme sa nebránili inému smeru, ktorým sa rozhovor uberal. Častokrát to bolo naopak prínosné pre našu analýzu a na odkrývanie nových tém, ktoré nám samotným predtým nenapadli.

¹⁵ Tento poznatok nám vyplynul z uskutočnenia kvantitatívnej analýzy, pozn. aut.

Skúmaný problém sme tak mali vytýčený a snažili sme sa ho analyzovať na vzorke, ktorá by bola reálne skúmateľná.¹⁶ Uskutočňovanie hĺbkových rozhovorov sme ukončili vo chvíli, kedy sme začli pociťovať tzv. teoretickú saturáciu¹⁷, naplnenosť dát, v rámci ktorej by nám ďalšie informácie neprinášali nové poznatky.

Každý rozhovor trval približne hodinu, jeho spracovanie a prepísanie do písomnej podoby trvalo približne ďalšie štyri hodiny. Už pri samotnom spracovávaní sme sa snažili robiť si poznámky, zvýrazňovali sme si určité časti, ktoré sa nám zdali podstatné, napríklad pre vytváranie určitých kategórií pre následnú analýzu. Držali sme sa pripravených otázok, tie sa však rozvíjali a upravovali potrebám rozhovoru. Logicky sme iné otázky kládli fotografom a iné fotoprodukčnej. Cieľom však vždy zostávalo dopracovať sa k oblastiam, ktoré sme si v našej práci vytýčili ako prvoradé. Základom bolo získať podrobné informácie, ktoré nám budú slúžiť ako základňa odhalenia podstaty javov.

Rozhovor sme nahrávali na diktafón a jeho prepis do písomnej podoby sme sa snažili zachovať. Deväťdesiat percent rozhovoru je tak možné si prečítať v časti *Prílohy*, avšak momenty, v ktorých sa dopytovaný odchyľil od témy, alebo rozprával o veciach súkromných a nechcel, aby boli publikované, tie sme nepoužili. Avšak mnohé otázky, ktoré neboli pre našu analýzu až tak použiteľné, ale na druhej strane nám pripadali podstatné ich tam nechať, tie sme tam nechali. Konali sme tak v snahe priniesť zaujímavé informácie, uchopiť daný rozhovor do podoby kvalitného novinového článku-interview, ktorý by mal za úlohu detailnejšie popísať dané profesie. O spisovnú slovenčinu sme sa vzhľadom k uvoľnenosti pri uskutočňovaní rozhovorov nesnažili a zachovali sme jej hovorový charakter (a to aj v prípade prekladu z českého jazyka do slovenčiny). Občas sa nám stalo, že sme určité české slová typu „jo“ či „holka“ neprekladali, pretože majú v českom jazyku svoje špecifické zafarbenie.

Po ukončení všetkých rozhovorov, ktoré trvali asi tri týždne, sme pristúpili k samotnej analýze dát. Tej sme chceli venovať rovnaký čas ako zberu dát (postupovali sme podľa toho, ako popisuje postup pri výskume Jan Hendl, 2008), a tak sme poznámkovali, vypisovali a podtrhávali zozbierané dáta už počas uskutočňovania

¹⁶ Vzhľadom k tomu, že autorka pristupovala k hĺbkovým rozhovorom sama, reálne skúmateľnou vzorkou sa tak pre ňu stala skupina približne desiatich dopytovaných. Zväčšenie vzorky na obsiahlejšiu analýzu by mohlo byť základom pre prípadnú prácu do budúcnosti, napríklad pre prácu rigoróznou, pozn. aut.

hlbkových rozhovorov a ešte približne ďalšie dva týždne po ich skončení. Túto analýzu sme uskutočňovali prostredníctvom už spomínanej zakotvenej teórie, *teórie zakotvenej v dátach získaných behom výskumu*¹⁸. Tá neoznačuje konkrétnu teóriu, ale určuje spôsob analýzy a jej stratégiu, pomocou ktorej sa teória vytvára. Jej základom je vytvorenie si konceptov (konceptualizácie údajov) a kategórií, ktorých záver tvoria určité tvrdenia (ak výskumník skončí v štádiu axiálneho kódovania) alebo k tvorbe teórie, ktorá je výsledkom selektívneho kódovania. Analýza sa prevádza tzv. kódovaním¹⁹, označovaním javov, následne pomenovávaním kategórií a subkategórií, až sa dospeje k vytvoreniu ústrednej kategórie (či kategórií viacerých). V rámci tejto práce a jej potrebám uskutočníme analýzu prostredníctvom otvoreného a axiálneho kódovania. Tým sa dostaneme k tvorbe tvrdení, nepristúpime k selektívnemu kódovaniu, ktorého výsledkom je samotná teória. Bolo by totiž príliš trúfale akúkoľvek teóriu vytvárať, my sa budeme snažiť skôr o akési návrhy, tvrdenia zakotvené v dátach (Hendl, 2008: 244-252). Naši respondenti totiž svojimi výrokmi utvárali svoj vlastný sebaobraz, ktorý nemusí byť všeobecne platný.

V prípade otvoreného kódovania budeme pracovať s pomenovávaním javov a kategórií (aj pomocou určovania jej vlastností či dimenzií). V prípade axiálneho kódovania si pri vytváraní hlavných kategórií (javov) budeme pomáhať tzv. „podmienkami“, ktoré ich zapríčiňujú, „kontextom“ (ako konkrétneho súboru vlastností), v ktorom sú zasadené, „stratégiou jednania a interakcie“ (pomocou ktorých sú vykonávané a ovládané), a „následkom“ týchto stratégií (Strauss-Corbinová, 1999 : 71)²⁰. Pri počiatočnom kódovaní budeme okrem toho pracovať s analýzou pomocou porovnávania, technikou protikladov ako systematického porovnávania dvoch alebo viacerých javov.

¹⁷ Viac o teoretickej saturácii v rámci kódovania dát vid'. Hendl, 2008 : 251.

¹⁸ Podrobnejšie o zakotvenej teórii vid'. Hendl, 2008 : 123.

¹⁹ „Kód je symbol priradený k úseku dát tak, že ho klasifikuje alebo kategorizuje“ (Hendl, 2008 : 228).

²⁰ V publikácií uvedených autorov (Základy kvalitatívneho výskumu, 1999: 72) sa hovorí o tzv. paradigmatickom modele. „Zjednodušené ide o príčinné podmienky, ktoré určujú daný jav (kategóriu), ten/tá sa nachádza v nejakom kontexte, ktorý je ovplyvnený tzv. intervenujúcimi podmienkami (širšie, obecnjšie podmienky, ktoré ovplyvňujú stratégiu jednania a interakcie, napr. podmienky akým je čas, priestor, kultúra, ekonomický status atď.). Jednanie alebo interakcia reagujúca na určitý jav alebo jeho zvládanie má určité následky resp. výsledky. A práve ich vystopovanie je pre zakotvenú teóriu veľmi dôležité“ (ibid: 72-78).

Pri kódovaní sme kódovali celý text. To z toho dôvodu, že by sme určité javy, ktoré sme si na prvý pohľad nevšimli, mohli použiť neskôr pri rozvíjaní kategórií.

„Analyzovanie je v skutočnosti interpretáciou. Vedecké znalosti sú skôr vynálezy alebo výtvory, než imitácie; hypotézy a teórie v reálnom svete ako takom neexistujú, musia byť vytvorené“ (Strauss – Corbinová, 1999: 40).

K interpretácií dát sme okrem vlastných výsledkov analýzy hĺbkových rozhovorov použili aj výsledky z pozorovania, doplnené plnými citáciami častí interview. Analýzu sme uskutočňovali až do chvíle, kedy sme pocítili, že sme z dostatku dát dosiahli výskumný cieľ.

3.4 Komplikácie a obmedzenia pri výskume

Pri uskutočňovaní kvantitatívnej analýzy bolo našou najväčšou prekážkou dopracovať sa ku kontaktom zamestnancov vybraných titulov. Ako sme spomínali, mnoho tiráží sa obmedzuje na zverejnenie mena šéfredaktora, avšak o zamestnancoch fotooddelenia nie je ani zmienka. Z toho dôvodu sme sa snažili získať dáta prostredníctvom internetu alebo telefónneho rozhovoru. Napríklad v prípade denníka MF DNES sme síce na web stránke našli kontakt na obrazové oddelenie, avšak nikto niekoľko dní nezdvíhal telefón. Tak sme sa prostredníctvom telefónneho čísla na informácie dopracovali k emailovému kontaktu na vedúceho fotooddelenia, na Michala Růžičku. V jeho prípade bola komunikácia na vynikajúcej úrovni, odpovedal behom dvoch dní a hneď sme sa aj stretli. Niekedy sa nám kontakt na inú osobu podarilo zohnať priamo od fotoreportéra pri uskutočňovaní hĺbkového rozhovoru.

Ochota spolupracovať bola zo strany oslovených neuveriteľne úspešná, stretnutie neodmietol ani jeden z oslovených, avšak častokrát sme si na rozhovor museli počkať. V prípade pracovnej vyťaženia napr. Barbory Reichovej, fotoreportérky z denníka Sport, sa naše stretnutie posúvalo z jedného dňa na druhý, avšak nakoniec sa nám stretnúť podarilo. Nestabilita a neistota stretnutia bola tak jedným zo stresujúcich faktorov. Museli sme byť, takpovediac, stále v strehu, pripravení sa zbaliť, vziať diktafón a prísť na stretnutie podľa toho, aké povinnosti (fotenie) daná osoba v určitý

deň mala a kedy sa jej medzi jednotlivými akciami spravil priestor na rozhovor. Samotná emailová komunikácia prinášala indície profesie fotoreportéra. Príklad:

Michaela Říhová, fotoreportérka pre denník Právo, 15.04.2010 napísala:

„Ano, necháme to na tu tretí, snad mi do toho už nic nevléze, omlouvám se, ale to je úskalí té mé práce, že spoustu akcí ve zpravodajství se člověk dozví až na poslední chvíli.“

Blanka Rosecká, fotoprodukčná časopisu Respekt, 12.04.2010 napísala:

„Pátek určitě ne - máme uzávěrku. Čtvrtek taky moc nevím - to bych vám řekla ve čtvrtek ráno, podle toho, kolik bude textů na zalomení. Já mám vždy nejvíc času na začátku týdne, tak kdyby to nevadilo odložit až na ten další, byla bych víc v klidu.“

Z uskutočnenia hĺbkových rozhovorov sme zistili, že dopytovaní vyjadrujú vlastné názory, predstavy a skúsenosti, ktoré sú odrazom konštrukcie vlastného sebaobrazu a nie obrazom reality (toto konštruktivistické poňatie, perspektívu konštrukcie reality, sme očakávali už pred uskutočnením rozhovorov, čo sa nám potvrdilo). Aj z tohto dôvodu sme dospeli k zisteniu, že pre naše potreby bude ideálne použiť otvorené a axiálne kódovanie, pomocou ktorého sa dostaneme k akýmisi tvrdeniam a nie k tvorbe teórie. Okrem toho, respondenti boli taktiež súčasťou akéhosi gatekeepera²¹, ktorý nám poskytol len tie informácie, ktoré chcel. Ak by sme sa chceli dopracovať k úplne presnému obrazu ich práce, museli by sme to uskutočniť aj prostredníctvom zúčastneného pozorovania alebo infiltrácií. V rámci nášho výskumu však vychádzame z analýzy hĺbkových rozhovorov.

²¹ Gatekeeper je v prípade spravodajstva ten (alebo aj viaceré osoby), kto rozhoduje o výbere udalostí do správ (Trampota, 2006: 38). My sme týmto pomenovaním označili toho, kto nám poskytol len tie informácie, ktoré uznal za vhodné, pozn. aut.

4. VÝSLEDKY ANALÝZ

4.1 Výsledky kvantitatívnej analýzy

Uskutočnenie kvantitatívnej analýzy bolo pre nás nesmierne prínosné najmä k pochopeniu zloženia oddelení obrazového spravodajstva, k rozdeleniu funkcií, k počtu zamestancov stálych i externých, k zastúpeniu žien a mužov; primárne teda k presnému zloženiu redakcie obrazového spravodajstva. Než sa dostaneme k číslam, percentám a grafom, predstavíme si podrobne jednotlivé fotooddelenia vybraných médií. Po tomto kroku sa dostaneme k výsledkom kvantitatívnej analýzy vychádzajúc z počtu fotoreportérov jednotlivých oddelení.

4.1.1 Predstavenie vybraných médií a ich fotooddelení

Denník Mladá fronta DNES

Fotooddelenie MF DNES (ďalej len MF) má na starosti Michal Růžička, vedúci fotooddelenia a zároveň aj fotoreportér. Pre MF je na tejto pozícii od roku 2002, avšak už od roku 1999 pracoval externe ako fotoreportér. V rámci základného tímu, ktorý pracuje v Prahe a tvorí tzv. plášť novin, sú stálymi zamestnancami nasledujúci fotoreportéri: David Neff (zároveň ako zástupca vedúceho), Dan Materna, Jan Zátorský, Michal Sváček, Nguyen Phuong Thao, Lukáš Bíba, Radek Cihla. Stálymi externistami je Lukáš Procházka a Nikol Hronková. Produkciu má na starosti Ivana Kargerová. K hlavným editorom patria Radek Chmel, Jakub Bartoška, Ondřej Šlehař a Petr Kupec. MF má okrem toho v každom kraji dvoch fotoreportérov, tým môžeme povedať, že má zo všetkých tlačených titulov najväčšiu sieť fotoreportérov v celej ČR.

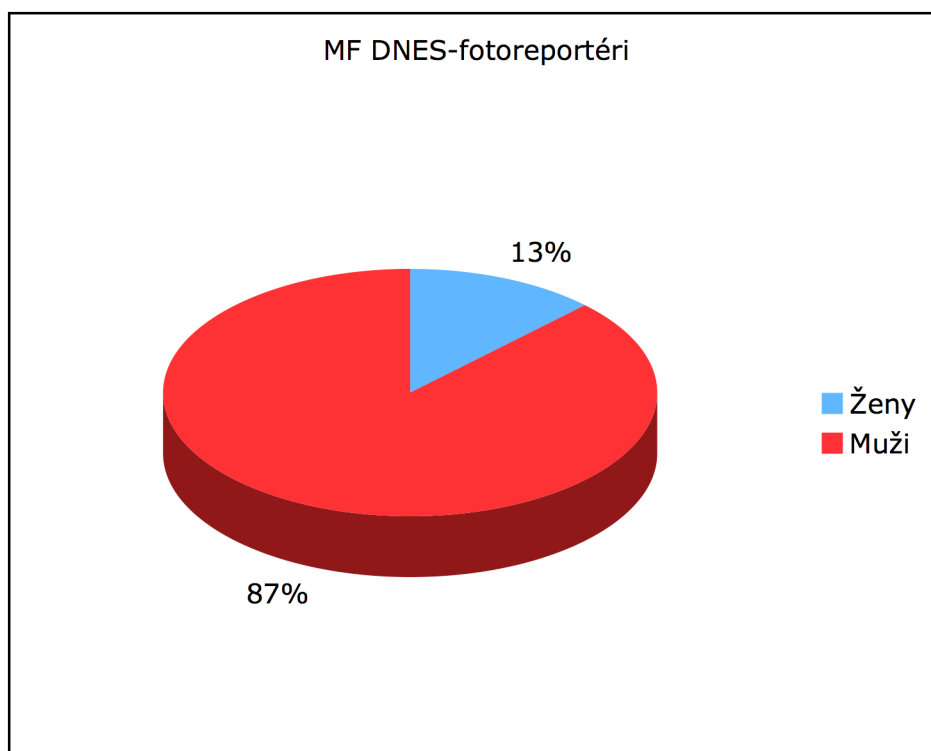
V našom kvantitatívnom výskume sme sa však rozhodli zamerať sa len na profesiu fotoreportérov na báze denného spravodajstva, na stálych zamestnancov vyslovene

spravodajského charakteru. Preto nepočítame ani externistov, ktorí sa v prípade MF zameriavajú viac na ilustračnú fotografiu, ani na krajských fotografov²².

Počet fotoreportérov MF DNES v rámci hlavného spravodajského tímu: 8

Z toho mužov: 7 / žien: 1

Percentuálne:

Graf č.1: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov MF DNES

²² Vid'. Prílohy; rozhovor s Michalom Růžičkom, pozn. aut.

Denník Blesk

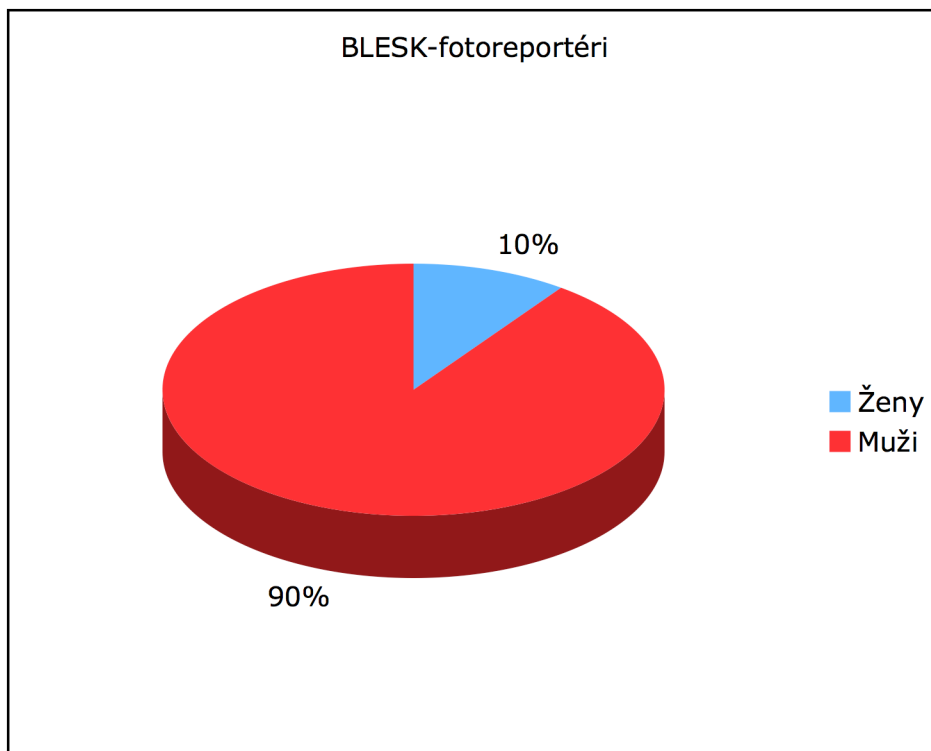

Fotooddelenie denníka Blesk tvorí desať fotoreportérov, z nich David Malík je zároveň aj vedúcim oddelenia. Spolu s Martinom Mithoferom a Ladislavom Křivanom fotografujú najmä spoločenskú oblasť, sú tzv. paparazzi. Martin Sekanina pokrýva šport, Dana Kolářová magazín (ateliérová fotografia), Michal Šula politiku, Petr Merta, Tomáš Vrbenský, Jiří Hudač a Jiří Černohorský pokrývajú pražské reportáže. Vo fotooddelení, ani v celej redakcii neexistuje funkcia fotoeditora, fotografie si upravujú čiastočne sami fotografi alebo grafici pri celkovej skladbe stránky. Výber fotografie si na základe vhodnosti k článku vyberajú samotní píšuci reportéri.

Počet fotoreportérov denníka Blesk: 10

Z toho mužov: 9 / žien: 1

Percentuálne:

Graf č.2: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Blesk

Denník Právo

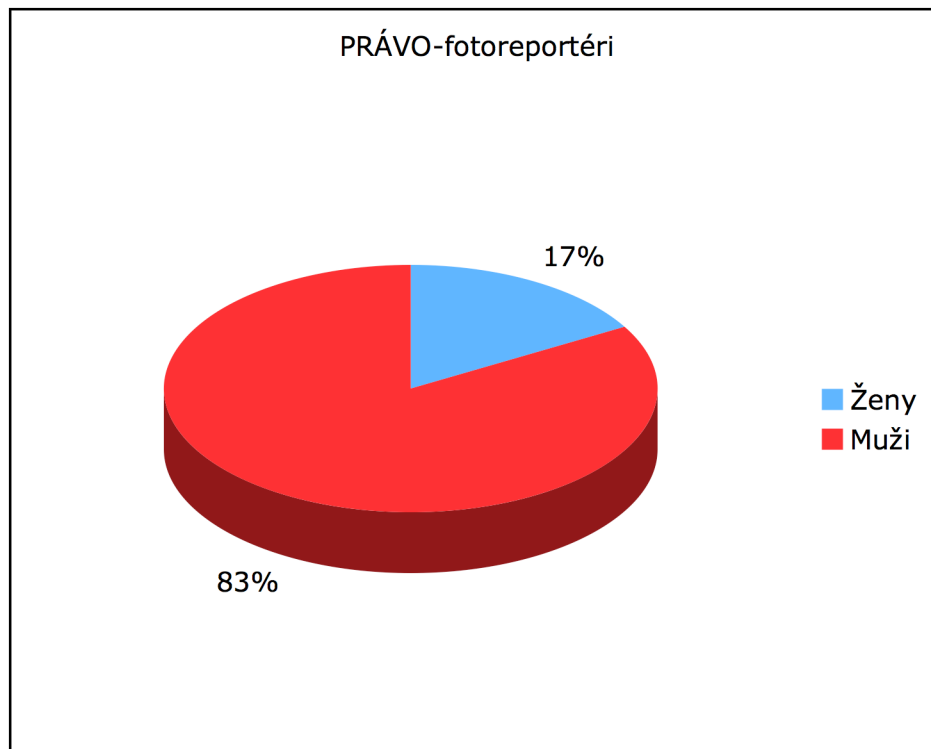
PRÁVO

Fotooddelenie denníka Právo tvoria nasledujúci fotoreportéri: Václav Jirsa, Michaela Říhová, Petr Horník, Jan Handrejch, Milan Malíček a Petr Hloušek. (Milan Malíček okrem toho začal točiť aj na kameru). Fotooddelenie Práva nemá vyslovene vlastného vedúceho fotooddelenia, avšak dalo by sa povedať, že táto funkcia je nahradená profesiou tzv. redakčného sekretára, ktorý rozdeľuje prácu fotografom. Fotooddelenie nemá ani obrazového redaktora, túto funkciu zastáva šéfredaktor (Zdeněk Porybný) plus editori, slovo do výberu fotografií majú niekedy aj píšuci redaktori.

Počet fotoreportérov denníka Právo: 6

Z toho mužov: 5 / žien: 1

Percentuálne:

Graf č.3: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Právo

Denník Sport

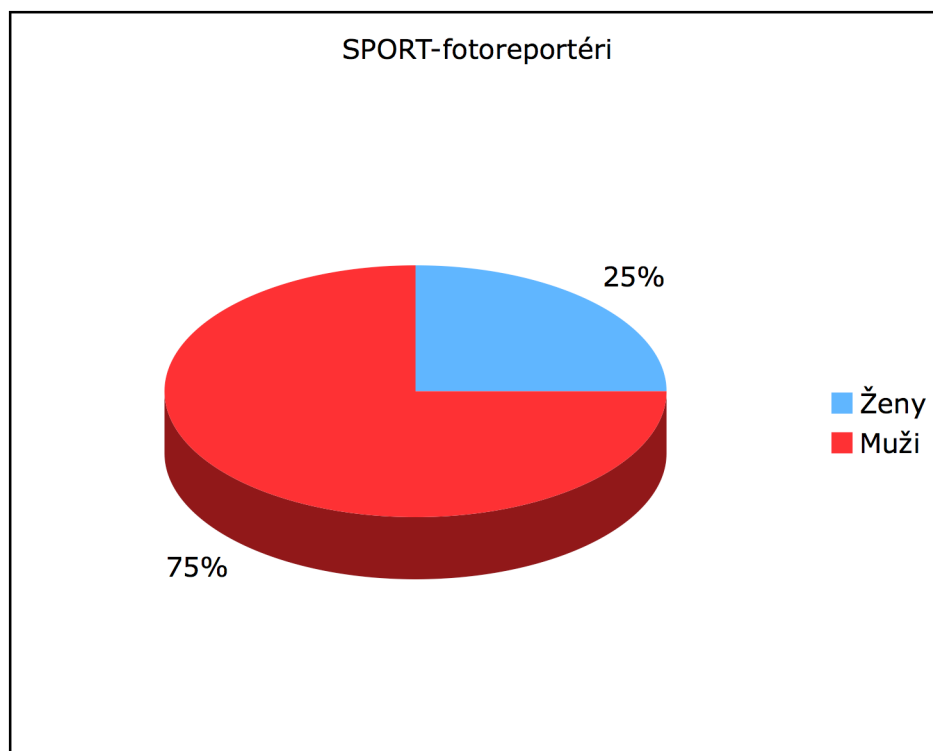

Fotooddelenie denníka Sport tvoria štyria zamestnanci, fotoreportéri. Jaroslav Legner, zároveň ako vedúci oddelenia, Michal Beránek, Pavel Mazáč a Barbora Reichová ako stáli zamestnanci, fotoreportéri.

Počet fotoreportérov denníka Sport: 4

Z toho mužov: 3 / žien: 1

Percentuálne:

Graf č.4: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Sport

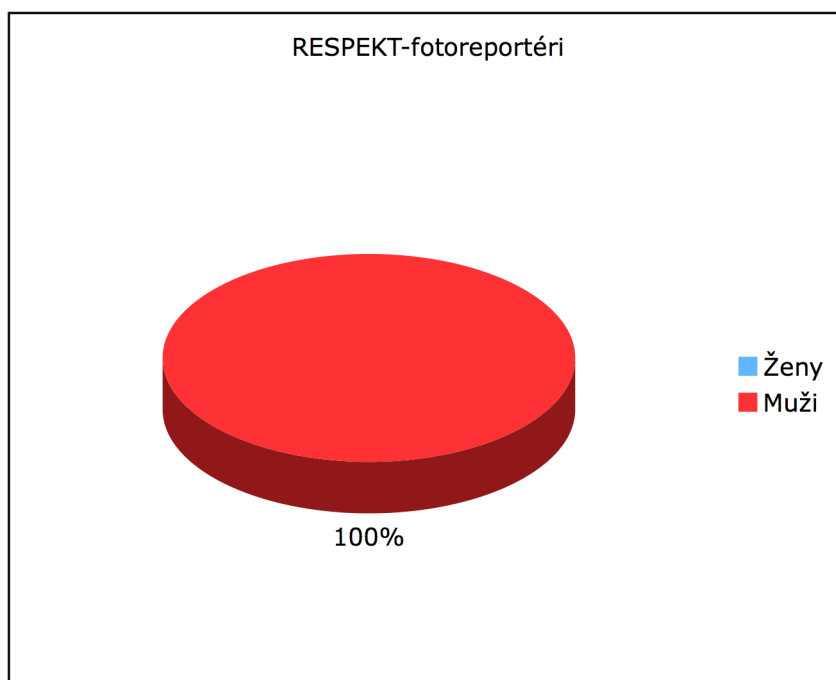
Časopis Respekt
RESPEKT
R

Týždenník Respekt ako jeden z časopisov spravodajského charakteru má veľmi prehľadné zloženie a rozdelenie funkcií v rámci svojho fotooddelenia. Obrazovou redaktorkou a zároveň vedúcou oddelenia je Kateřina Malá. Fotoprodukciiu má na starosti Blanka Rosecká. Fotoreportérmi pre časopis Respekt sú Matěj Stránský, Milan Jaroš a Karel Cudlín. Šéfredaktor Erik Tabery do výberu fotografií nezasahuje. Týždenník Respekt je považovaný za spravodajský časopis. Do formátu „časopis“ prešiel pred tromi rokmi (v septembri 2007 prešiel významnou grafickou zmenou, kedy sa z novinového formátu stal plnofarebným časopisom), čím sa okrem iného zväčšil aj priestor pre fotografiu.

Počet fotoreportérov Respektu: 3

Z toho mužov: 3 /žien: 0

Percentuálne:

Graf č.5: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov časopisu Respekt

Časopis Týden

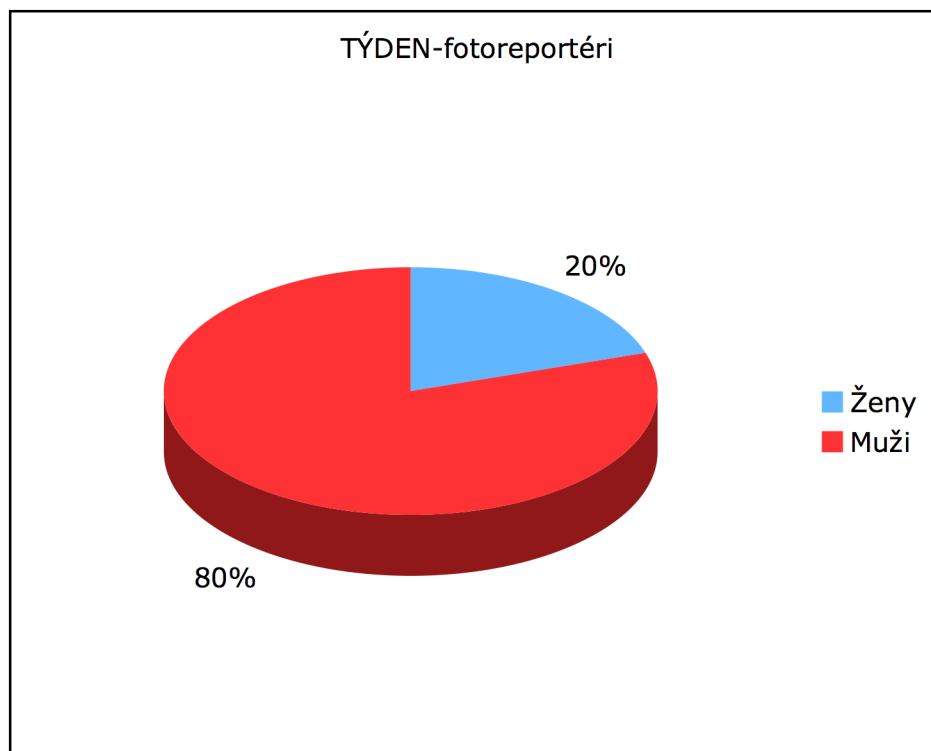

Fotooddelenie časopisu Týden tvorí päť fotoreportérov, v rámci ktorých je jeden zároveň aj vedúcim oddelenia. Sú nimi Karel Šanda (zároveň ako vedúci), Lucie Pařízková, Tomáš Nosil, Jan Schejbal a Robert Sedmík. Do fotooddelenia sa nepočíta žiaden hlavný fotoeditor či iní fotoeditori, čiastočne si fotografie upravujú sami fotografi a konečné zmeny majú na starosti grafici. Fotografie sa posielajú do archívu, do ktorého má prístup aj obrazové oddelenie, ktoré vyberá fotografie podľa vhodnosti k článku. Časopis Týden sa považuje za spravodajský týždenník. Fotooddelenie týždenníka Týden je rovnaké ako pre spoločenský týždenník Instinkt (tz. fotoreportéri Týdnu fotia pre oba časopisy zároveň).

Počet fotoreportérov časopisu Týden: 5

Z toho mužov: 4 / žien: 1

Percentuálne:

Graf č.6: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov časopisu Týden

Česká tlačová kancelária (ČTK)

Štruktúra ČTK, čo sa týka práce s fotografiou, je trochu zložitejšia, než u ostatných spomínaných titulov. Je to logicky dané tým, že ide o iný typ média (spravodajská agentúra), ďalej jej veľkosťou a službami, ktoré ponúka a činnosťou 365 dní v roku.

Obrazové spravodajstvo ČTK v zásade funguje na existencii dvoch hlavných oddelení. Na spravodajskom oddelení, ktoré sa stará o denné spravodajstvo, fotoaktualitách a na existencii fotobanky. Ešte pred približne jedným rokom fungovali tieto oddelenia dohromady, ale kvôli transparentnosti a zjednodušeniu práce sa to rozdelilo a tieto oddelenia fungujú zvlášť, samozrejme na základe tesnej spolupráce. Fotoarchív sa stará o celý archívny materiál, plus zaraďuje všetky fotografie z daného dňa, ktoré prichádzajú od vlastných fotoreportérov, stálych i externých, ako aj zo zahraničných agentúr a iných fotografov, s ktorými ČTK spolupracuje. Zapĺňa tak archív aj inými, ilustračnými fotografiami, ktoré sa dohromady s fotoaktualitami ponúkajú klientom. *Obe zložky, spravodajská a fotobanka si pomáhajú. Podľa vzoru „jedna Četka“²³.* Okrem týchto dvoch oddelení existuje ešte tzv. scan oddelenie, v rámci ktorého sa skenuje použiteľný obrazový materiál.

Tak ako má spravodajské oddelenie svojich fotografov, tak ho má aj oddelenie fotobanky. Zamerajme sa však na klasické obrazové spravodajstvo a fotografickú aktualitu.

Spravodajské oddelenie pražskej redakcie je zložené z ôsmich stálych fotoreportérov, sú nimi: Michal Krumphanzl, Michal Doležal, Stanislav Peška, Stanislav Zbyněk, Michal Kamaryt, Roman Vondrouš a René Volfík. Na materskej dovolenke je v súčasnosti Eva Kořínková, po jej skončení s ňou agentúra počíta.

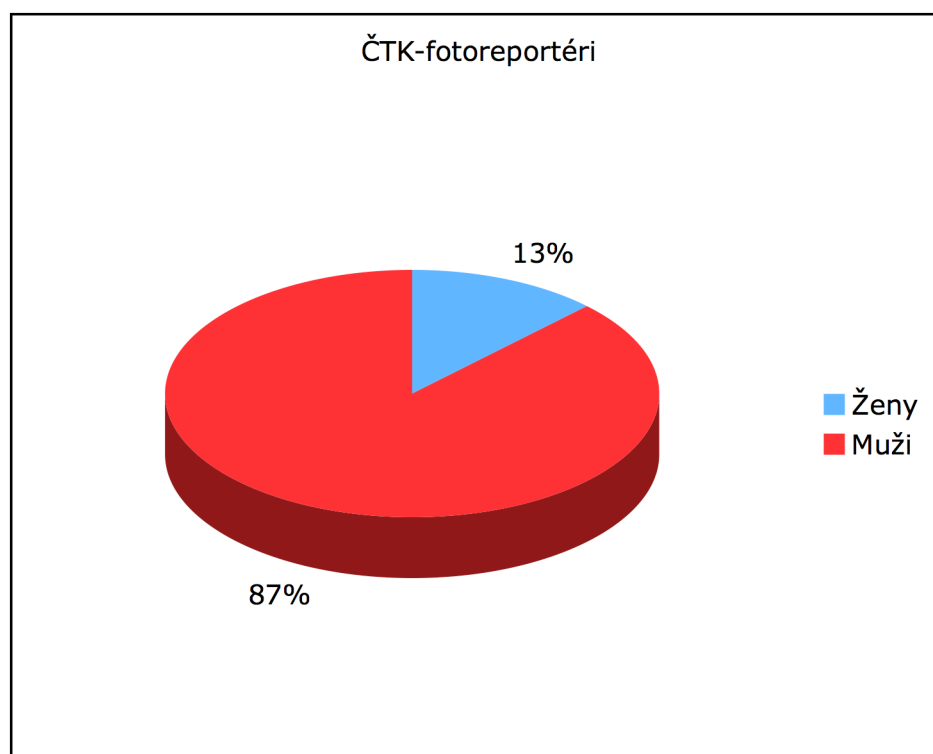
ČTK má aj svoje krajské pobočky, v každom kraji jedného zamestnaného fotografa. Externe pracuje ako fotoreportérka Kateřina Šulová a fotoreportér Jan Třeštík. Tí sa však venujú skôr ilustračnej fotografii než fotospravodajstvu.

Roman Hilli je oficiálne vedúcim redaktorom redakcie fotospravodajstva (termín šéfredaktor fotooddelenia sa nepoužíva, aj keď by sa asi mohol²⁴). Jeho zástupcom je Lukáš Havlín.

Počet fotoreportérov ČTK v rámci spravodajského oddelenia (stáli zamestanci, pražská redakcia, bez externistov): 8

Z toho mužov: 7 /žien: 1

Percentuálne:

Graf č.7: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov agentúry ČTK

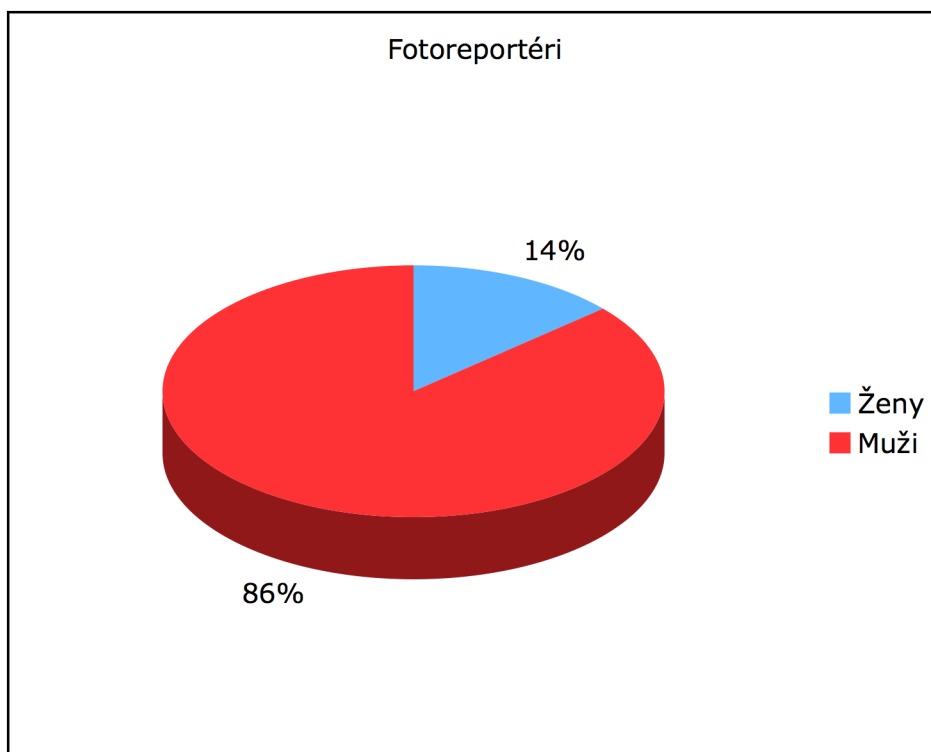
²³ Slová Reného Flugera, šéfredaktora fotobanky ČTK, pozn. aut.

²⁴ Názov tejto funkcie a celkové vyjadrenie o profesii Romana Hilliho sme získali priamo od Lukáša Havlína, jeho zástupcu. Lukáš Havlín: „Roman Hilli je oficiálne vedúci redaktor redakcie fotospravodajstva. Termín šéfredaktor sa pre jeho funkciu nepoužíva, aj keď by sa asi mohol. Pod názvom šéfredaktor sa však v rámci redakcie rozumie ten, kto pracuje v rámci slovného spravodajstva. V rámci ČTK je pod šéfredaktorom a zároveň nad vedúcimi jednotlivých slovných redakcií (domácej, zahraničnej, kultúrnej, ekonomickej, magazínovej atď.); je to teda riadiaci stupeň, ktorý v multimediálnej redakcii chýba. Tá má svojho šéfredaktora a rovno vedúcich jednotlivých redakcií (foto, video).“ Citované z emailu dňa 28.04.2010, pozn. aut.

Vo vybraných médiách pracuje dohromady: 44 fotoreportérov

Z toho mužov: 38 / žien: 6

Percentuálne:

Graf č.8: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov vybraných fotooddelení

Kvantitatívnym výskumom sme sa dopracovali k výsledkom počtu fotoreportérov vybraných médií. Zistili sme, že na dennej báze stálych zamestancov hlavných redakcií pracuje dohromady 44 fotoreportérov, z toho 38 mužov a 6 žien, čo percentuálnym vyjadrením predstavuje 86% mužov a 14% žien. Vzhľadom k tomu, že sme skúmali sedem vybraných médií a ich zloženie fotooddelení, z celkového počtu žien (a našich zistení) vyplýva, že v každom oddelení obrazového spravodajstva pracuje vždy maximálne jedna žena. Nie je to príliš vysoké číslo a rozhodne neplatí, že by boli ženy v rámci fotooddelení vybraných spravodajských médií zastúpené rovnomerne (14% predstavuje asi jednu sedminu všetkých fotoreportérov). O čom však tieto čísla vypovedajú? S istotou môžeme povedať len jedno, a to, že ženy fotoreportérky predstavujú minoritu v rámci vybraných médií. Avšak k tomu, aby sme zdôvodnili, čo je toho príčinou, na to samotné čísla nestačia. Z tohto dôvodu sme uskutočnili aj výskum kvalitatívny, v rámci ktorého bolo našou snahou na jednotlivé otázky nájsť odpoveď a to prostredníctvom hĺbkových rozhovorov niekoľkých fotoreportérov.

4. 2 Výsledky kvalitatívnej analýzy

Na začiatku nášho výskumu sme nemali stanovené žiadne hypotézy či predpoklady o práci fotoreportéra. Naopak, naším cieľom bolo prísť ku konkrétnym zisteniam vychádzajúc zo zozbieraných dát (hlbkových rozhovorov). Postupným kódovaním a rozkrývaním kategórií sme zistili, že čím viac rozhovor sme uskutočnili, tým viac sa nám odkrývali rozdielnosti v súvislosti s prácou fotoreportérov vybraných médií. A to ako v rámci denného režimu, tak v náročnosti práce či prístupu k rozhodovaniu o výbere fotografií, či v pohľade na „dobrú fotografiu“.

Pri analyzovaní sme dospeli k názoru, že je potrebné si prácu fotoreportéra priblížiť, popísať spoločné znaky či rozdiely. Pracovne sme túto časť nazvali „zo života fotoreportéra“. K tvrdeniam uvedeným nižšie sme sa dostali pomocou už spomínaného otvoreného a axiálneho kódovania. Okrem spoločných javov zoskupených v určitých kategóriách chceme poukázať aj na rozdielnosti, ktoré sú v súvislosti s prácou denníkov, týždenníkov a agentúrneho spravodajstva podstatné.

Hĺbkové rozhovory sme uskutočnili s nasledujúcimi fotoreportérmi: s Michalom Růžičkom z MF DNES, Martinom Sekaninom z denníka Blesk, Barborou Reichovou z denníka Sport, Michaelou Říhovou z denníka Právo, s Luciou Pařízkovou z týždenníka Týden, Blankou Roseckou, Milanom Jarošom a Matejom Stránským z týždenníka Respekt a s Reném Flugerom a Michalom Doležalom z ČTK.

Pripomeňme si, že našou snahou bolo zistiť, čo je špecifické na postavení obrazového spravodajstva, aké ja sebapoňatie obrazových novinárov, aký je ich denný režim, rozhodovacie právomoci, hierarchizácia, moc, postavenie žien v rámci jednotlivých fotooddelení a s tým súvisiaci vplyv genderu na túto profesiu.

4.2.1 Zo života fotoreportéra

Slová fotoreportérky denníka Sport Barbory Reichovej sú dobrým príkladom toho, ako vyzerá práca fotoreportéra pre denné spravodajstvo a od čoho sa odvíja:

Barbora Reichová, fotoreportérka pre denník Sport, 21.04.2010 napísala:

„Dnes, bohužel, nemůžu a co se týče zítřka, zatím nevím. Můj život se odvíjí podle sportovních akcí a výsledků. Pokud dnes večer vyhraje hokejový finálový zápas týmu Pardubic, budu muset jet do Ostravy a určitě bych nemohla, pokud ne, zatím nevím, co budu fotit a šance, že se sejdeme, je reálnější.“

Z hĺbkových rozhovorov sme zistili, že práca fotoreportéra pre denné spravodajstvo sa celkom zásadne líši od práce fotoreportéra pre spravodajstvo týždenné. Svojim spôsobom by sme profesiu fotoreportéra pre denné spravodajstvo mohli ľahšie porovnávať so spravodajstvom agentúrnym; práca pre týždenník je pomerne odlišná. Pristúpme však konkrétne k výsledkom otvoreného a axiálneho kódovania.

Rozdiely medzi denným spravodajstvom (denníkov a agentúrneho spravodajstva) sme v porovnaní so spravodajstvom týždenným nachádzali najmä v rámci pomenovávaní javov a vytváraní si rôznych kategórií pri otvorenom kódovaní a čiastočne aj pri kódovaní axiálnom (hranice medzi nimi sa prelínajú a častokrát aj stierajú). V rámci otvoreného kódovania nimi boli napríklad kategórie schopnosti a vedomosti (javy ako vzdelanie, jazykové schopnosti, prax), charakteristika fotoreportéra (univerzálnosť, zastupiteľnosť, flexibilita, lovec - zberač - budovateľ), organizácia práce (jav ako napr. tímová práca, rozdelenie povinností, nároky), denný režim (návyky, povinnosti, harmonogram práce), rozhodovacie procesy (výber fotografie, právo veta), pracovné prostredie (kolektív, ciele), obmedzenia práce a kategória My vs. Oni (profesionál vs. amatér, „bulvárny fotograf“ vs. „seriózny fotograf“ a iné). Tieto kategórie sa po čase stali subkategóriami kategórie platné pravidlá. Táto kategória však nevytvárala ako hlavná kategória, pretože ju bolo možné zlúčiť aj s inými kategóriami.

Hlavnou kategóriou sa tak po skončení axiálneho kódovania stali kategórie dve. Jedna pod označením „**dobry fotoreportér**“, ktorá vyšla primárne z kategórie platné pravidlá a druhá pod označením „**nová doba**“. Tá vznikla z kategórie profesnej zmeny, ktorej súčasťou sú javy ako modernizácia, technologizácia, profesionalizácia, skvalitnenie, pozícia fotografie či ohrozenia.

Pre ich vytvorenie sme si dopomohli taktiež paradigmatickým modelom a určovaním si príčinných podmienok, kontextu, intervenujúcich podmienok, stratégií jednania a ich následkov.

Chceli by sme zdôrazniť, že všetky naše tvrdenia vyplývajú zo zozbieraných dát, z analýzy hĺbkových rozhovorov a to spôsobom čo najširšieho abstrahovania. Týmto abstrahovaním bolo našou snahou dospieť k akémusi nadstavbovému typu fotoreportéra, ktorý by vystupoval ako nový zástupca tejto profesie. Každá časť analýzy, ktorú popisujeme, predstavuje vzniknuté kategórie, ktorých súčasťou sú aj časti citácií fotoreportérov. Tieto citácie sú zároveň akýmisi zástupcami výpovedí všetkých

fotoreportérov, ktoré majú čo najlepšie ilustrovať skúmanú oblasť. Ako však bude v ďalšej časti zrejme, zistili sme, že fotoreportéri denného, týždenného a agentúrneho spravodajstva sa medzi sebou pomerne líšia. Po rozpracovaní a predstavení jednotlivých rozdielností, ale i spoločných znakov, tak popis nového zástupcu profesie fotoreportéra vybraných médií odkryjeme najmä v závere tejto diplomovej práce.

4.2.1.1 Dobrý fotoreportér

V rámci dominantnej kategórie dobrý fotoreportér sme spájali subkategórie, ktoré boli súčasťou charakteristiky fotoreportéra a jeho práce.

4.2.1.1a Schopnosti a vedomosti

V rámci kategórie schopnosti a vedomosti sa nám počas otvoreného kódovania odkrývali javy spadajúce pod predpoklady práce fotoreportéra. Zamerali sme sa na javy ako prax, vzdelanie, technická zručnosť, jazykové schopnosti, kontakty a pracovné vzťahy.

Z analýzy vyplynulo, že **prax a skúsenosti** sú nesmierne dôležitým faktorom práce fotoreportéra. Väčšina dopytovaných sa na pracovné miesta fotoreportérov dostala prostredníctvom dlhodobých skúseností, spojených, napríklad, so štúdiom podobného zamerania (fotografia, fotografický chemik, fotolaborant, prípadne žurnalistka a pod.), či mediálnou praxou už popri štúdiu. Väčšina z nich sa do daného média dostala na základe toho, že sa aktívne venovala fotografovaniu a vytvárala si pracovné vzťahy už na začiatku svojej kariéry. Uvedme niekoľko príkladov tvrdení dopytovaných fotoreportérov, ktorí sa na dôležitosť skúsenosti odvolávali:

*„...tu je tá **skúsenosť** veľmi dôležitá. V tých novinách je to zásadné, musíte vedieť predpokladať, že sa niečo stane, lebo keby ste v momente, keď sa to stane, dávali fotoaparát k oku, tak už je neskoro. Skúsenosti v tom hrajú obrovskú úlohu. To sme tu mali takého šéfa, čo ma poslal v máji o dvanástej fotiť jednu budovu...mu hovorím, že ten dom bude prerušný tieňom a že sa to nedá odfoťiť. On nie, bež to vyfoťiť. Tak som išiel, vrátil sa a hodilo sa to do koša. To je len príklad tej skúsenosti. Ja viem, kedy má ísť cenu niečo vyfoťiť... Inak som robil fotografického chemika a foťil som pre mestský archív architektúru. Potom som sa stal očným optikom...nebolo lepšej školy pre fotograficky technickú budúcnosť.“ (Michal Doležal, ČTK)*

„...tu sú tí fotografi dost' **skúsení**, častokrát viac než ten píšuci redaktor, pretože ich fluktuácia je tu oveľa vyššia. Ten základný tím je pomerne stály a stabilný, už to tí ľudia poznajú, sú sami profesionáli.“

(Michal Růžička, MF DNES)

„...ak sa spraví nové miesto, tak sa vezme niekto nový a mladý. Ale to má tú nevýhodu, že ho musíš všetko učiť...má výhodu ten, kto už fotil pre noviny, koho nemusíš vodit' za ruku... Ja som začínala ako fotolaborantka v MF DNES, to bola najlepšia škola...“

(Michaela Říhová, Právo)

Aspoň minimálna **technická zručnosť a jazykové znalosti** sa ukázali ako dôležité súčasti práce fotoreportéra. Výhoda znalosti cudzieho jazyka sa napríklad v prípade fotoreportéra Mateja Stránskeho pre časopis Respekt, ktorý plynule hovorí francúzsky, ukázala ako smerodajná pri výbere fotografa na reportáž do Afriky. Technická zručnosť pri úpravách fotografií nebola pri prijímaní do praxe obzvlášť vyžadovaná, avšak ovládanie funkcií fotoaparátu bolo samozrejmosťou (fotoreportéri vybraných médií fotografujú najmä s fotoaparátmi typu Nikon D3, alebo so starším typom Canon 1Ds. Za top fotoaparát sa považuje napr. Canon Mark Ds III). Jemné úpravy v programoch (napr. Photoshop) využívajú samotní fotoreportéri v týždenníku Týden, ale aj v agentúre ČTK. Fotoreportéri v denníkoch sa však k úpravám fotografií veľmi nedostanú (najmä z časových dôvodov v súvislosti s dennou uzávierkou), a tak je táto činnosť prenechaná fotoeditorom.

4.2.1.1b Charakteristika fotoreportéra

Pri charakteristike fotoreportéra sme si všimli javy ako univerzálnosť, zastupiteľnosť, „spatialization“²⁵, flexibilita, autorstvo, multimediálnosť, štýl práce, prístup k fotografovaným objektom, fluktuácia, vlastnosti fotografa, obmedzenia či dôvody práce.

²⁵ Pojem spatialization (v preklade by sme mohli hovoriť o tzv. priestorovosti, resp. v českom jazyku príhodnejší preklad „rozprostranenost“), pochádza pôvodne od teoretika Henriho Lefebvre, avšak my sme sa nechali inšpirovať pojatím od Vincenta Mosca. Nazýva ním skutočnosť, kedy sa rušia časo-priestorové hranice, pohyb zdrojov je bez hraníc a prístup k informáciám bezprostredný. V našej práci používame tento termín v súvislosti s prácou fotoreportéra, kedy nezáleží na tom, kde sa nachádza, vždy má so sebou prenosný počítač a fotografie posiela „vzuchom“.

Vyššie uvedené pojmy „**univerzálnosť**, **zastupiteľnosť** a **spatialization**“ sme nachádzali v každom hĺbkovom rozhovore s dopytovaným fotoreportérom. Stali sa zároveň ťažiskom charakteristiky dobrého fotografa, čo je veľmi dôležitým zistením.

„...v práci robíš všetko, tam si moc nevyberáš. Dnes je to tak, že musíš byť čo najviac univerzálny.“ (Matěj Stránský, Respekt)

„...v celej Četke a v tých veľkých agentúrach platí, že ľudia by mali byť čo najviac zastupiteľní. Má to svoje výhody.“ (René Flugler, ČTK)

„Tak, samozrejme, každý robí to, čo vie najlepšie. Ale keď je v novinách niečo potrebné nafotiť, tak všetci robia všetko“. (Michal Růžička, MF DNES)

Výraz „všetci robia všetko“ sa opakoval u všetkých dopytovaných fotoreportérov, čím sa potvrdzuje princíp zastupiteľnosti a univerzálnosti fotografa. Spatialization, princíp priestorovosti bez závislosti na mieste, je v prípade fotoreportérov častým javom. S prechodom na digitálny fotoaparát a digitálny prenos dát sa práca fotoreportéra mení neuveriteľným spôsobom. Už nie sú závislí na jednom mieste, ale môžu pracovať z domova (najmä fotoreportéri týždenného spravodajstva), alebo posielajú fotografie priamo z akcie (prípady hlavne agentúrneho spravodajstva a fotoreportérov pre denníky).

„...skoro vôbec nechodím do práce, fotografie posielam z domova. Ja mám tak maximálne dve, tri akcie denne, ale je to premenlivé.“ (Milan Jaroš, Respekt)

*„Myslím si, že za posledných päťdesiat rokov fotografi nezažili takú zmenu, ako my za posledných desať rokov. Pretože prechod z analógu na digitálny fotoaparát, vrátane toho, ako to **od kadekoľvek** posielate, to sa tá práca zásadne zmenila!“*

(Michal Růžička, MF DNES)

Tým, že fotograf nie je viazaný k miestu, teda k redakcii, vyvstávajú aj iné charakteristiky fotoreportéra, akou je, napríklad, **flexibilita**. Fotoreportéri väčšinou nemajú pevne danú pracovnú dobu (čo však úplne neplatí napríklad pre denník Právo, kde pracovná doba väčšinou začína okolo deviatej hodiny rannej). Na druhej strane, fotoreportér musí byť veľmi flexibilný a pripravený odísť na akciu v momente, keď mu zavolá niekto z produkcie, či vedenia. Tým sa jeho práca stáva akousi 24 hodinovou

službou, v rámci ktorej je možné, že bude mať jeden deň voľno, avšak je veľmi pravdepodobné, že ďalšie dni bude pracovať dlho do noci. Flexibilita práce a nepravidelná pracovná doba sú charakteristickými znakmi práce fotoreportéra. Musí byť na to pripravený a musí mu to vyhovovať.

„Je to veľmi nepravidelná pracovná doba. To znamená, že môže prísť foteenie o desiatej večer, ale zas nie je to denník, takže to neprichádza náhle. Ale ak je niečo, čo sa deje o desiatej večer, tak tam ideš, a potom je zas niečo o šiestej ráno, alebo to môže byť cez víkend...kedykoľvek. V praxi je to tak, že je to naozaj veľmi nepravidelné, niekedy si tri dni preč, niekedy máš tri foteenia v Prahe, niekedy len jedno... Mne osobne takáto nepravidelná pracovná doba vyhovuje. Ja neviem, čo bude pozajtra. Nejako mi to sedí viac.“

(Matěj Stránský, Respekt)

Takáto pracovná doba však nevyhovuje každému. Dovolíme si tvrdiť, že fotoreportéri, s ktorými sme viedli hĺbkové rozhovory, sú ľudia dobrodružnejšieho typu, ľudia spoločenský, otvorení a takí, ktorí sú schopní, takpovediac, improvizovať s časom. Sú to ľudia, ktorí častokrát musia čeliť nebezpečným situáciám (rôzne demonštrácie, či športové udalosti), musia s fotografovaným objektom komunikovať, alebo sú častokrát vysielaní na rôzne druhy reportáží, kde sa vývoj dá len ťažko predpokladať. Slovanami fotoprodukčnej časopisu Respekt:

„... nie som príliš dobrá na reportáže. Som hanblivá a bojím sa ľudí, takže to na foteenie nie je moc výhoda. Čo ma teda neobmedzuje vidieť, ktoré fotografie sú dobré a s tými fotografmi sa baviť, ale obmedzuje ma to, aby som ja sama tú reportáž zvládla.“

(Blanka Rosecká, Respekt)

„Fotoreportéri musia byť operatívne schopní improvizovať a meniť polohu, prostredie, inak komunikovať...je to náročné. Takže človek, ktorý je skôr zvyknutý na stereotypné chovanie a jednanie, že príde v určitú dobu do práce a v určitú dobu pôjde domov...tak ten by to asi veľmi nezvládal.“

(René Flugler, ČTK)

Veľmi dôležitým javom, ktorý je cenený najmä u týždenníkov, je **autorstvo**. Autorstvo spojené s originálnymi fotografiami zhotovenými vlastnými fotografmi, tzv. fotografie s pridanou hodnotou.

„...v zásade asi platí, že je zaujímavejší ten, kto má nejaký štýl, kto do tej fotky pridáva ešte nejaký ďalší význam, než je ten prvoplánový.“

(Matěj Stránský, Respekt)

Týždenníky sú na tomto princípe autorstva viac-menej postavené, vždy je snaha o to, aby sa použila autorská fotografia (to sme si všimli najmä u týždenníka Respekt). Takej fotografii sa dáva prednosť v porovnaní s odberom fotografií zo spravodajských agentúr.

„...pri týždenníkoch je to ale práve na tej exkluzivite, že máš vlastného fotografa, ktorý ti prinesie kvalitnú a tvoju vlastnú fotografiu. Tak, ako týždenníky nepreberajú agentúrne spravodajstvo, pretože k čomu by potom boli a kto by to čítal, oni potrebujú mať vlastných, autorských fotografov.“

(Blanka Rosecká, Respekt)

V súvislosti s autorstvom a tvorbou vlastných fotografií sa objavoval aj úplne nový jav, o ktorom hovorili traja z desiatich fotoreportérov. Je ním tzv. **multimedialista**, ako niekto, kto je profesiou fotoreportér, fotografuje, ale zároveň zaobstaráva aj video a zvukový záznam.

„...okrem toho sa asi pozícia fotoreportéra nejako zmení tým smerom, že to bude nejaký multimedialista. To asi mimochodom už v niektorých spravodajských agentúrach po nich chcú, aby okrem fotografovania ešte aj točili video záznam.“

(Milan Jaroš, Respekt)

„Boli tu také tendencie, že fotograf bude popri fotografovaní aj točiť. Ja si to predstavujem pri tom tak, že to, čo chcú šéfovia, by bol jeden akýsi technický operátor, že by natočil obraz a rovno zvuk. To je asi budúcnosť...“

(Michal Doležal, ČTK)

„...tým, že sa všetko multimedializuje, tak sú silné tlaky na to, aby k tomu fotoreportér natočil napr. aj video, prípadne zvuk. Tieto požiadavky sú veľmi kontroverzné. Aj pre moju skúsenosť fotografa sú určité typy akcií, u ktorých si to môžeme dovoliť a ide to, keď robíte reportáž účelovo, tak sa to dá. Ale stáva sa, že to proste niekedy nejde, napríklad, keď pokrývam spravodajsky veľkú haváriu na diaľnici. Vystihnem ten moment, keď sa niečo deje a som schopný to jedným médiom zachytiť. Inak sa asi dá spraviť oboje, ale potom ten materiál nebude stáť za moc.“

(René Flugler, ČTK)

Človek fotoreportér je svojou povahou (vlastnosťami) človek vytrvalý, odhodlaný spraviť maximum, aby získal „dobrú fotografiu“ (ide o veľmi relatívny pojem, preto ho dávame do úvodzoviek. Každý si totiž pod dobrou fotografiou predstaví niečo iné, iné nároky budú pre týždenník, iné pre bulvárny denník²⁶). Avšak platí, že vás tá práca musí baviť.

Od „dobrého fotoreportéra“ sa tak očakáva „dobrá fotografia“. Taká, ktorá je odrazom reality a zároveň má nejakú pridanú hodnotu, nehovoriac o jej technických kvalitách.

„...môj výstup práce má čo najlepšie ilustrovať to, čo sa tam stalo.“

(Michal Doležal)

V rámci charakteristiky fotoreportéra z hĺbkových rozhovorov vyplynulo, že je to profesia tzv. na vrchole pyramídy, v tom zmysle, že ak je niekto fotoreportér, už nie je nič vyššie, čo by mohol v rámci svojej profesie dosiahnuť. Ak je niekto píšuci redaktor, môže sa stať šéfredaktorom, ale ak už niekto fotografuje, je fotoreportér, v rámci svojej profesie už nemá kam vyššie postúpiť. Byť vedúcim fotooddelenia, či fotoeditor, to sú už iné profesie. Vo svojej podstate sa s praktickou fotografiou nemusia zlučovať, čo ale nie je bežné, pretože väčšina vedúcich fotooddelení vybraných médií je zároveň aj fotoreportérmi (ale napríklad denník Právo svojho vedúceho fotooddelenia má, nazýva sa redakčný plánovač, avšak nie je to fotoreportér). A tak sa fotoreportér môže snažiť o to, aby bol ešte lepším, uznávanejším fotoreportérom. Napríklad takým, ktorého fotografie sú celosvetovo známe, vyhrajú nejakú fotografickú súťaž, sú publikované

²⁶ Viac vid'. Prílohy, Rozhovor s Martinom Sekaninom, pozn. aut.

v rôznych edíciách, či prezentované na fotografických výstavách. Avšak, podľa dopytovaných fotoreportérov, žiadna taká linka, v rámci ktorej by vo fotooddelení fotoreportér stúpala vyššie, veľmi neexistuje.

„...Keď si píšuci redaktor a máš nejakú ambíciu, tak sa môžeš vypracovať až k šéfredaktorovi. Je tam taká nejaká linka. U toho fotografa tam nie je žiadna taká linka, tam nie je nič lepšie, kam by si sa chcel dopracovať, tam hierarchicky nie je nič vyššie. Ako fotoeditor, to je pre mňa už iné povolanie...“

(Matěj Stránský, Respekt)

V súvislosti s charakteristikou fotoreportéra si dovoľíme, na základe slov Michala Doležala z ČTK, rozdeliť profesiu fotografa do troch skupín, v rámci ktorých má fotoreportér svoje vlastné postavenie:

- 1, fotograf lovec
- 2, fotograf zberač
- 3, fotograf budovateľ

„Fotografi sú ľudia trojakého druhu. Jeden je lovec, jeden je zberač a jeden je budovateľ. Budovateľ, to sú takí tí fotografi, čo si postaví scénu, dajú si to na statív...“cvak“...tí sa na to dívajú z toho výtvarného konca. Potom sú tí zberači, ktorí idú, niečo vidia, spravia cvak. Najvyššia úroveň, alebo aj mi príde, že najťažšia, najzložitejšia po všetkých stránkach, je ten systém lovec. Ten človek má strašne málo času a tá príprava na to je veľmi dôležitá, vedieť, čo sa stane. U tých prvých dvoch ten moment toho stlačenia „cvak“ nie je až tak dôležitý, ale v tých novinách je to zásadné. Musíte vedieť predpokladať, že sa niečo stane... Preto je to asi aj najťažšia disciplína.“

(Michal Doležal)

Na základe takéhoto rozdelenia by sme fotoreportérov denného a agentúrneho spravodajstva mohli zaradiť do skupiny fotograf lovec. Svojím spôsobom to platí, samozrejme, aj pre fotoreportérov týždenného spravodajstva, avšak tí majú častokrát

viac času a väčší priestor na to, aby si to, ako bude vo finále fotografia vyzerat', viac premysleli. Takže by sme o nich mohli hovoriť aj ako o „lovcoch a zberačoch“²⁷.

K rozdielom práce denného a týždenného spravodajstva sa však ešte bližšie dostaneme v časti o organizácii práce, či v časti o rozhodovacích procesoch a pozície fotografie.

4.2.1.1c Štýl práce

Z hĺbkových rozhovorov vyplynulo, že každý z dopytovaných fotoreportérov sa snaží o akýsi vlastný štýl práce. O niečo, čo fotografii pridáva nový rozmer, niečo, čím sa jedna fotografia líši od druhej.

„Občas sa pristihnem, že sa snažím fotiť inak ako ostatní...napríklad, že si robím details, takpovediac viac nežné.“ (Lucie Pařízková, Týden)

„Každý máme nejaký štýl, ako tie veci fotíme.“ (Milan Jaroš, Respekt)

Štýl práce je však ovplyvnený aj typom média a celou redakčnou kultúrou, nárokmi a očakávaniami. Napríklad, v prípade fotoreportérov pre denník Respekt je voľnosť pri fotografovaní oveľa vyššia než, napríklad, u fotoreportérov denného spravodajstva, ktorí sú obmedzovaní rýchlosťou a dennou uzávierkou. K tomuto javu sa viac dostaneme v rámci kategórií organizácia práce, rozhodovacia právomoc a „my vs. oni“.

Čo sa týka osobného **prístupu k fotografovaným objektom** z hľadiska etiky, súčasťou analyzovaných médií síce rôzne etické kódexy sú, žiaden z nich však vlastný etický kódex, zameraný len na etiku fotografovania, nemá. Ak sa nejaký používa, tak ide o podobu-kópiu zahraničných etických kódexov väčších agentúr, napríklad ako má Reuters alebo Associated Press a pod., resp. ide o kódex celého vydavateľského domu (napr. v prípade časopisu Respekt o kódex vydavateľstva Economia). Väčšina dopytovaných však odkazuje na vlastnú morálku a úsudok, čo vhodné je a čo nie.

„...nejaký etický kódex je. Ale inak si myslím, že každý pracuje podľa vlastného uváženia. Také nepísané pravidlo.“ (Michaela Říhová, Právo)

²⁷ Podobnosť s názvom knihy „Lovci a zberači“ od slovenského spisovateľa Michala Hvoreckého je náhodná, nebolo naším úmyslom vytvárať žiadne súvislosti k jej obsahu, pozn. aut.

V spojitosti s charakteristikou fotoreportéra sme zistili, že ide o profesiu, v rámci ktorej **fluktuácia** nie je tak častým javom. Ľudia si svoje miesto snažia udržať, zotrávajú na svojej pozícii aj niekoľko rokov. Samozrejme je to dané aj veľkosťou mediálneho trhu a súčasnou hospodárskou krízou, v rámci ktorej je veľmi ťažké sa zamestnať ako fotoreportér. Aj z toho dôvodu sa niektorí z nich snažia presadiť v zahraničí (napr. Petra Mášová, bývalá fotoreportérka ČTK).

„V Čechách je to prostredie dosť malé, takže ľudia skôr zostávajú na svojich miestach. Ja si myslím, že hlavný problém je ten, že je tu málo agentúr a že ten systém, že redakcie zamestnávajú fotografov, je trošku zlý. To, čo je v anglo-amerických médiach, je, že existujú agentúry, ktoré tých fotografov zastupujú. Bud' sú to veľké agentúry, ktoré sú naozaj spravodajskej povahy, ako Reuters, AP, ktoré majú svojich fotografov, čo je tu obdoba Četky...to tu práve vôbec nefunguje. MF DNES má, ja neviem, desať fotografov, Právo päť, všetci fotia to isté. Na jednej akcii sa stretne osem fotografov z ôsmich denníkov a všetci spravia tú istú fotku, čo je úplný nezmysel. Keby bola napríklad ešte jedna nejaká Četka plus menšie agentúry, tak by to mohlo fungovať lepšie. Vyplatilo by sa to vlastne aj tým médiám. Je to obrovský luxus. Naozaj to už skoro nikde inde nie je, než v Čechách.“ (Milan Jaroš, Respekt)

4.2.1.1d Dôvody práce

Dôvodov práce fotoreportéra je mnoho. Samozrejme nie je možné vymenovať všetky, spomeňme však tie, o ktorých sa zmienili samotní dopytovatelia. V prvom rade sme si všimli, že hlavným dôvodom práce fotoreportéra je to, že ide o prácu, ktorá vás musí baviť. Zistili sme však, že sa častokrát stane, že ak fotoreportér nemá nejakú voľnosť, čas na rozmyslenie a slovo pri rozhodovaní, práca mu zovšední, radosť z práce sa vytráca. To sa stáva najmä v prípade denného spravodajstva.

„...v denníku na nejaké rozmyslenie, alebo hlbšiu prácu moc nie je. Nehovoriac o tom, ako sa tam s tými fotografiami zachádza...ľudia, ktorí pracujú pre denník a ktorých poznám, sú po čase tak frustrovaní, že ich už tá fotografia nezaujima...Robia to, aby mali obživu, ale nejaké sny, ideály, nejakú radosť z tej práce hodili za hlavu, pretože tam máš taký malý vplyv na to, ako tá fotka vo výsledku dopadne, že ti z nej spravia slíž, alebo ju tam nedajú vôbec...alebo, že ti vyberú fotku, ktorú si tam vôbec nechcel. Máš na to taký malý vplyv, že to vzdáš.“ (Matěj Stránský, Respekt)

Ďalším dôvodom práce fotoreportéra je tak nepochybne obživa. Z indícií (žiadneho z nich sme sa priamo na platové podmienky nepýtali) sme však usúdili, že plat fotoreportéra pre agentúrne spravodajstvo ČTK, či pre denník Právo, nebude zrovna hlavným dôvodom práce. Zároveň nám však bolo potvrdené, že práca pre bulvárny denník je ohodnotená oveľa viac.

„...dnes pre spravodajstvo a denník nechce pracovať toľko ľudí, pretože vedia, že moc nezarobia... To musím povedať, že máš oveľa väčšiu plat, keď pracuješ pre bulvár, asi tak dvojnásobne. Takže ak na to máš žalúdok, tým bulvárom sa dá užiť“

(Michaela Říhová, Právo)

„...agentúra zrazu zistila, že fotograf je drahý. Jeho plat je sranda, ale to vybavenie, čo mu musí poskytnúť...“

(Michal Doležal, ČTK)

4.2.1.1e Obmedzenia a výhody

Obmedzeniam a výhodám práce fotoreportéra je nevyhnutné venovať niekoľko slov. Všimli sme si, že je to práca náročná na čas a fyzickú kondíciu, a to najmä v prípade denníkov, agentúrneho spravodajstva a športových udalostí. Pravidelná pracovná doba neexistuje, športové udalosti sa odohrávajú najmä vo večerných hodinách a fotografická výbava takéhoto fotoreportéra váži niekoľko (desiatok) kilogramov. Fotoreportér sa musí snažiť o to, aby sa dostal blízko fotografovanému objektu a aby prišiel načas. Rýchlosť a kondícia je v tomto prípade veľmi dôležitá, to nám potvrdili všetci fotoreportéri. Ak sme im položili otázku, čo by mohlo byť dôvodom toho, že ženy tvoria menšinu v rámci tejto profesie, práve tieto dôvody uvádzali primárne. Nechceme tým však povedať, že by to bol v praxi hlavný a jediný dôvod. Explicitne taktiež nikto nehovorí o tom, že by išlo o obmedzenia. Mohlo by však ísť o jeden z faktorov, prečo nie je toľko žien fotoreportérok. Naopak, zaujímavosťou je, že všetky dopytované fotoreportérky športové a adrenalínové situácie uprednostňujú. Čo sa týka časového obmedzenia, tento fakt nie je možné obísť. Stáli zamestnanci denného a agentúrneho spravodajstva pracujú na plný úväzok, mnohokrát sedem dní v týždni. Slovanami žien fotoreportérok, sklbiť to dohromady s rodinou je naozaj ťažké.

„Tá práca je náročná. Fyzicky. Nosiť tie veci je naozaj ťažké. Ale, že by to bolo to, čo ženy od tej práce odradí...možno, že je tam aj ten dôvod, že nerozumejú úplne technickým veciam, čo sú na fotoaparáte. Tu trošku musíš mať tú techniku zvládnutú. A naozaj si nedokážem predstaviť, že by som mala doma malé dieťa, to naozaj nie. Ja tej práci venujem maximálne množstvo času, s rodinou si to moc predstaviť neviem.“

(Lucie Pařízková, Týden)

Aj muži fotoreportéri, v prípade obmedzení, vo výkone fotoreportéra odkazujú na kondíciu, časovú náročnosť i to, že je to s rodinou náročné. Uznávajú, že je to pre ženy v mnohom ťažšie, nikto z nich však explicitne o žiadnej diskriminácii alebo o tom, že by bol žene prístup do médií obmedzovaný, nehovorí. Mnohí z nich odkazujú na biologicky dané rozdiely pohlavia, či na spoločenské danosti. I keď si to zrejme neuvedomovali, genderové stereotypizácie sme v ich vyjadreniach nachádzali.

Explicitne sme si však obmedzený prístup žien do média všimli a to v prípade denníka Právo, kde sa ešte pred časom uprednostňovalo zloženie fotooddelenia na princípe mužského tímu. *„Uvolnilo sa tu miesto a vtedajší šéf mi volal, či by som nechcela nastúpiť. Mňa to vtedy prekvapilo, pretože on moc nemal rád „baby“, bol taký, že radšej chcel chlapcov kolegov...“* (Michaela Říhová, Právo). V tomto, ale jedinom prípade, by sme o diskriminácii v rámci fotooddelenia mohli hovoriť, avšak v iných redakciách sme sa s ničím podobným nestretli²⁸. Aj v samotnom denníku Právo sa táto situácia zmenila a Michaela Říhová v ňom ako fotoreportérka pracuje už približne desať rokov.

S diskrimináciou na základe rasy sme sa stretli, avšak nie vo vnútri média, ale pri práci fotoreportérky v teréne. Fotoreportérka MF DNES Nguyen Phuong Thao, ktorá je pôvodom z Vietnamu, sa s diskrimináciou pri výkone svojej práce fotoreportérky stretla. Bol to aj jeden z dôvodov, prečo prestala fotiť športové udalosti a začala sa venovať viac portrétnej a ateliérovej fotografii, v ktorej je, mimochodom, považovaná za špičku.

²⁸ Michaela Říhová z denníka Právo nám však uviedla skutočnosť, že jej kolegyňa z brandže má malého chlapca a chce sa vrátiť do práce, avšak nikde ju nechcú zamestnať, pretože hovoria, že nebude môcť večer fotiť futbal alebo, že bude doma s dieťaťom, keď bude choré. Sama to však za žiadnu formu diskriminácie nepovažuje, pretože tvrdí, že je to časovo náročná práca a ľudia pracujú podľa toho, čo sa deje a robiť výnimky nie je možné. Uvedený príklad však nemáme overený a netýka sa nami vybraných fotooddelení, tak ho ani nemôžeme použiť do našich záverov, pozn. aut.

„...na Thao, ktorá je z Ázie, tak na ňu tu tí primitívi pokrikovali „vráť sa na tržnicu“. To nikto nechce trpieť. To je český futbal. Alebo, aby sa bála, že si ju tam za rohom niekto počká, to je realita tejto krajiny.“ (Michal Růžička, MF DNES)

Diskriminácie vo vzťahu k platovému ohodnoteniu sme si nevšimli, dopytovaní odkazovali na závislosť platu na postavení v rámci redakcie, fotoreportéri si však boli rovnocenní.

V rámci genderu a genderových stereotypizácií sme si všimli nasledovné: explicitne sa všetci o gendere vyjadrujú ako o niečom, čo už dnes nikto nerieši. Dovoľme si tvrdiť, že je to pravda len čiastočne. Pri analyzovaní dát sme si všimli mnohé implicitné i explicitné genderové stereotypizácie. Faktom však zostáva, že išlo skôr o akési zaužívané frázy, než o reálnu diskrimináciu či zvýhodňovanie.

Pretože práve otázka postavenia žien vo vybraných fotooddeleniach českých spravodajských tlačových médií (a ČTK) nás zaujímala už na začiatku výskumu, v rámci analýzy zakotvenej teórie sme sa na ňu snažili zamerať. Akokoľvek by sme však hľadali nejakú dominantnú kategóriu vo vzťahu k genderu, či diskrimináciám, nepodarilo by sa nám to. Z hĺbkových rozhovorov sme zistili, že ide o oblasť, ktorá pre samotných fotoreportérov, pre mužov i pre ženy, nie je nijako obzvlášť dôležitá a nikto sa ňou veľmi nezaobrá. Fotoreportéri oboch pohlaví sa zdali byť rovnocenní a to, na čom všetkým záležalo, bola profesionalita a tímová práca, tzv. dobré remeslo, ktoré ak niekto robí dobre, nezáleží na tom, či je to žena alebo muž. Ako sme však už povedali, isté genderové stereotypizácie sme v ich odpovediach nachádzali, častokrát také, ktoré boli vo vzťahu k obmedzeniam alebo výhodám práce fotoreportéra, preto sme oblasť genderu zaradili práve do tejto kategórie.

Väčšina považovala profesiu fotoreportéra za „prirodzene mužské“ povolanie a brala to ako samozrejmosť. Odkazovala na fakt, že ide o fyzicky náročnú prácu. Ďalší dôvod uvádzala časovú náročnosť a problematickosť sklbenia tejto profesie s rodinou (najmä u denného a agentúrneho spravodajstva). Ukázalo sa, že muži považujú ženy za jemné stvorenia, kedy nie každá sa na túto profesiu hodí, a ak to robí, tak je skôr „tak trochu pankáč, dobrodruh“. Muži sú naopak „tí pribojnejší“, čo majú tvrdé lakte. Mnohí odkazovali na to, že sa ženy venujú skôr magazínovému servisu, či ateliérovej fotografii, prípadne, že sú viac ženy píšuce redaktorky, produkčné, asistentky či pracovníčky na personálnom oddelení. Genderovou stereotypizáciou tak naďalej zostáva **predstava** o tom, že ženy zastávajú viac oblasť tzv. soft news a oblasť „tvrdých laktov“

je viac pre mužov (ide o interpretáciu tvrdení dopytovaných fotoreportérov, nie o zistenia z našej analýzy; samostatne sme sa problematike zastúpenia žien v médiach nevenovali).

„...magazínový servis, to je taká „holčičina“, že. Tam sa ale veľmi sledujú módné veci kvôli cieľovému zákazníkovi a neviem koľko je tu mužov, okrem módnych návrhárov, ktorí by sa tak zaoberali módou. To je tak trochu babská záležitosť.“

(Blanka Rosecká, Respekt)

V praxi sa to však mení a môžeme si všimnúť, že i ženy sa pomaly dostávajú do funkcií fotoeditoriek, vedúcich oddelení či práve do oddelení športu, ktoré je považované za najnáročnejšie.

V rámci skúmaných fotooddelení sme si všimli, že aj keď sú v nich zastúpení viac muži, prítomnosť ženy im je príjemná. Muži uvádzajú, že je prínosné mať v oddelení aj ženu, pretože môže mať iný pohľad, iný rukopis, „sú epickejšie, dokážu sa viac vcítiť do situácie“²⁹, sú emocionálnejšie.

„Ženy vidia častokrát inak a je to dobré, je to zas iný pohľad na vec, nie je to tak razantné a „lezú“ do toho nejakej tie emócie a vznikne z toho pekná fotka. Určite je to dobré, ja som vyložene zástancom toho, aby to bolo premiešané. A nedá sa povedať, že by ženy fotili inak. Vedia fotiť všetko, sú i vojnové fotografky, tam je to teda extrémne náročné, ale nedá sa vôbec povedať, že by to bola práca pre chlapa.“

(René Flugler, ČTK)

V súvislosti s genderovou stereotypizáciou si tak môžeme všimnúť, že sa do istej miery prejavuje dichotómny pohľad na mužsko-ženský princíp, kedy sa od ženy očakáva, že bude jemná, nežná a emocionálna, zatiaľ, čo muž je silný tvor, ktorý všetko vydrží. V praxi sme sa však stretli skôr s tým, že sa tieto predstavy rozplývajú, a tak, ako môže mať žena silné lakty a byť pribojná, tak môže muž do svojej fotografie vnášať emócie.

²⁹ Citované z rozhovoru s Michalom Doležalom z ČTK, viac vid'. Prílohy, pozn. aut.

V súvislosti s výhodami práce fotoreportéra je to dvojsečné. Nieкто hovorí o tom, že je výhodou byť muž, pretože má človek väčšiu silu a výdrž. Naopak, mnohí sa zmieňujú o tom, že je výhodnejšie byť ženou, pretože tá má jednoduchší prístup k fotografovanému objektu na základe „nežného pohlavia“, kedy ju, vraj, nikto neodmietne. Aj to je jeden z príkladov genderovej stereotypizácie.

„...dievčatá to majú jednoduchšie. Keď sa dobre oblečú, spravia oko, vo finále niečo ako „ja som úplne blbá“, ten chlap zmäkne a spraví to, čo ona potrebuje. To je vyskúšané, to je obrovská výhoda. Je nieкто, nebudem menovať, kto sa dostane k istým osobám úplne blízko a je to výhoda toho, že je to ženská, že áno. A má úplne iné fotky. Tak takto to máme podľa prírody nejako rozdelené, chlapi si to musia vyboxovať, ženské sa pousmejú a všetko ide...“

(Michal Doležal, ČTK)

Aby sme však nezostali len pri tom, čo nám povedal muž fotoreportér o výhodách toho, byť ženou a jej prístupe k fotografovanému objektu, slovami ženy fotoreportérky:

„...niekedy máš ako baba výhody, že keď si ženská, tak sa na teba usmejú a nepošlú ťa, takpovediac, do kelu. Napríklad pán Topolánek, ten bol voči fotografom taký, že nám nadával do debilov, ale keď som prišla ja, tak nebol taký hulvát. Takže niekedy majú zas baby výhodu.“ (Michaela Říhová, Právo)

Z rozhovorov vyplynulo, že pohľad na výhody či nevýhody byť ženou fotoreportérkou sa rôzni a nedá sa globalizovať. Jediným spoločným presvedčením bola nižšia odolnosť žien voči fyzickej náročnosti.

Z rozhovorov s fotoreportérmi vyplynulo, že muži, rozhodne viac než ženy, pracujú ako fotoeditori, grafici, art directori a vedúci fotooddelení. Čo sa týka píšucich redaktorov, dopytovaní fotoreportéri uvádzali, že aj v tomto prípade je to rozdelené rovnomerne, akurát oblasť športových udalostí je zastúpená viac mužmi. Nikto však nehovorí o tom, že by bol ženám vstup do tejto oblasti nejak znemožňovaný. Faktom podľa nich zostáva, že ženy oblasť športu veľmi nezaujímajú a to je dôvod, prečo nie je toľko športových fotoreportérok či redaktoriek.

Diskriminácie na základe veku sme nenachádzali žiadne. Všetci dopytovaní sa zhodli v tom, že je to profesia vhodná pre každého, kto je schopný sa pohybovať a kto

vládze, vek v tom nehrá žiadnu rolu. V súvislosti s vekom však rastú skúsenosti, ale aj prestíž fotografa, a tak je prirodzené, že fotograf, ktorý v danom médiu pracuje dlhší čas, ten bude pracovať aj na trochu iných udalostiach, ako ten, ktorý je úplne nový. V tomto prípade, však, ide viac o čas strávený prácou fotoreportéra, než o vek, i keď to spolu súvisí.

„...v Reflexe je Šibík, ktorý nie je starý, ale profesne je niekde úplne inde než tí ostatní chlapci, tak on nepôjde fotiť nejaké „blbosti“. Vyberá si, čo bude robiť a nikto mu do toho nevstupuje.“

(Matěj Stránský, Respekt)

„...samozrejme, zo začiatku som robila také to podradnejšie fotenie. Teraz sa medzi sebou považujeme za dosť rovnocenných.“

(Lucie Pařízková, Týden)

Záujem žien o profesiu fotoreportérky zrejme nie je taký veľký, ale ani my, ani dopytovatelia fotoreportéri nevieme povedať, prečo tomu tak je. Niektorí tvrdia, že ich spravodajstvo a reportážna fotografia nezaujíma, že je napríklad oveľa viac žien dokumentárnych fotografií. Michal Růžička, vedúci fotooddelenia MF DNES, ale aj Blanka Rosecká, fotoprodukčná časopisu Respekt, hovoria o tom, že za celú ich kariéru veľa žien fotoreportérok nebolo a že aj v prípade, keď sa vyhlásilo voľné miesto na fotoreportéra, žiadna žena sa neprihlásila. Pokúšať sa uviesť nejaké dôvody by bolo z našej strany čisto nepodloženou fabuláciou.

4.2.1.1f Organizácia práce

V rámci kategórie organizácia práce sme sa zamerali na javy ako tímová práca, rozdelenie povinností či nároky. Zároveň sa taktiež pokúsime popísať režim práce jednotlivých vybraných médií. A to najmä z toho dôvodu, že v rámci tejto časti kódovania sme zistili (pomocou neustáleho porovnávania a kladenia otázok), že sa v mnohom jednotlivé fotooddelenia líšia.

Spoločným javom je však nespochybniteľne **tímová práca**. Práca fotoreportéra, ktorý pracuje pre niektoré médium, nikdy nie je prácou jednotlivca. Vždy ide o dialóg. Dialóg medzi ním a píšucim redaktorom, medzi ním a produkciou (plánovačom), či medzi ním, vedúcim oddelenia a fotoeditorom. Jednotlivé zložky redakcie tak medzi

sebou neustále komunikujú, spolupráca slovného oddelenia s obrazovým oddelením je určujúca. Bez dobrej komunikácie medzi nimi by to totiž len ťažko fungovalo. A tak v každej redakcii vybraných titulov platí istá forma hierarchizácie, v rámci ktorej tzv. zhora prichádzajú pokyny práce. Vždy platí, že organizácia práce je závislá na vedení, na majiteľovi, na tom, pod aké vydavateľstvo daný titul spadá, či akú má redakčnú kultúru. To však hovoríme o ľuďoch, ktorí sa aktívne do dennodennej práce nezapájajú, i keď ovplyvňujú jej výsledok. Hovorme však o tých, ktorí sa fyzicky dennodenne v redakcii nachádzajú.

V každej redakcii platí, že existuje šéfredaktor, ktorý má svojich zástupcov. Ten môže byť jeden, ale aj viacerí, v závislosti od veľkosti média. Každá redakcia má ešte svojich vedúcich jednotlivých redakcií (vedúci domácej redakcie, zahraničnej, kultúrneho oddelenia, športu atď). V rámci fotooddelení by mal taktiež existovať nejaký vedúci oddelenia, v praxi to častokrát býva zároveň fotoreportér, alebo môže byť vedúcim aj obrazový redaktor, či produkčná (napr. v prípade časopisu Respekt). V podstate ide o to, aby mali fotoreportéri nad sebou niekoho, kto sa zúčastňuje hlavných plánovacích porád a kto rozdeľuje, kto a čo sa pôjde fotiť. Okrem nich, samozrejme, nesmieme zabúdať na funciu fotoeditorov a editorov (v prípade slovného spravodajstva), grafikov, art directorov, píšucich redaktorov, jazykovú redakciu, skenovacie oddelenie, vedúcich vydania a iných. **Rozdelenie povinností** je tak jasne stanovené. V prípade skúmaných fotooddelení sa však vo väčšine o nejakej silnej hierarchizácii, či vyšších a nižších pozíciách nehovorí, skôr sa pracuje na základe vzájomnej spolupráce a sile argumentu. To platí najmä v prípade časopisu Respekt, denníka MF DNES a spravodajskej agentúry ČTK.

„ ...Ja tam vyslovene necítim, že by som mal nad sebou šéfa. Skôr je to prostredie, kde sa o tej práci vzájomne debatuje a fotograf dostáva dosť veľkú dôveru ako autor. Produkčná alebo fotoeditorka povie, čo sa bude robiť, kedy, kam sa má ísť, ty tam ideš a tam si to pojmeš po svojom. Nejakú hiererchizáciu, tú tam nevnímam...Šéfom je šéfredaktor, ktorý ale zároveň do tých fotiek hovorí minimálne, pretože tú dôveru má fotoeditorka, prípadne art director, ktorý tam ešte je. Je to dialóg. Dajme tomu, že sa o tom bavíme traja, tak mám tretinové slovo.

(Matěj Stránský, Respekt)

Nároky na fotoreportéra sú rôzne a ten sa im musí prispôsobovať. V prípade denného a agentúrneho spravodajstva sú nároky spojené najmä s tzv. rýchlou fotografiou. Iné nároky sú však budú na fotografa pracujúceho pre bulvárny časopis. Od neho sa očakáva iná fotografia ako, napríklad, od fotoreportéra ČTK. Senzácia v tomto prípade stojí pred požiadavkom kvalitnej fotografie (kvalita v zmysle ostrej fotky, či kompozície ide stranou).

„...asi by som povedal, že v každom médiu to bude trošku ináč, vieš. Pre tú agentúru alebo pre ten denník je asi dôležitý človek, ktorý za každú cenu prinesie ten obrázok, ktorý má priniesť tú, akoby správnu fotku. A tam sú pomerne dosť jasné kritériá, čo to je správna fotka. Tam nie sú moc nároky na nejakú výtvarnosť, alebo sú nižšie vzhľadom k tej rýchlosti, atď. Zatiaľ čo v tom týždenníku je trošku iný nárok.“

(Matěj Stránský, Respekt)

Zatiaľ, čo u fotoreportérov týždenného spravodajstva rýchlosť nie je prvoradá. Fotoreportér tak má viac času na premyslenie, rozvrhnutie kompozície, má, takpovediac, vlastnú slobodu. Výtvarnosť a autorstvo tak v tomto prípade vystupujú do popredia. Od všetkých fotoreportérov sa však očakáva, že budú schopní pracovať v akúkoľvek dennú a častokrát aj nočnú hodinu. Nároky na čas a koncáciu sú tak vysoké.

4.2.1.1g Denný režim

Rozdelenie povinností je tak úzko späté s denným režimom fotoreportéra. Ako sme si už povedali, ide o profesiu, kde nie je nutné, aby bol človek každý deň v redakcii. Je možné, aby pracoval z domova, ale väčšinou je tzv. v teréne a fotografuje rôzne akcie. Denný režim sa tak odvíja od udalostí dňa, ktoré sú nepredvídateľné (najmä u denného a agentúrneho spravodajstva). Niektorí pracujú taktiež na smeny, napríklad v denníku Právo (týždne sú rozdelené na tzv. spravodajský alebo týždeň magazín, ku ktorým sa vzťahujú aj víkendy). Náročnosť práce je rôzna. V súvislosti s typom médií je potrebné rozlišovať počet akcií denne, ale taktiež typ akcie. U denného spravodajstva fotografických aktualít, v prípade denníkov a agentúrneho spravodajstva, je to približne tri až päť akcií denne. V prípade týždenného spravodajstva sa častokrát reportáž pripravuje dlhšie, cestuje sa za udalosťami, kde sa niekedy strávi dlhší čas, tým pádom sa počet akcií na deň počíta ťažšie. Avšak s nástupom internetu sa mení aj práca fotoreportéra pre týždenník:

„...veľa sa toho mení. Napríklad aj so vznikom Tyden.cz sa z nás zaraz stal denník. Týždenná redakcia sa odrazu stala dennou. Musí sa to vybavovať denne, čo je pre fotografov veľká zmena. Teraz sa všetko musí spraviť bezprostredne po akcii.“

(Lucie Pařízková, Týden)

V súvislosti s typom akcie je potrebné rozlišovať medzi zameraním bulvárnych časopisov, akým je napríklad denník Blesk a jeho zameraním na život celebrit, a typom akcií, ktoré fotografuje, napríklad, spravodajská agentúra ČTK so zameraním na denné spravodajstvo a fotografickú aktualitu.

„...fotografi pre bulvár fotia úplne iným štýlom, majú iné priority, iné záujmy. Na seriózných akciách ich v živote nestretneš.“

(Lucie Pařízková, Týden)

4.2.1.1h Rozhodovacie procesy

Rozhodovacie procesy a s nimi spojené právomoci fotoreportéra sa v každom médiu líšia. Z analýzy hĺbkových rozhovorov vyplynulo, že najväčšiu voľnosť pri práci majú fotoreportéri časopisu Respekt. Práca fotoreportérov Mateja Stránskeho, Milana Jaroša a Karla Cudlína je na už spomínanom princípe autorstva založená. Ich slovo pri výbere fotografie má taktiež najväčšiu váhu zo všetkých dopytovaných fotoreportérov. (V tomto bode môžeme pozorovať úzku previazanosť rôznych, už uvedených kategórií, akou boli napríklad charakteristika fotoreportéra, organizácia práce, denný režim, či rozhodovacie procesy, ku ktorým sa dostávame. Jedna súvisí s druhou, takže prepojenosť ich jednotlivých zložiek je nesmierne podstatná).

Právomoci fotoreportéra by sme mohli vnímať v dvoch rovinách. V rovine vlastného prístupu k fotografovanému objektu a v rovine prístupu k výberu fotografie. Pod rovinou vlastného prístupu k fotografovanému objektu máme na mysli akúsi pridanú hodnotu, ktorú fotograf vkladá do obrazu. Musíme pri tom však zohľadňovať obmedzenie času a prístup k fotografovanému objektu. V prípade časopisu Respekt sú v oboch rovinách tieto obmedzenia najnižšie.

„...ako to fotograf spracuje fotograficky, je čisto na ňom. V denníkoch je to asi iné, tam na to nie je toľko času, tam sa hľadá tá aktuálnosť, nikto žiadnu inú fotografiu asi ani nepotrebuje.“ (Blanka Rosecká, Respekt)

Avšak, napríklad, v prípade fotoreportérov denníka Právo, Sport, Blesk či časopisu Týden, sú ich právomoci dosť obmedzené. Celkovo sú všetci fotoreportéri denného spravodajstva obmedzení jednak časom, jednak možnosťou byť „v pravý čas na pravom mieste“. Požiadavky výtvarnej fotografie, či pridanej hodnoty od nich nikto neočakáva, skôr naopak. Týmto to však nechceme nijako hodnotiť, len interpretujeme naše zistenia.

„ v redakcii nikoho nezaujímá, čo sa tam dialo, chcú dobrú fotku...Sme takí robotníci fotografie. Na škole som si myslela, ako budem robiť umenie, ešte aj keď som sem prišla. Ale to mi bolo povedané „bež s tým umením niekam“...“

(Michaela Říhová, Právo)

Aj v prípade rozhodovania o výbere fotografie majú fotoreportéri vyššie uvedených titulov len veľmi malé slovo. Môžu síce vyjadriť svoje preferencie, avšak tie nie sú nijako záväzné, či určujúce. To bolo zreteľné najmä v prípade denníka Právo či denníka Blesk.

„...samozrejme, môžem editorovi povedať, že tá prvá fotka, čo som vám poslala, mi príde najlepšia, ale v závere je to na nich. Tu sa na fotky asi toľko nedbá...u nás je, bohužiaľ, fotka väčšinou doplnok textu...u nás hrá rolu tá „informačnosť“. Môžem si povedať svoj názor, ale nakoniec tam dajú, čo chcú.“ (Michaela Říhová, Právo)

Rozhodovacia právomoc sa tak rôzni, čo médium, to iný systém práce. V súvislosti s tímovou prácou však platí, že vyhráva sila argumentu. To potvrdil aj vedúci fotooddelenia pre MF DNES Michal Doležal. I keď má rozhodujúce slovo, rozhodovanie prebieha za účasti viacerých ôsob, napríklad spoločne s Davidom Neffom, jeho zástupcom, či s niektorým z hlavných fotoeditorov. Silný argument by tak mohol substituovať právo veta. Avšak v prípade vážnych rozhodnutí sú zamestnanci hierarchicky nižšie pod šéfredaktorom a vedením.

Do fotografie by sa však malo zasahovať čo najmenej, dovolené sú iba jemné úpravy ako crop (orez), či tonalita. Tieto právomoci majú vo svojich rukách fotoeditori. Občas sa však pri rýchlosti práce stane, najmä u denníkov, že sa fotografie orežú viac, než by bolo povolené, s čím sa väčšina fotoreportérov nestotožňuje.

„...občas sa dostávame do problému s tým, čo sa s fotkou stane, keď opustí Četku, pretože v novinách sa dejú veci...hlavne Právo je veľmi často schopné urezať ruku, tvár, pretože sa im to hodí do formátu, tá fotka je napríklad zásadne šírková a oni z toho spravia výšku, pretože si na to spravia miesto.“

(René Flugler, ČTK)

Tak sa častokrát stane, že o fotografii rozhodne fotoeditor, ktorý je napríklad v agentúre ČTK považovaný za niekoho o stupeň vyššie nad fotoreportérom.

„...vždy tak trochu platilo, že fotograf bol taký, no nie zrovna, že robotník fotografie, ale človek, ktorý priniesol ten materiál a fotoeditorov sa vážilo akoby trochu viac, pretože ten človek mal nejakú rozhodovaciu právomoc, aby rozhodol, čo sa vydá a čo sa nevydá, kam sa pôjde a kam sa nepôjde...“

(René Flugler, ČTK)

4.2.1.1i Pracovné prostredie

Pracovné prostredie je veľmi dôležitým faktorom práce fotoreportéra. Odvýja sa od neho spokojnosť jednotlivcov až po celkovú spoluprácu medzi nimi. Vo väčšine prípadov ide o pracovné prostredie na báze dlhoročných pracovných vzťahov, ale aj na báze kamarátstva. Zamestnanci pracujúci v jednom fotooddelení väčšinou zdieľajú rovnaké hodnoty a ciele, ich vizuálny názor sa v mnohom zhoduje, čo uľahčuje prácu pri výbere fotografií. Bez príjemného pracovného prostredia a kolektívu by sa tak mohlo stať, že by jeho zamestnanci fluktovali oveľa viac, než je tomu dnes, resp. by sa mohli dostať do situácie, kedy by ich tá práca nebavila, alebo by im zovšednila.

„...musí vás to baviť. A taktiež záleží, v akom prostredí človek pracuje. Dokážem si predstaviť, že kopa okolností môže byť demotivujúcich...ako to prostredie, či názory na fotografiu. Tak sa môže dostať do stereotypov.“

(Michal Růžička, ČTK)

„...samozrejme, keď príde na nejaké veľké rozhodnutie, tak všetci poslúchame šéfredaktora, ale je to proces vo forme dialógu a ja som za to veľmi vd'ačný. Je to jeden z dôvodov, prečo tu človek zostáva tak dlho. Povedal by som, že je to unikátne, to, čo tu je, že tí ľudia sú tu kamaráti. Všetci spolu spolupracujeme a nie je tu moc miesto pre

niekoho, kto by si chcel budovať kariéru, pre nejakého individualistu, to v podstate nie je možné, pretože tí ľudia spolu musia spolupracovať...Všetci sa poznáme a je to na kamarátskej báze, že sa o tej fotografii vždy veľa hovorí.“

(René Fluger, ČTK)

V súvislosti s pracovným prostredím sme si všimli, že sa o ňom mnohí vyjadrovali ako o mužskom prostredí. Všetci to však považovali za akúsi samozrejmosť. Tento jav väčšinou pripisovali fyzickej a časovej náročnosti, technickým zručnostiam, či nezájmu žien o spravodajskú fotografiu. Z vyjadrení dopytovaných fotoreportérov sa tak zdalo, že oblasť denného a agentúrneho spravodajstva je viac profesiou pre mužov, ktorá pre ženy nie je až takou prítlačlivou. Podľa nich sa ženy viac zaujímali o týždenné spravodajstvo spojené s ateliérovou fotografiou, či magazínovým servisom. Tie, čo v týchto mužských kolektívoch pracujú, častokrát preferujú mužskú spoločnosť i adrenalínové situácie. Tie, čo fotografujú napríklad šport, ho mnohokrát samé i prevádzajú, čiže to patrí k ich záľubám. Dopytované fotoreportérky sa priznali, že sa tomuto kolektívu prispôbujú a častokrát menia svoj slovník či správanie. „Ženskost“ sa v tomto prípade moc nenesí, žena sa stáva „jednou z nich“. I v tomto prípade môžeme hovoriť o zrejmej genderovej stereotypizácii.

„ Človek sa naučí hovoriť nie veľmi ako dáma a aj sa trochu inak chovať. Keby som bola nejaká moc ženská, tak by som príliš vyčnievala. A občas teda hovorím horšie než oni.“

(Michaela Říhová, Právo)

4.2.1.1j „My vs. Oni“

Pri analyzovaní dát sa nám odkrývali ďalšie, tentokrát však proti sebe stojace javy, ktoré sa dali jednoducho zaradiť do známej kategórie „My vs. Oni“. V rámci nej však vznikli viaceré skupiny. Skupina „profesionál vs. amatér“, „bulvárny vs. seriózný fotograf“, „nová vs. stará generácia“ a skupina „my vs. tí druhí vs. tí tretí“.

Ukázalo sa, že s príchodom digitálneho fotoaparátu sa mnohé uľahčuje. Prístup k fotografovaniu je tak oveľa jednoduchší, ako napríklad pred dvadsiatimi rokmi (dostupnosť ceny, možnosť výberu, veľkosť fotoaparátu). Tým sa práca fotoreportéra stáva akosi dostupnejšou. I keď mnohí tvrdia, že „fotografom dnes môže byť každý“, v praxi sú skúsenosti, prax a profesionálnosť veľmi hodnotné. Aj z našich hĺbkových

rozhovorov vyplynulo, že fotoreportér s dlhoročnými skúsenosťami, ktorý pracuje pre nejaké médium a za ten čas si spravil meno fotoreportéra, sa považuje za profesionála (nielen on sám, ale i jeho okolie). Je to človek, ktorý sa tým živí, venuje tomu maximálne množstvo času, má predpoklady priniesť „dobrú fotografiu“, ktorá je adekvátne ohodnotená a v neposlednej rade je autorská. Na strane druhej je tzv. fotograf - amatér, ktorý svojím spôsobom berie prácu profesionálnemu fotografovi a to v tom zmysle, že svoje fotografie ponúka a predáva za veľmi malú čiastku (napríklad už spomínaným shutterstockom, fotobankám). Kvalita a predpoklady „dobrej fotografie“ sa tým znižujú, o autorstve média nehovoriac.

„...útočia tu Microstocky a Shutterstocky, agentúry, čo zbierajú od amatérskych, ale vlastne aj profesionálnych, fotografov materiál a predávajú ho rádovo za nejaké dolárové položky, čo je úplne likvidačné pre celý ten obrazový trh.“

(René Fluger, ČTK)

Pod pojmom amatér tak profesionálny fotograf vníma niekoho, koho fotografie síce nemajú veľkú kvalitu ani meno, amatér sa tak nachádza na druhej strane skupiny „my, profesionáli“, avšak predstavujú istú hrozbu, keďže ich cena je veľmi nízka.

„**Bulvárny vs. seriózný fotograf**“ sa od seba líši najmä predmetom fotografovaného objektu a prístupom k jeho získaniu. To znamená, že bulvárny fotograf je zameraný na osobný život celebrit a jeho fotografie nemusia byť fotografickou aktualitou a niest' informačnú hodnotu tak, ako by to malo byť u spravodajstva. Naopak, jeho fotografie majú zobrazovať senzácie a ich zhotovenie sa od seriózneho fotografa líši v tom, že bulvárny fotograf ich častokrát nadobudne inkognito, ako paparazzi fotografi, ktorých nemá byť vidieť. Oslovení fotoreportéri sa od bulvárnych fotografov jasne vyčleňovali, o ich kvalitách či schopnostiach sa však veľmi nezmieňovali, preto ich ani nie je možné posudzovať.

„ Fotografov, čo fotia pre bulvár, nejakých poznám, osobné vzťahy s nimi však nemám, je to iná krvná skupina. Moja práca je, a tým sa líši od paparazzi v tom, že ja idem na plac, počúvam, sledujem čo sa deje a výstup, ktorý z toho spravím, má čo najlepšie ilustrovať to, čo sa tam stalo. Bulvárny fotograf ide na plac, aby významnú osobu nachytil tak, aby sa o nej dalo písať, či už v dobrom alebo v zlom, skôr teda v zlom,

pretože to ľudí viac zaujíma. A tento prístup mi trochu vadí, i keď na druhú stranu je jasné, že je to do istej miery biznis...“(Michal Doležal, ČTK)

„...párkrát som stretol nejakého fotografa, ktorý hovoril, že pracuje pre Ringier, pre tieto tituly...ale moc neviem, ako to funguje. Tým, že nefotím Lucií Bílou, tak sa s nimi nestretávam. To je trochu iný svet, s nimi sa naozaj nestretneš, chodia na iné miesta a fotia iné veci. Neviem, ako to presne funguje, ani ma to nikdy moc nezaujímal.“

(Matěj Stránský, Respekt)

Stará vs. nová generácia fotoreportérov z analýzy niekoľkokrát vystúpila akoby stála jedna proti druhej, avšak nie v súvislosti s vekom, ale v súvislosti so skúsenosťami a modernizáciou. Nová generácia fotoreportérov častokrát odkazovala na technologizáciu ako na prínosný jav, ktorý túto prácu uľahčuje, okamžitú kontrolu fotografií na „place“ považovali za kladnú. Naopak staršia generácia fotoreportérov spomínala na krásu analógového systému a rozhorčovala sa nad tým, že autofocus je všemocný nástroj, ktorý z každého spraví fotografa.

„...niekedy by som si prial, aby niekto prišiel na štadión, keď fotíme a všetkým by vypol autofocus. Tak to by sme to ostro vyfotili asi traja. Tí mladí majú teraz všetko na automat, tá technika vedie k tomu, že si to môžu hneď skontrolovať, či to nafotili správne, ale to ostrenie, manuálne, to je ťažko nadrená vec. Tá technika je ale taká. Teraz už viem, že je plno mladých, silných, čo ma skopú do gul'ôčky a je to.“

(Michal Doležal, ČTK)

Do kategórie „my vs. oni“ je potrebné zaradiť aj skupinu, ktorú by sme mohli nazvať „**my vs. tí druhí vs. tí tretí**“. Jej súčasťou sú novinári denníkov, týždenníkov a agentúrneho spravodajstva. Predstavitel' každej z nich sa totiž k tomu „druhému“ či „tretiemu“ nejako vyčleňuje.

Väčšinou sa tak deje v súvislosti s rozdielnym denným režimom, náročnosťou práce, či rozhodovacími právomocami. Spravodajstvo denníkov sa logicky viac približuje agentúrnemu spravodajstvu, čo sa týka denného režimu a počtu fotografovaných akcií. Fotoreportéri týždenníkov majú vo veľa prípadoch viac času na premyslenie a uchopenie danej témy tak nejako po svojom. Niekoľko príkladov rozdielnosti sme už uviedli vyššie, avšak pridáme k nim ešte niekoľko ukážok.

V prípade ČTK...*“sa reportáž vydáva okamžite, to je rozdiel od novín. Od tej doby, čo je internet, je uzávierka vlastne každú sekundu“* (Michal Doležal, ČTK). Náročnosť práce bude vyčerpávajúca najmä u agentúrneho spravodajstva, kedy samotná výbava fotoreportéra váži niekoľko desiatok kilogramov, alebo u fotoreportéra športových udalostí. Fyzická náročnosť je v tomto prípade nezanedbateľná. *„V tom agentúrnom spravodajstve je to fyzicky celkom náročné, je to drina. U toho týždenníka je to niečo iné...v Respektu články nie sú až také aktualitné, sú skôr analytické, takže je na to viac času. Respekt je ojedinelý tým, že tam pracujú fotografi-fotografi, že, zatiaľ, čo napríklad v ČTK pracujú ľudia, ktorí, keď to poviem natvrdo, sú takí robotníci fotografie“* (Milan Jaroš, Respekt). Rozdiel medzi agentúrnym a týždenným spravodajstvom tak uvádzajú aj samotní fotoreportéri, tí týždenní považujú samých seba za niečo viac, za autora s väčšou voľnosťou, než je práca agentúrneho fotoreportéra, *„robotníka fotografie“*.

Mohli by sme povedať, že sa práca fotoreportéra pre denné, týždenné a agentúrne spravodajstvo od seba v mnohom líši, avšak je jedna dôležitá vec, ktorá ich prácu spája, a tou je internet. K jeho vplyvu sa však bližšie dostaneme v ďalšej časti.

4.2.1.2. Nová doba

Druhou dominantnou kategóriou sa stala tzv. nová doba. Táto kategória vznikla zo subkategórie profesnej zmeny, v rámci ktorej boli najčastejšími a najpodstatnejšími javmi javy ako modernizácia, technologizácia, profesionalizácia, skvalitnenie, pozícia fotografie a ohrozenia. Všetky tieto javy patrili k zmenám, ktoré nastali za posledných niekoľko rokov, preto sme si túto kategóriu nazvali nová doba. V súvislosti s ňou je naša druhá dominantná kategória „dobrý fotoreportér“ úzko previazaná, pretože dobrý fotoreportér prežije, len ak je schopný sa v nej orientovať. Zároveň však nie je v jeho silách tento vývoj ovplyvniť.

Zmeny, ktoré v súvislosti s prechodom na digitálny fotoaparát nastali, prevrátili naruby celú prácu fotoreportéra. Pre mnohých z nich to bol obrovský zásah, avšak, ak vo svojej profesii chceli pokračovať, museli sa týmto zmenám prispôbiť.

Modernizácia všetkých oblastí života spojená s technologizáciou priniesla úplne iný prístup k fotografovaniu. Práca sa neuveriteľne zjednodušila, zrýchlila a v neposlednej rade aj skvalitnila. Prechod z manuálneho ostrenia na autofocus priniesol „lepšiu fotografiu“. Zjednodušil sa tým síce aj prístup amatérov k fotografovaniu, samotní fotoreportéri však túto technologickú zmenu uvítali. Možnosť okamžitej kontroly a

šance odfotografovať to znova je taktiež súčasťou lepšej fotografie. Zložitosť práce v súvislosti s vyvolávaním filmu, dlhšia doba čakania a vyhotovení fotografií sa tak odbúrala a nahradil ich digitálny prenos dát. Nič sa tak nestalo dôležitejším než **rýchlosť**. S existenciou internetu sa práca všetkých novin stala nepretržitou dvadsaťštyrihodinovou službou a zo všetkých sa razom stal denník s uzávierkou každú sekundu. Spravodajské agentúry sa predbiehajú, kto na svojej webovej stránke uverejní dôležitú fotografiu ako prvý.

*„... Odo mňa sa čaká rýchla fotka. Predtým odo mňa chceli z hokeja tri obrázky, ktoré nejakým spôsobom ilustrovali zápas. Teraz sa ten zápas vlastne robí online. Oni kopnú do lopty, alebo sa strelí prvý gól, tak to sa po mne chce, aby som to mal a hneď poslal. Tomu sa takzvané hovorí **fast picture**, ten ide prvý, aby tie weby hneď mali nejakú ilustračku, čo to celé otvorí.“*

(Michal Doležal, ČTK)

„...myslím si, že za posledných päťdesiat rokov fotografi nezažili takú zmenu ako my za posledných desať. Pretože prechod z analógu na digitál, vrátane toho, ako to od kadekoľvek posielate, to sa tá práca zásadne zmenila! To je úplne neuveriteľná premena. Tá práca sa neuveriteľne profesionalizovala. Keďže digitálna fotografia umožňuje okamžitú kontrolu vyfoteného, tak sa to neuveriteľne skvalitnilo, to sa posúva, aj tá technika vďaka autofocusu a rýchleho ostrenia, kvalita fotografie sa neuveriteľne zvýšila, najmä čo sa týka športu.“

(Michal Růžička, MF DNES)

Pozícia fotografie sa tak zásadným spôsobom zmenila. Nielen v súvislosti s technológiami, ale aj s celým mediálnym trhom, procesom globalizácie a dominantným postavením obrazu. „Vizualizácia je nespochybniteľná“³⁰. Nielen, že sa skvalitnila a proces jej vzniku sa zrýchlil, ale sa aj zväčšil priestor pre jej zhmotnenie na novinovom papieri. Od redakcii k redakcii sa však tento priestor líši, niektoré jej doprajú miesta viac, niektoré menej. Žiaden z našich skúmaných titulov sa však nazaraduje medzi obrazové časopisy, takže sa ani neočakáva, aby mala fotografia

³⁰ Citované z rozhovoru s Michalom Růžičkom, vid'. Prílohy, pozn. aut.

dominanté postavenie. Je však snaha o to, aby mala minimálne rovnocenné postavenie ako text.

Obrazové spravodajstvo je podľa našich zistení špecifické tým, že fotoreporéti zobrazujú to, čo sa im, takpovediac, ponúka. Realitu takú, aká je, zatiaľ čo slovné spravodajstvo stojí na umení reči redaktora a nie vždy musí z tejto reality vychádzať. Okrem toho, fotografia je charakteristická tým, že má zaujať hneď na prvý pohľad, zatiaľ čo text túto silu vizuálnosti nenesie.

„...čo sa v Respekte zmenil formát, tak je snaha o to dávať priestor fotografií a myslím, že to má dobrú tendenciu smerom k tomu, aby sa stala rovnako dôležitou súčasťou časopisu, ako je text...nikdy to ale nebude obrazový časopis...takže to znamená, že vždy tam bude mať text prednosť.“

(Matěj Stránský, Respekt)

Nielen, že sa v tomto týždenníku zväčšil priestor vo vnútri časopisu, ale vznikol priestor aj pre tzv. fotoblog a to na internete. Ten umožňuje neobmedzený priestor na vkladanie fotografií a využívajú ho aj ostatné tituly. Internet tak úplne zmenil fungovanie niektorých titulov, zrejme je to najmä v prípade týždenníkov, ktorých činnosť sa v mnohom zmenila tým smerom, že i u nich existuje akási denná uzávierka. Priestor pre fotografie je tak v prípade internetu neobmedzený.

Tzv. otvarák, prvá strana novín, je v prípade denníka Blesk a Sport taktiež venovaná fotografii. Čo sa týka denníka MF DNES, denníka Právo a týždenníka Týden, text prevažuje nad fotografiou. Zväčšenie priestoru pre fotografiu je ale nespochybniteľné. *„Fotografia má stále väčší význam“*³¹.

So skvalitnením fotografie je to však veľmi diskutabilné. Na jednej strane stoja tituly, ktoré sa o jej skvalitnenie snažia a verejne sa k tomu hlásia, napríklad Respekt alebo MF DNES, na strane druhej sú tu bulvárne denníky a fotografie od amatérov, ktorí túto kvalitu znižujú.

³¹ Citované z rozhovoru s Michalom Růžičkom, viac vid'. Prílohy, pozn.aut.

„U nás, bohužiaľ, fotograf občas pošle fotku, ktorá je prepálená, stačili by dve kliknutia myšou, ale nie, nikto to neopraví a tá fotka sa aj tak vydá. Niekedy je zbytočne moc tlak na čas, ten časový nárok tým fotografiám uberá na kvalite.“

(Martin Sekanina, Blesk)

Podľa niekoľkých fotoreportérov je, napríklad, v prípade časopisu Reflex možné pozorovať, že fotografii je venovaný väčší priestor, než by bolo potrebné. Tým podľa nich dochádza, v súvislosti s grafikou a zaobchádzaním s fotografiou (rôzne koláže), k istej bulvarizácii.

„...povedal by som, čo sa týka fotiek, že ten, kto dáva fotkám najväčší priestor, je Reflex a je to dané tým, že je to spoločenský magazín takého ľahšieho žánru, na dobrom papieri, tie fotky sú kvalitne vytlačené a majú aj fyzicky väčší priestor...To nehovorím o kvalite, ale o tom, koľko je tam priestoru pre fotografie. To, že sa uberá formou bulváru, na to to nemusíš ani moc listovať, pozrieš sa na tie obálky...“.

(Matěj Stránský, Respekt)

Zmenu pozície fotografie vidia mnohí s príchodom iPadu a v rozvoji tzv. elektronického papiera. Interaktivita v tom hrá svoju rolu.

V súvislosti s novou dobou, novými technológiami, ale najmä internetom, sa premieňa aj podoba novín. Nikto sa však zániku tlačenej podoby neobáva, avšak všetci sa zmieňujú o premene na tzv. viac analytickú, než spravodajskú podobu článkov. Spravodajstvo sa, tak ako sme predpokladali na začiatku nášho výskumu, pravdepodobne presunie na internet. Náklady tlačených novín tak poklesnú, avšak nezaniknú.

Ohrozenia pozície fotografie, o ktorých je možné v súvislosti s novou dobou ovplyvnenou modernými technológiami a nezastaviteľným vývojom hovoriť, sú nepochybne súčasná hospodárska kríza, diktát inzerentov a diktát dopytu zo strany čitateľov, spomínaná amatérska fotografia, konkurencia fotobaniek (tzv. shutterstockov) a bulvarizácia fotografie.

Súčasná hospodárska kríza sa prejavila najmä v znižovaní počtu zamestnancov, fotoreportérov a v počte výjazdov za zdrojom do zahraničia. Menej sa cestuje, škrtá sa v rozpočtoch, kvalita fotografie sa, napríklad, aj v súvislosti s tým, že nie je dosť peňazí na novú tlačiareň, znižuje. Média sú závislé na inzerentoch, miesto pre fotografiu je tak,

práve v súvislosti s uverejnením reklamami, oslabené. Média odkazujú na to, že ich obsahy sa menia podľa toho, aký je diktát trhu. Niečo v štýle „Ľudia to chcú, my uspokojujeme dopyt“.

„...mám pocit, že aj tie normálne noviny, ako je MF a trochu už aj my, tak do toho spadáme. Nie úplne do bulváru, ale do toho spoločenského formátu. Ľudí to zaujíma, „drby“ ich zaujímajú najviac. Bohužiaľ sa to mení podľa toho, čo ľudia chcú čítať.“

(Michaela Řihová, Právo)

Aj ohrozenie zo strany amatérov a fotobáňk je pomerne silné. To sa týka najmä spravodajských agentúr. Existencia tzv. shutterstockov ponúka fotografie za nižšie ceny a keďže aj samotní odberatelia sa snažia šetriť, mnohokrát je práve to riešením. René Fluger, šéf editor fotobanky ČTK, vznik takýchto fotobáňk považuje za likvidačný pre celý obrazový trh. Milan Jaroš, fotoreportér časopisu Respekt, sa k tomu vyjadruje nasledovne:

„...jediné, čoho sa aj tie veľké agentúry boja, je vznik shutterstockov, ktoré skupujú fotky aj od amatérov a predávajú to za smiešnu cenu. Tomu je ťažké konkurovať.“

(Milan Jaroš, Respekt)

Bez naivity je možné usúdiť, že takýto vývoj nie je veľmi možné zastaviť. Avšak, tak, ako sa pred časom mnohí obávali, že s príchodom kina zanikne divadlo, alebo, že s príchodom televízie zanikne tlač, tak z hĺbkových rozhovorov vyplynulo presvedčenie, že si fotografia nájde svoje pevné miesto. Požiadavku kvality fotografie pred objemom uprednostňovala väčšina dopytovaných. Výrok Michala Doležala z ČTK tak vystihuje podstatu týchto výpovedí:

„Fotografovanie je o dobrom remesle“.

ZÁVER

Do výskumu práce fotoreportérov denného a týždenného spravodajstva sme vstupovali bez akýchkoľvek hypotéz či predpokladov. Našou snahou a cieľom bolo priblížiť sa profesii fotoreportéra, pochopiť organizáciu práce, rozhodovacie procesy, hierarchizáciu, moc, ale hlavne vlastné sabapoňatie fotoreportérov a to prostredníctvom hĺbkových rozhovorov. Okrem toho, našim cieľom bolo zistiť, aké je pomerné zastúpenie mužov a žien v rámci vybraných médií, čo sme uskutočnili prostredníctvom kvantitatívnej analýzy. V rámci oboch analýz sme sa, okrem iného, zamerali aj na otázku genderu, možných stereotypizácií, či diskriminácie.

Prostredníctvom kvantitatívnej analýzy sa nám podarilo zozbierať dáta o zložení vybraných fotooddelení, čo bolo prínosné najmä z toho hľadiska, že tieto informácie neboli predtým nikde zverejnené. Podarilo sa nám tým odhaliť, kto aké funkcie zastáva, aké veľké sú fotooddelenia jednotlivých médií, alebo aká je ich štruktúra. Získanie týchto dát bolo nesmierne prínosné jednak k celkovej predstave o štruktúre fotooddelení, jednak k predstave o tom, aké je pomerné zastúpenie žien a mužov týchto oddelení.

Z vybraných médií, ktorými boli spravodajské denníky, týždenníky a spravodajská agentúra ČTK ako zdroj pre všetky ostatné, sme náš výskum uskutočnili v rámci fotooddelení denníka MF DNES, Právo, Sport a Blesk, týždenníka Týden, týždenníka Respekt a spomínanej agentúry ČTK. Z kvantitatívnej analýzy sme dospeli k zisteniu, že z celkového počtu fotoreportérov na dennej báze zamestnancov pracuje 86% mužov a 14% žien. Z tohoto zistenia môžeme povedať, že ženy v rámci vybraných fotooddelení tvoria minoritu profesie fotoreportéra. Vo všetkých z nich pracovala vždy jedna žena fotoreportérka, s výnimkou časopisu Respekt, v ktorom nebola žiadna žena fotoreportérka zastúpená. Z výsledkov kvantitatívnej analýzy vyplýva, že v rámci vybraných médií pracuje viac mužov fotoreportérov než žien. Avšak tým náš výskum nekončí, pretože našim cieľom bolo zistiť možné dôvody, čím by to mohlo byť spôsobené. K tomu sme si zvolili práve metódu kvalitatívnej analýzy, a to prostredníctvom uskutočňovania hĺbkových rozhovorov, ktoré sme následne analyzovali prostredníctvom takzvanej zakotvenej teórie.

V rámci analýzy dát, ktoré sme získali prostredníctvom hĺbkových rozhovorov s vybranými fotoreportérmi, sme sa snažili získať odpovede nielen na dôvody minoritného zastúpenia žien vo fotooddeleniach, ale aj na celkový sebaobraz práce fotoreportéra, jeho právomocí, denného režimu, a pod., a to aj z toho dôvodu, že

informácií o profesii fotoreportérov pracujúcich pre české médiá je málo. Našou snahou tak bolo predstaviť ich prácu a právomoci, odhaliť vlastný sebaobraz a prostredníctvom týchto zistení skúmať možné stereotypizácie, diskriminácie, výhody či obmedzenia.

Hneď na začiatku uskutočňovania hĺbkových rozhovorov sme si všimli veľmi podstatnú vec, a to, že práca fotoreportéra pre denné, týždenné a agentúrne spravodajstvo sa od seba podstatne líši. Rozdiely sú zrejmé najmä v porovnaní denných režimov, rozhodovacích právomocí, či spôsobov fotografovania. Zistili sme, že v prípade denného a agentúrneho spravodajstva je podstatná tzv. rýchla fotografia (fast picture), ktorá nesie jasné charakteristiky spravodajskej fotografie, je aktuálna a informačná, tzv. fotoaktualita. Naopak, od fotografa týždenného spravodajstva sa očakáva fotografia s akousi pridanou hodnotou, bez určovania si hraníc, s vyzdihovaním autorstva a slobody pri fotografovaní objektu.

Naším cieľom však bolo nájsť aj spoločné charakteristiky fotoreportérov a vytvoriť tak akýsi nadstavbový typ, ktorý by bol zároveň novým zástupcom tejto profesie. Dospeli sme k záveru, že fotoreportér vybraných médií je osobou, ktorá je schopná sa súčasnej dobe technologických zmien prispôbiť a na základe skúseností priniesť tzv. dobrú fotografiu (podmienky tzv. dobrej fotografie sa v každom médiu líšia, naším cieľom však nebolo zisťovať ich charakteristiku). Z analýzy dát vyplynulo, že nadstavbový typ fotoreportéra by sme mohli definovať ako človeka univerzálneho, zastupiteľného, flexibilného, ktorý má skúsenosti s fotografovaním, je v dobrej fyzickej kondícii a je tak schopný zdolať aj náročnejšie úlohy pri fotografovaní (rôzne demonštrácie či športové udalosti). Technická zručnosť pri ovládaní fotoaparátu a aspoň základné jazykové znalosti sú pre fotoreportéra taktiež výhodou. Okrem toho, fotoreportér už nie je viazaný k miestu ani času, moderné technológie mu umožňujú poslať fotografie od kadiaľkoľvek. Neovplyvniteľným faktorom vplyvu práce fotoreportéra je tzv. nová doba spojená s modernizáciou, technologizáciou, či rýchlym tempom práce. Z fotoreportéra sa tak stáva akýsi multimedialista, od ktorého sa bude v budúcnosti očakávať, okrem zhotovenia dobrej fotografie, aj video záznam. Zistili sme, že v rámci profesie fotoreportéra fluktuácia nie je až tak bežným javom, a to aj z dôvodu veľkosti mediálneho trhu. Dôvodov práce fotoreportéra je tak niekoľko, okrem obživy je to však v prvom rade vášeň k fotografovaniu, ktoré vás musí baviť.

S cieľom priblížiť sa k vlastnému sebaopätiu obrazových novinárov sme zisťovali, že ide o profesiu, ktorá sa nijako nevyvyšuje nad ostatné v rámci redakcií. Fotoreportéri sú si medzi sebou v jednotlivých fotooddeleniach rovní, pri rozhodovaní o tom, kto čo

pôjde fotiť, sa medzi nimi nerobia rozdiely na základe veku ani záujmov. Podľa slov dopytovaných „všetci robia všetko“ (z tohoto tvrdenia tak aj vznikol prototyp fotoreportéra univerzálneho a zastupiteľného). V rámci sebaobrazu fotoreportérov sme si však všimli, že fotoreportéri denného a agentúrneho spravodajstva považujú samých seba za akýchsi „robotníkov fotografie“, od ktorých sa očakáva rýchla fotografia, zatiaľ čo fotografi týždenného spravodajstva sami seba vnímajú viac ako fotografov, umelcov.

Obrazové spravodajstvo je podľa našich zistení špecifické tým, že fotoreportéri zobrazujú to, čo sa im, takpovediac, ponúka. Realitu takú, aká je, zatiaľ čo slovné spravodajstvo stojí na umení reči redaktora a nie vždy musí z tejto reality vychádzať. Okrem toho, fotografia je charakteristická tým, že má zaujať hneď na prvý pohľad, zatiaľ čo text túto silu vizuálnosti nenesie. Odveký boj o priestor na novinových stránkach medzi slovným a obrazovým spravodajstvom je hmatateľný, avšak bez tímovej práce a dialógu by to fungovalo len veľmi ťažko.

Ďalším špecifikom obrazového spravodajstva je v súčasnosti i ten fakt, že fotografia naberá silnú pozíciu. Vizualizácia je nespochybniteľná a je viditeľná i snaha o to, aby fotografia mala minimálne rovnaké postavenie, ako má text (v tom zmysle, aby jej bol venovaný rovnaký priestor - miesto ako pre text; pozornosť, ktorú fotografia vyvoláva je však na mieste pred titulkami i textom samotným). Nami vybrané tituly však nie sú obrazovými časopisami, a tak je pochopiteľné, ak im aj naďalej bude dominovať text. Zmenu v prístupe k dennému spravodajstvu však predpovedajú všetci dopytovaní fotoreportéri, a to v tom smere, že sa aktuality presunú na internet a analytické články budú mať viac priestoru na novinovom papieri. Pozícia fotografie sa tak so silou technológií na jednej strane skvalitňuje (profesionálne fotoaparáty, autofocus a pod.), na strane druhej stúpa zverejňovanie fotografií od amatérov či z tzv. shutterstockov, fotobánk.

Vzhľadom k tomu, že jedným z našich cieľov bolo i zodpovedanie otázky minoritného postavenia žien vo vybraných fotooddeleniach, otázky v rámci hĺbkových rozhovorov sme smerovali i k možným obmedzeniam, diskrimináciám či stereotypom. Zistili sme, že vo vnútri fotooddelení žiadne explicitné diskriminácie na základe pohlavia nie sú zrejmé. To nám však vyplynulo čisto z analýzy dát hĺbkových rozhovorov a domnievame sa, že je to nedostačujúcim ukazovateľom, aby sme mohli jednoznačne prehlásiť, že sa ženy (či muži) so žiadnou diskrimináciou v rámci fotooddelení nestretávajú. K tomu, aby sme to zistili, by sme pravdepodobne museli uskutočniť výskum prostredníctvom zúčastneného pozorovania alebo infiltrácie.

K tomuto zisteniu sme však dospeli až po skončení výskumu. Je to však zároveň aj jedným z návrhov, ako postupovať, ak by sme vo výskume do budúca chceli pokračovať.

S inými diskrimináciami na základe veku či rasy sme sa stretli iba raz, a to v prípade výkonu práce jednej fotoreportérky pre MF DNES, ktorá je pôvodom z Vietnamu. Musela čeliť rôznym nadávkam a obťažovaniu pri fotografovaní športových akcií. Bol to i jeden z dôvodov, prečo túto oblasť opustila a začala sa viac venovať ateliérovej fotografii.

S čím sme sa však v rámci analýzy dát stretávali pomerne často, boli tzv. genderové stereotypizácie v súvislosti s predstavami o tom, čo je tzv. ženské a čo mužské. Dopytovaní považovali za normálne, priam samozrejmé, že muži zastávajú profesiu fotoreportéra viac, než ženy. Odkazovali pri tom na biologickú danosť, či iné, nešpecifikovateľné spoločenské danosti. Predstavy o tom, že žena je „jemné pohlavie plné emócií a muž má mať tvrdé lakte“ uvádzali mnohí dopytovaní ako faktory ovplyvňujúce výkon profesie fotoreportéra, v rámci čoho sa niektorí domnievali, že to predsa len nemusí byť veľmi vhodná práca pre ženy. Tieto predstavy sa však pomaly menia, všimli sme si, že ženy zastupujú aj tie pozície, ktoré predtým bežne nezastupovali, a to napríklad pozície fotoeditoriek, grafičiek, ale aj mnohé vedúce pozície.

Muži fotoreportéri, s ktorými sme uskutočnili hĺbkové rozhovory, častokrát odkazovali na to, že ženy sa predsa len viac hodia na ateliérové fotografovanie, než na náročné fotenie, ktoré si vyžaduje aj istú fyzickú zdatnosť. Dopytované fotoreportérky nám však, naopak, tvrdili, že športové a adrenalínové akcie uprednostňujú. Avšak dôvody, prečo je menej žien fotoreportérok, nevedel s istotou uviesť ani jeden z dopytovaných. Nám samotným to taktiež, vychádzajúc z dát uskutočnených hĺbkových rozhovorov, nie je veľmi jasné, a to aj vzhľadom k tomu, že sme žiadne obmedzenia vstupu do fotooddelení neodhalili. To platí v prípade žien i mužov rovnako. Čo však jednoznačne vyplynulo z tvrdení dopytovaných je fakt, že na čom v prípade profesie fotoreportéra záleží je, aby človek vykonával svoje remeslo profesionálne a kvalitne a nehľadá sa pri tom ani na pohlavie, ani na vek či príslušnosť k rase.

Keďže závery našich zistení sú výsledkami kvantitatívnej a kvalitatívnej analýzy, uskutočnených pomocou zberu dát prostredníctvom tiráží, internetu a hĺbkových rozhovorov, sú nimi limitované a zo žiadnych iných zdrojov nemôžeme vychádzať. Domnievame sa však, že prostredníctvom týchto zistení sa nám podarilo zodpovedať

základné otázky, ktoré nás v súvislosti s problematikou genderu zaujímali. Zároveň sa nám podarilo navrhnúť ďalší postup v prípade záujmu o hlbšiu analýzu práce fotoreportéra pre denné, týždenné a agentúrne spravodajstvo, a to spomínanou infiltráciou, či zúčastneným pozorovaním.

Cieľ, v rámci ktorého bolo našou úlohou popísať funkciu a postavenie obrazového spravodaja, pochopiť systém práce, postupy a rozhodovacie procesy, sa nám tak podarilo dosiahnuť. Vzhľadom k tomu, že táto oblasť nie je doposiaľ veľmi preskúmaná, uskutočnením hĺbkových rozhovorov a predložením ich výsledkov sa nám podarilo priblížiť k vlastnému sebapoňatiu obrazových novinárov a popísať tým ich vlastný sebaobraz.

RESUMÉ

Diplomová práca „Špecifické postavenie obrazového spravodajstva v tlači; v širšom kontexte novinárskej profesie so zameraním na genderovú a štatútovo mocenskú dimenziu a profesné sebapoňatie“ sa zaoberá funkciou, postavením a sebapoňatím obrazového spravodajca so zaoštréním na rozhodovacie procesy, hierarchizáciu, moc a s tým spojené možné diskriminácie či stereotypy. Cieľom výskumu tejto práce bola snaha priblížiť sa k vlastnému sebapoňatiu obrazových novinárov a zistiť postavenie mužov a žien v rámci fotooddelení vybraných médií z pohľadu genderu a moci.

Táto problematika je ďalej rozpracovávaná v dvoch častiach, časti teoretickej a časti praktickej. Teoretická časť je akýmsi priblížením sa k profesii fotoreportéra, vytvára teoretickú základňu pre praktický výskum, zatiaľ čo praktická časť túto oblasť skúma v teréne, a to najmä prostredníctvom uskutočnenia hĺbkových rozhovorov. Pre celkový obraz o počte fotoreportérov vybraných médií sme uskutočnili kvantitatívny výskum najmä prostredníctvom tiráží a internetu. Mnohé informácie o zložení fotooddelení sme však získali najmä uskutočnením hĺbkových rozhovorov. Zozbierané dáta sme ďalej analyzovali prostredníctvom tzv. zakotvenej teórie. Podarilo sa nám jednak popísať akýsi nadstavbový typ fotoreportéra, ktorý je zároveň zástupcom tejto profesie, jednak zistiť pomerné zastúpenie mužov a žien v rámci vybraných médií. Zistili sme, že fotoreportér je človek skúsený, univerzálny, zastupiteľný, flexibilný, dobrej fyzickej kondície, schopný orientovať sa v modernej dobe technologických zmien. Ďalej sme zistili, že ženy fotoreportérky sú v rámci vybraných médií zastúpené minoritne (14%), avšak dôvody, prečo tomu tak je, nám nie sú celkom jasné. Aby sme tieto dôvody mohli s istotou objasniť, navrhli sme uskutočnenie ďalších výskumov, a to prostredníctvom zúčastneného pozorovania či infiltrácií. Ďalej sa ukázalo, že diskriminácie na základe pohlavia nie sú zrejmé. To, čo je v prípade profesie fotoreportéra podstatné, je, aby bola vykonávaná kvalitne, pričom sa nehľadí ani na vek, ani na pohlavie či príslušnosť k rase.

Dôležité pre výskum bolo i odhalenie, že fotografia naberá čoraz dominantnejšie postavenie. Vizualizácia je tak v tomto smere nespochybniteľná.

SUMMARY

Diploma thesis „Specific role of photojournalism in print media; in the wider context of a journalistic career focusing on dimensions of gender, power, status and self-examination“ deals with the role, status and self-examination of the photojournalist, focusing on the decision-making process inside the newsroom, on hierarchization and power, plus the accompanying possible discriminations or stereotypes. Our goal is to move towards their own image (self-examination) and discover the status of women and men in terms of gender and power.

This issue is further elaborated in two parts: in a theoretical and a practical part. The theoretical part is a sort of approaching the profession of photojournalist, producing a theoretical basis for practical research, while the practical part examines this area in field, in particular through the implementation of in-depth interviews. The overall picture of the number of photojournalists of selected media was conducted through quantitative research, mainly through the masthead and the Internet. But much of the information on the composition of the newsrooms were taken from performing in-depth interviews. The collected data was further analyzed by so-called grounded theory. On the one hand, we were able to describe a sort of emblematic type of photojournalist who is the representative of this profession, on the other hand, we found the proportions of men and women in selected media. We found out that the person of a photojournalist is an experienced, versatile, changeable, flexible, physically fit person, who is able to manage the modern era of technological change. We found out that female photojournalists within the selected media represent a minority (14%), but why is this so, we are not entirely sure. To be able to clarify this certainly, we proposed carrying out further studies by participated observation or infiltration. In further, no discrimination based on gender was evident. What is essential for the profession of a photojournalist is to do this job well, without looking at age, gender or even ethnic identity.

What is very important for the research findings is, that photography takes on an increasingly dominant position. Visualisation is thus in this way beyond doubt.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

ALLAN, Stuart (ed.). *Journalism : Critical Issues*. Vyd. 1. Maidenhead : Open University Press, 2004. 390 s. ISBN 0-335-21475-4.

ARTICLE 19. *Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi*. Praha : Syndikát novinářů ČR, 1996. 108 s.

BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20.století*. Praha : Uměleckoprůmyslové muzeum, 2005. 163 s. ISBN 80-7101-041-3.

CREEDON, Pamela J. – CRAMER, Judith (eds.). *Women in Mass Communication*. Vyd. 3. Thousand Oaks – London – New Delhi : Sage, 2007. 346 s. ISBN 1-4129-3695-0.

CURRAN, Daniel J.- RENZETTI, Clair M. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

GALLAGHER, Margaret (ed.). *Who Makes The News? Global Media Monitoring Project 2005*. Dostupné na: <http://www.whomakesthenews.org/reports/2005-global-report.html>

HARRIES, Gemma – JORGENSEN, Karin Wahl. *The Culture Of Arts Journalist. Journalism*, Vol.8-No.6, s.619-639. Sage journals online. Dostupné na: <http://jou.sagepub.com/cgi/content/short/8/6/619>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-7367-485-4

HOY, Frank. *Photojournalism : The Visual Approach*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1986. 255 s. ISBN 0-13-665548-3.

CHAMBERS, Deborah – STEINER, Linda FLEMING, Carole (eds.). *Women And Journalism*. Vyd.1. London : New York: Routledge, 2004. 278 s. ISBN 0-415-27445-1.

KOBRÉ, Kenneth. *Photojournalism. The Professional Approach*. Vyd. 5. Amsterdam : Focal Press, 2004. 416 s. ISBN 0-240-80610-7.

LÁBOVÁ, Alena. *Základy fotožurnalistiky II. Úvod do teorie žurnalistické fotografie*. Vyd. 1. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 179 s. ISBN 8-é-7066-119-4.

LÁBOVÁ, Alena – LÁB, Filip. *Soumrak fotožurnalistiky? Manipulace fotografií v digitální éře*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2009. 155 s. ISBN 978-80-246-1647-6.

LINDLOF, Thomas R. – TAYLOR, Bryan C. *Qualitative Communication Research Methods*. Vyd.2. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002. 357 s. ISBN 0-7619-2494-9.

LOWREY, Wilson. *Gender, Occupational Knowledge And Control Over Work In The Newspaper Newsroom*. In BRUIN, Marjan de – ROSS, Karen. *Gender and Newsroom*

cultures : Identities at work. Cresskill : Hampton Press, 2005. 276 s. ISBN 1-57273-589-9.

MADE, Pat – MORNA, Colleen Lowe (ed.). *Glass Ceilings: Women And Men In Southern Africa Media*. Gender links, 2009. Dostupné na: <http://www.genderlinks.org.za/article/glass-ceilings-women-and-men-in-southern-african-media-2009-08-04>.

NEWTON, Julianne H. *Photojournalism Ethics: A 21st Century Primal Dance of Behaviour, Technology and Ideology*. In WILKINS, Lee – CHRISTIANS, Clifford G. (eds.). *The Handbook of Mass Media Ethics*. New York : Routledge, 2008. 398 s. ISBN 978-0-8058-6192-1.

OSVALDOVÁ, Barbora (et al.). *Zpravodajství v médiích*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2004. 158 s. ISBN 80-7277-263-5.

OSVALDOVÁ, Barbora - Halada, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999. 256 s. ISBN 80-85983-76-1.

PARRISH, Fred S. *Photojournalism. An Introduction*. Vyd. 1. Belmont : Wadsworth, 2002. 390 s. ISBN 0-314-04564-3.

PUNČOCHÁŘ, Jan (ed.). *Deset let od přijetí etického kodexu novináře*. Praha : Syndikát novinářů ČR, 2008. 31 s.

STRAUSS, Anselm – CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výskumu. Postupy a techniky metody Zakotvené teorie*. California : Sage, 1990. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha : Portál, 2006. 191 s. ISBN 80-7367-096-8.

TRAMPOTA, Tomáš. *Bulvarizace médií je už příliš daleko*. „Tabloidization of Czech Daily Press; Case Study of Structural Change of Media Contents after 1989“, Medzinárodná vedecká konferencia „Channels of transition: 2nd Czech–Polish–Slovak Communication Conference“, 7.–9.5.2009. Dostupné na: http://info.muni.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1567&Itemid=89

TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Tiskové agentury*. Praha : Karolinum, 1997. 109 s. ISBN 80-7184-459-4.

TRUSINOVÁ, Magdaléna. *Diplomová práce „Proměny zpravodajských hodnot na příkladu užití fotografie ve zpravodajství českých deníků“*. FSV UK, 2007. 167s.

TUCHMAN, Gaye. *Making News: A Study In The Construction Of Reality*. New York : Free Press, 1978. 244s. ISBN 0-02_932960-4.

VOCHOCO VÁ, Lenka. *Ženy ve zpravodajských redakcích: Falešné naděje na dobytí maskulinní pevnosti*. In: Mediální studia : český a slovenský čtvrtletník pro kritickou reflexi médií, II/2008. Praha : Českomoravský novinář.

VRBO VÁ, Lenka. *Český jazyk jako nástroj nerovnoprávnosti žen a mužů*. In: Rovné příležitosti. Feminismus.cz [online]. 2006. [cit.2010-03-14]. Dostupný z WWW <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=1901407>>.

WELLS, Liz (ed.). *The Photograpy Reader*. Vyd. 1. London : Routledge, 2003. 466 s. ISBN 0-415-24661-X.

ZAVOINA, Susan C. – DAVIDSON, John H. *Digital Photojournalism*. Boston : Allyn and Bacon, 2002. 176 s. ISBN 0-205-33240-4.

ZOONEN, Lisbet van. *Feminist Media Studies*. Thousand Oaks – London – New Delhi : Sage, 2000. 173 s. ISBN 0-8039-855-3.

NOVINY A ČASOPISY:

INSTINKT, 2010. č.4/IX.

ZOZNAM GRAFOV

- Graf č.1: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov MF DNES**
- Graf č.2: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Blesk**
- Graf č.3: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Právo**
- Graf č.4: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov denníka Sport**
- Graf č.5: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov časopisu Respekt**
- Graf č.6: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov časopisu Týden**
- Graf č.7: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov agentúry ČTK**
- Graf č.8: Percentuálne vyjadrenie počtu žien a mužov fotoreportérov vybraných médií**

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1: Media Projekt 2009

Príloha č. 2: Rozhovor s Reném Flugerom, šéfreditorom fotobanky ČTK

Príloha č. 3: Rozhovor s Michalom Doležalom, fotoreportérom ČTK

Príloha č. 4: Rozhovor s Blankou Roseckou, fotoprodukčnou časopisu Respekt

Príloha č. 5: Rozhovor s Matejom Stránským, fotoreportérom časopisu Respekt

Príloha č. 6: Rozhovor s Milanom Jarošom, fotoreportérom časopisu Respekt

Príloha č. 7: Rozhovor s Luciou Pařízkovou, fotoreportérkou časopisu Týden

Príloha č. 8: Rozhovor s Michaelou Říhovou, fotoreportérkou časopisu Právo

Príloha č. 9: Rozhovor s Michalom Růžičkom, fotoreportérom MF DNES

Príloha č. 10: Rozhovor s Barborou Reichovou, fotoreportérkou denníka Sport

Príloha č. 11: Rozhovor s Martinom Sekaninom, fotoreportérom denníka Blesk

PRÍLOHY

Príloha č. 1: Media Projekt 2009

2009 | **MEDIA**
1. 1. - 17. 12. | **PROJEKT**

UNIE VYDAVATELŮ
ASOCIACE
KOMUNIKAČNÍCH
AGENTUR

ARA'S
SKMO

Media Projekt je realizován
společnostmi GfK Praha – Median.
V období od 1.1. 2009 - 17.12. 2009
Bylo dotazováno celkem 29 437
náhodně vybraných respondentů
z celé České republiky.

| Celostátní deníky

	Čtenost	PN
Blesk (bez Nedělního Blesku)	1 400 000	412 238
Mladá fronta DNES	973 000	256 118
Právo	450 000	138 476
Sport	278 000	60 174
Aha! (včetně Nedělního Aha!)	264 000	107 271
Lidové noviny	209 000	58 543
Hospodářské noviny	201 000	54 285

| Zpravodajské týdeníky - celostátní

	Čtenost	PN
Týden	216 000	47 149
Respekt	107 000	27 855

Zdroj: <http://www.median.cz/?lang=cs&page=1&sub=8>

Príloha č. 2: Rozhovor s Reném Flugerom, šéfreditorom fotobanky ČTK, 24.03.2010

~ Ako dlho ste už v ČTK ?

RF: Strašne dlho (smiech). Som tu vlastne už od fakulty, od tretieho ročníka, takže už asi štrnásť rokov.

~ A v akej funkcii ste začínali?

RF: Začínal som ako fotoeditor, chcel som začať ako fotograf, ale tým, že som predtým študoval anglistiku a nejak hovorím anglicky, tak ma stiahli rovno na to fotoeditorstvo. Vždy to platilo trochu tak, že fotograf bol taký, no nie zrovna, že robotník fotografie, ale človek, ktorý priniesol ten materiál a fotoeditorov sa vážilo akoby trochu viac, pretože ten človek mal nejakú rozhodovaciu právomoc, aby rozhodol, čo sa vydá a čo sa nevydá, kam sa pôjde a kam sa nepôjde.

~ Akým spôsobom ste sa k tej práci dostali?

RF: Najprv som študoval anglistiku na bakalára. Fotka ma však priťahovala viac, viac ako slovné spravodajstvo, to ma proste nebaví, to je niečo iné, vždy ma to ťahalo k obrazu. Takže som po tom vyložene išiel, nikdy som to ale predtým nerobil. Človek pátra po tom, čo je na nejakej dobrej úrovni, takže tu bola Četka a MF a pár nejakých agentúr a v zásade tu nič nebolo. Áno, veľké agentúry ale tí mali tak špičkových fotografov, tí boli, tak povediac, hotoví, že to som ani neskúšal. Takže som išiel do Četky s tým, že to bola najlepšia voľba.

~ Za akých podmienok vás vzali, museli ste splňať nejaké konkrétne požiadavky?

RF: Určite, človek musel prísť s portfóliom, ukázať fotky, ukázať nejaké schopnosti. Človek však musel preniknúť aj do úplne iných zložiek, ktoré ho až tak nebavia ale musel byť schopný spraviť všetko. Bez toho by nič nevzniklo.

~ Aké je teda presné zloženie obrazového spravodajstva ČTK?

RF: V zásade to funguje tak, že sú tu dve oddelenia, samozrejme, je to všetko pod Četkou, je to jedna firma, verejnoprávna teda, Četka ale ako jediná nepoberá od štátu žiadne príspevky, je úplne sebestačná a musí sa chovať ako klasický komerčný subjekt, to znamená, musí si sama na seba zarobiť, aby to fungovalo, čo sa ale darí. Samozrejme, v poslednej dobe je to veľmi náročné, keďže ekonomická kríza dolieha aj na médiá, ako na slovné spravodajstvo, tak aj na obrazové, pretože samotní odberatelia majú menej peňazí a snažia sa šetriť na všetkom možnom. To sa prejavuje globálne, nie len tu v Čechách. Keďže jedním, teda mám pod sebou aj nejaký zahraničný obchod a jedním s partnermi, tak tá situácia je všade rovnaká, ceny idú dole, útočia tu Microstocky a Shutterstocky³², agentúry, čo zbierajú od amatérskych, ale vlastne aj profesionálnych, fotografov materiál a predávajú ho rádovo za nejaké dolárové položky, čo je úplne likvidačné pre celý ten obrazový trh.

V Četke to teda funguje tak, že je tu obrazové spravodajstvo ako prvá zložka, tomu sa hovorí fotoaktuality, tam je tím ľudí tu v Prahe, je tu asi osem zamestancov fotografov, ktorí robia Prahu a stredné Čechy. Čiže je tam Michal Krumphanzl, ten je tu tak dvadsať rokov, potom Stanislav Peška, to je to isté, to je stará garda. Stanislav Zbyněk, ten je tu tiež tak pätnásť rokov a Michal Kamaryt, taktiež, minimálne štrnásť rokov. A to je zaujímavý prípad, to sa nám občas stane, v podstate, trochu sa to stalo aj u

³² Fotobanky, pozn. aut.

mňa... Michal je bývalý editor, ktorý postupne začal fotografovať a dnes je naozaj jeden z najlepších, ktorých posielame napríklad na Olympiádu. To má svoje výhody, keď človek robí fotoeditora a prenikne do fotografickej práce, tak pochopí, čo sa od neho chce, na rozdiel od tých ostatných, ktorí musia nejako prísť na to, ako tie fotky majú vyzeráť a aké fotky sa budú chytáť. Ďalej je tam Roman Vondrouš, to je podľa mňa teraz špička, ten je tu tak päť rokov. Plus René Volfík a samozrejme Michal Doležal. To sú všetko zamestnanci. Ešte Eva Kořínková, ktorá je teraz na materskej. Potom je tu Katka Šulová ako externistka, asi rok a Jan Třeštík, ten nám pomáha ako občasný externista na voľnej nohe. On je bývalý dlhoročný Četkár, ktorý tu má svoje zázemie. Četka má ešte svoje krajské pobočky a v tých je zas sieť našich zamestnancov, profesionálnych fotografov, ktorí pokrývajú celý kraj, takže to je ďalších (vymenúvava kraje...) desať fotografov, z toho šesť zamestnancov. Na Slovensku máme ešte jedného stáleho, Janka Kolera, ten je v Bratislave a ten má svojho stringera³³. Košice a Banská Bystrica sú pokryté jedným fotografom v každom meste, ale tí ľudia nepracujú každý deň. Okrem fotografov je tam ešte tzv. smena, fotoeditori spravodajstva, tam sa strieda ranná a odpoľudňajšia smena, povedzme, od rána od ôsmej do druhej a od druhej do jedenástej, ako je potrebné, keď sa niečo deje, tak tam zostávajú aj dlhšie, napr. cez Olympiádu tam bola aj nočná služba. Tá logika je taká, že sú vždy traja na rannú a traja na odpoľudňajšiu službu, do tej deviatej večer je najväčší frmol. Títo ľudia editujú materiál, len spravodajský, ktorý chodí od tých fotografov, domácich, takže to je táto naša skupina zamestnancov a spolupracovníkov. Navyše sa k tomu robí zahraničný materiál, ktorý mi už roky berieme z AP³⁴, tú zastupujeme exkluzívne na českom trhu.

~ Denne máte teda tých 300-400 fotiek ?

RF: Máme. Je to materiál, čo vyberú naši editori a ponúknu ho našim klientom. Potom je ten proces taký, že fotky prídu od fotografa, editori to spracujú... fotky v podstate vydávame tak od troch do desiatich minút od takých tých hlavných vecí... kedy by sme to mali spracovať, takže ten editor to musí vybrať nielen obrazovo (fotograf pošle napríklad 10-15 fotiek), ale musí vybrať, ktorá pôjde prvá, ktorá je tá najzásadnejšia, skontrolovať popis alebo to opatriť popisom, ktorý bude vyhovovať tým štandardom, ktoré máme nastavené. Musí overiť mená, skontrolovať, či tá akcia bola naozaj na tom, či na tom mieste, či Charles³⁵ prišiel na Karlov most, to všetko je práca editora, plus musí z toho spraviť, čo sa týka technickej stránky veci, dohromady obrazový materiál.

~ Takže je zároveň aj grafik ?

RF: V podstate áno, robí nejaký prepress³⁶, dalo by sa povedať. Ale tie úpravy sú s vedomím toho, že sa musia spracovať za veľmi krátky časový úsek a s vedomím, že tá klientela je tak rozdielna, že vyjsť v ústrety všetkým je nemožné. Do novin fotka môže vyzeráť inak, do časopisu sú iné požiadavky... občas sa dostávame do problému s tým, čo sa s fotkou stane, keď opustí Četku, pretože v novinách sa dejú veci, hlavne Právo je veľmi často schopné urezať ruku, tvár, pretože sa im to hodí do formátu, tá fotka je napríklad zásadne šírková a oni z toho spravia výšku, pretože si na to spravia miesto.

³³ Extrenista, pozn. aut.

³⁴ Assosiated Press, pozn. aut.

³⁵ Princ Charles, pozn. aut.

³⁶ Príprava materiálu do tlače resp. zverejnenia, pozn. aut.

~ A je to potom právne postihnuteľné?

RF: V zmluvách to, samozrejme, je nejak uvedené, ale v tom množstve...občas sa im pošle list, zavolá sa im, chodí sa k nim na stretnutia, ale oni majú svoje argumenty, že si nemôžu prerobiť stránku päť minút predtým, než to ide do tlače. Tie argumentácie sú rôzne, s tým, že v rôznych krajinách sa k tomu chovajú odlišne. V Anglicku je tá kultúra vyspelejšia, tam si to nikto moc nedovolí s tým spraviť také zverstvo, aké si dovoľia spraviť tu u nás, u nás je to proste trochu stále džungla.

~ To teda hovoríme o právach Četky, nie autora, že?

RF: Presne tak, to sú práva Četky. V zásade fotograf, ktorý pôsobí pre Četku, samozrejme, o práva nepríde, v zmysle autorského zákona sa nedá vzdať svojich vlastných autorských práv v tom zmysle, aby človek nemohol usporiadať výstavu alebo niekde prezentovať tie fotky, že on je autorom, ale s tým, že vznikli pre Četku a na jej materiál a techniku, ktorá je extrémne drahá, tak ich nemôže predávať ďalej sám za seba. Materiál je majetkom Četky, aj keby ten človek odišiel, tak si tie fotky nemôže vziať a predávať ďalej.

~ Sú ešte extra ďalší grafici pre obrazové spravodajstvo alebo...?

RF: Nie, nie, práve tí fotoeditori, ako v rámci spravodajstva, tak fotobanky, musia byť natoľko schopní, aby vedeli pracovať s obrazom, grafické úpravy, ktoré sa robia vo fotoshope, tak aby boli použiteľné pre celú škálu tlače. Obecne sa dá povedať, že tie spravodajské agentúry nášho typu, a tým, že my exkluzívne spolupracujeme s AP a sme naviazaní na celosvetovú sieť, tak sú tam veľmi striktné štandardy toho, čo sa môže a čo sa s fotkou nemôže robiť. Povolené úpravy sú crop, tzn. orez a tonálne len mierne, tak aby to reflektovalo tú skutočnosť, nehrá sa tu na nijaké kolorovanie. Viem, že častokrát nám sem autori prinesú fotky, kedy z toho vytiahnu jednu farbu...nie, to sa nerobí, to sú zakázané úpravy. Zakázané sú akékoľvek manipulácie obsahu a aj v zmysle toho, že by sa niečo vyretušovalo. Nerobíme to.

~ A vychádzate pri tom z nejakého kódexu, napr. AP alebo vlastného ?

RF: To je...my máme nejaký vlastný kódex ale ten vychádza v zásade z tých kódexov, ktoré majú veľké agentúry ako to má AP, Reuters, AFP³⁷, všetci veľkí hráči v zásade majú to isté. Niekde to bude, niekde to máme v písomnej forme.

~ A čo šéfreditor obrazového spravodajstva ?

RF: Ten nad tým všetkým dohliada, dáva pozor na kvalitu, je zároveň aj manager, pretože sa často zapája do celého procesu tvorby, celého plánu, čo sa bude robiť a čo nie, a ešte je navyše tzv. plánovač, to je človek, ktorý je tiež akoby editor...vôbec, v celej Četke a v tých veľkých agentúrach platí, že ľudia by mali byť čo najviac zastupiteľní. Takže editor by mal byť schopný operatívne zmeniť plán, keď sa niekde niečo stane, tak zrušiť menej dôležitú akciu a vyslať fotografa na niečo dôležitejšie. Tento plánovač musí byť už veľmi skúsená osoba, musí vedieť, čo a ako sa tvorí. K nám sa zbierajú kvantá materiálu a z toho sa vyberá, samozrejme, v súlade so slovnou redakciou, to dôležité. Ten proces je spojený, my sa snažíme o to, aby text a fotka, audio a dnes už aj video, išli ruka v ruke. Plánovač je tak za spravodajstvo jeden a za fotobanku to robím ja. Za slovnú redakciu je to trochu zložitejšie, oni sú väčší, to fotooddelenie je skôr také komornejšie.

³⁷ Agence France-Presse, najstaršia tlačová agentúra, pozn. aut.

Takže na tom procese plánovania, je to inak hrozná práca (smiech)! Od rána sa zbierajú nitky rôznych zmien všetkého, čo sa ako bude diať nasledujúci deň, potom o druhej je plánovacia porada, na ktorej sa rozhodne globálne za celú Četku, čo sa bude robiť, akou zložkou a tak.

Je tam odveký boj medzi slovným spravodajstvom a fotkou, pre každého je niečo iné zaujímavé, napr. pre pokles HDP, čo je veľká správa pre slovné spravodajstvo, to sa pre obrazové nedá moc ilustrovať inak, než nejakou ilustračnou fotkou, to, čo teraz tvoríme tu vo fotobanke.

~ Roman Hilli, on je šéfreditor pre obrazové spravodajstvo? Na web stránke je jeho funkcia totiž popísaná ako vedúci redaktor fotospravodajstva, tak som sa v tom trošku stratila...

RF: Roman Hilli nie je šéfredaktor, ale je, tak ako ja, šéfreditorom obrazového spravodajstva. Tie funkcie sú tak trošku, no... (smiech). Ja mám napísané hlavný editor, ale to je šéfreditor- šéf fotoeditor, v zmluve je napísané hlavný editor. Tie funkcie sú také, no, vždy je snaha to spraviť čo „najkratšie“, aby sa to čo najlepšie vyslovilo.

~ A aké je práca fotobanky v rámci obrazu v Četke?

RF: Fotobanka v zásade spravuje celý archívny materiál, všetko, čo sa kedy v Četke nafotilo, to je jedna zložka, je to ale globálne premiešané. Ale má aj svojich fotografov a produkciu, pretože si robíme aj vlastný materiál, ktorý je nespravodajského charakteru. Navyše archivuje a preberá všetko, čo obrazová smena za ten deň neprebrala, pretože fotospravodajstvo sa zameriava výhradne na aktuality, na veci zo dňa na deň. Takže máme za úlohu doeditovať a dovybrať to, čo vydalo spravodajstvo a ešte to dopĺňame napr. portrétami, niečo, čo spravodajstvo nevytvára, ale pre ČTK je to do budúca dôležité a dá sa to použiť. K tomu berieme AP a spravodajstvo ako celosvetový servis a X agentúr, ktorých máme na zmluvu ako partnerov, ale tí už nie sú určení na spravodajstvo, ale na tzv. secondary sales, druhotný predaj, nie je určený na priamy aktualitný servis Četky, ale je práve predávaný cez fotobanku. Naša vlastná produkcia fotobanky sa zameriava na ilustračné fotky a zameriavame sa na niečo, čomu sme začali hovoriť Czech Stock, české ilustrácie a český pohľad českej rodiny, atď. Máme jedného svojho fotografa vo fotobanke, ktorý je zároveň výborným grafikom a robí aj úpravy fotiek, ten to tu robí fakt najlepšie. Navrchu je však šéfredaktor Petr Mlch, ten má svojho zástupcu, to je Martin Štěrba, to je tiež fotograf, pod ním som ja ako šéfreditor editorov, pretože máme vlastnú sekciu editorov, podo mnou je šesť editorov³⁸. A ešte pod Martinom Štěrbou je náš fotograf. My sme tu všetci ako rodina. A ešte máme dvoch obchodných zástupcov, ktorí sú priamo pod Petrom Mlchom, ktorí sa starajú o klientov. Ešte máme asistentku pod Petrom, tá robí administratívu a veľmi nám ešte pomáha po produkčnej stránke. Martin je zodpovedný za tvorbu ilustračných fotografií a ja som zodpovedný za celý editačný proces a za editorov a zároveň k tomu ešte robím zahraničný obchod, vybavujem nové zdroje, nové agentúry, spoločne teda aj s tými editormi, avšak tie väčšie zákazky robím sám, napr. pre BBC, tak to mám pod sebou. Potom v rámci celého toho výrobného procesu je ešte jedno oddelenie a to sken oddelenie, kde je pán Černý, ktorý má pod sebou dve pracovníčky, ktoré majú na starosti, spolu s ním, celý ten archív prejsť, ktorý má, neviem, sedem miliónov fotiek a vyberajú fotky, ktoré sa majú doskenovať. Plus malinké oddelenie, kde sú asi traja,

³⁸ René má vždy na mysli fotoeditorov keď spomína editorov; nebavíme sa o editoroch slovného spravodajstva, ale o obrazovom, pozn. aut.

štyria, ktorí majú na starosti už len samotné skenovanie, toho, čo bolo vybrané, spraviť kvalitný sken.

≈ A všetky tieto oddelenia, ktoré sme si spomenuli, pracujú zvlášť, alebo sú spojené hromadne pod „foto“? Myslím tým spravodajstvo, fotobanku, oddelenie archívu a scanu?

RF: Pred asi rokom tu došlo v rámci internej reštrukturalizácií k jednej veľmi zásadnej zmene, ktorá tu do tej doby nebola., a to, že sa oddelilo spravodajstvo od fotobanky ďaleko viac od seba ako predtým. Predtým to bolo ako jedno oddelenie „foto“ a nikto neriešil, či je to fotobanka alebo spravodajstvo, pracovali ruka v ruke. Dnes je to tak, že fotospravodajstvo fotí a vydáva len spravodajstvo-aktuality, a všetko ostatné robíme my. Tzn. archivujeme materiál a obhospodarujeme fotobanku a predávame fotografie klientom u nás i v zahraničí.

≈ A fotograf, aké je jeho slovo, má nejaké slovo pri výbere fotografie?

RF: Dnes je to už trochu inak. Kedysi fotografí nerobili ani tie popisy k fotkám. Oni to nafotili, priniesli reportáž na filme a v tú chvíľu sme sa cez to prebrali my ako fotoeditori a začali ten materiál vyberať. Čo znamená, že fotograf určí svoju voľbu, čo by on vybral a ten editor mal vždy rozhodovaciu právomoc. Ale ten proces bol vždy taký, však sa všetci poznáme a je to na kamarátskej báze, že sa o tej fotke vždy veľa hovorí. Je to dobré aj pre to, že si ľudia cibrú vkus, pochopia, čo sa po nich vlastne chce a po nejakom čase sa to zľadí tak, že ten fotograf sám vyberá fotky, ktoré sú naozaj to, čo by som vybral ja. Editor si z toho dovyberie už naozaj len tie posledné detaily. Kým tá fotka vznikne, je tam kopa práce, ktorú ani nie je vidieť, ale je veľmi dôležitá, bez toho by nič nevzniklo.

≈ Máte aj zahraničných fotografov?

RF: Zahraničných fotografov svojich nemáme, ale máme pár spolupracovníkov. Skôr pracujeme s tými agentúrami a keď už „jo“, že sa niečo deje, tak tam pošleme našich ľudí, ale keďže sa šetrí, tak už to nie je, čo to bývalo.

≈ Pracujú pre vás aj ženy fotografky?

RF: Áno, nie je ich moc, neviem, či sa to dá nejakou percentuálne vyjadriť, ale vždy tu pracovali výborné fotografky. Jedna z našich odchovankyň, ktorú sme tak trochu objavili je Petra Mášová, ktorá pracovala pre Týden, dnes je myslím na voľnej nohe... Dnes tam³⁹ máme pre spravodajstvo Katku Šulovú. Pracovala pre nás ešte aj Eva Kořínková, tá je teraz na materskej. A ešte pre kraje pre nás fotí, a to je dlhoročná spolupráca, asi 25 rokov, Alexandra Mlejnková.

≈ Máte predstavu o tom, aké je asi zastúpenie ženy/muži v rámci obrazového spravodajstva?

RF: Zastúpenie žien a mužov? Tak genderovo to u nás nijako neriešime. Ak je ten fotograf dobrý a spĺňa všetky podmienky, ktoré musí... tá práca fotografky-agentúrnej je veľmi náročná. Pre ženu je to naozaj náročné, je mimo rodinu, nedá sa moc držať žiaden režim, pretože raz musíte vstávať ráno o štvrtéj, druhýkrát fotíte do polnoci... tí ľudia sa pohybujú v nebezpečných miestach, chodia na rôzne demonštrácie, musia vliezť medzi nejakých neonacistov, musia robiť aj športy, takže sa musia orientovať aj vo futbale či

³⁹ „Tam“ je myslené pre Prahu, pozn. aut.

hokeji. Tie športy sú tiež náročné, pretože nikdy neviete, kedy k vám priletí lopta a niečo vám zdemoluje...takže je to na nich. Pokiaľ je tá žena schopná, a existujú schopné (všetky čo som menoval, tak tie sú naozaj výborné). Ženy vidia častokrát inak a je to dobré, je to zas iný pohľad na vec, nie je to tak razantné a lezú do toho nejakej tie emócie a vznikne z toho pekná fotka. Určite je to dobré, ja som vyložene zástancom toho, aby to bolo premiešané. A nedá sa povedať, že by ženy fotili inak. Vedia fotiť všetko, sú i vojnové fotografky, tam je to teda extrémne náročné, ale nedá sa vôbec povedať, že by to bola práca pre chlapa. A dá sa to aj s rodinou. A v tom fotospravodajstve, čo sa týka editorov, tak tam dlhé roky...a čo si vôbec pamätám...tak tam nikdy žiadne ženy neboli a teraz tam je jedna schopná, tak tá tam je tri roky. Čo sa týka fotobanky, tak tam to bolo ďaleko viac zastúpené ženami, tam je to tak pol na pol. Teraz tam máme nejakých ľudí na materskej. Ale nemáme nijaké kritéria, aby sme si hovorili, tak to musí byť chlap alebo ženská, to nie. Tie vzťahy sú dobré. Tých ľudí si vyberáme tak, aby boli zastúpiteľní, aby zapadli do toho tímu, a čo je veľmi podstatné a je to možno odlišné od novín, tu je to taká tímová práca, tu sa nikto nehrá na nejaké funkcie. Vidíte, že všetci robíme v podstate všetko, nikto sa tu nehrá na nejakého šéfa. Samozrejme, keď príde na nejaké veľké rozhodnutie, tak poslúchame šéfredaktora ale je to proces vo forme dialógu a ja som za to veľmi vďačný. Je to jeden z dôvodov, prečo tu človek zostáva tak dlho. Povedal by som, že je to unikátne, to, čo tu je, že tí ľudia sú tu kamaráti. Všetci spolu spolupracujeme a nie je tu moc miesto pre niekoho, kto by si chcel budovať kariéru, pre nejakého individualistu, to v podstate nie je možné, pretože tí ľudia spolu musia spolupracovať.

~ Máte pocit, že by boli niektoré vyslovene ženské role a niektoré mužské?

RF: No, globálne tu v Čechách asi stále platí, že ženy majú nižší plat, to si myslím, že je taký český fenomén. Myslím, že tu u nás v Četke sa na to nehrá, o tom neviem a keby som aj vedel, tak k tomu sa človek nemôže ani nijako vyjadrovať, na to sú tu nejaké pravidlá. Ale dá sa povedať, že ženy sú tak trochu hendikepované v tom, že tí zamestnávateľia zvažujú, či im ten človek vydrží, alebo či odíde na materskú a potom budú musieť hľadať nejakú náhradu a je to samozrejme zložitejšie. To je asi, bohužiaľ, všade. Ale čo poznám ľudí aj z iných agentúr, tak sa nerobia rozdiely, je to premiešané. Nerobia sa rozdiely, či je niekto dobrý manager - či je to ženská. Je to len o tom, či sú tí ľudia schopní alebo nie.

~ A je profesia fotografa nejak vekovo ohraničená?

RF: Vekovo je to rôzne. Máme tu fotografov, ktorí to robia štyridsať rokov a majú úžasné skúsenosti. V tom fotení, obzvlášť v tom aktualitnom, tam je každý deň úplne iný. Musia byť veľmi operatívne schopní improvizovať a meniť polohu, prostredie, inak komunikovať, samozrejme nesmú zasahovať do toho diania. Je to náročné. Takže človek, ktorý je skôr na stereotypné chovanie a jednanie, že príde v určitú dobu do práce a v určitú dobu pôjde domov...tak ten by to asi veľmi nezvládal.

~ Vnímate nejaký rozdiel medzi pojmom fotoreportér a fotožurnalista lebo... (skočí mi do reči)

RF: Nie. V praxi je to tak, že sa tie rozdiely moc nerobia. Všetci fotografi v novinách musia byť nejak zastúpiteľní a nie je to už rozdelené podľa rezortov, tu v Četke býval rezortný fotograf pre poľnohospodárstvo a druhý robil len parlament a bolo to rozdelené, čo malo aj svoje výhody, lebo ten človek v tom bol za tie roky dobrý, ale nebol schopný spraviť napríklad šport alebo kultúru. Dnes je to rozdelené tak, že všetci

musia byť schopní spraviť všetko. Má to svoje výhody, tí ľudia sú zastúpiteľní. Samozrejme, vždy bude platiť to, že niekoho niečo baví a je k tomu otvorenejší.

Takže, používa sa slovo fotoreportér. To by mohlo byť pre vás zaujímavé, ten trend, my s tým teraz tu bojujeme, tým, že sa všetko multimedializuje, tak sú tu silné tlaky na to, aby fotoreportér natočil k tomu napr. aj video, prípadne natočil zvuk. Tieto požiadavky sú veľmi kontroverzné. Aj pre moju skúsenosť fotografa, sú určité typy akcií, u ktorých si to môžeme dovoliť a ide to, keď robíte reportáž účelovo, tak sa to dá. Ale stáva sa, že to proste niekedy nejde, napríklad keď pokrývam spravodajsky veľkú haváriu na diaľnici, vystihnem ten moment, keď sa niečo deje a som schopný to jedným médiom zachytiť. Inak sa asi dá spraviť oboje, ale potom ten materiál nebude stáť za moc.

~ Pre Četku pracujete aj ako fotograf?

RF: Máme pre fotobanku svojho fotografa, ale v zásade aj my traja, ja, Martin Štěrba a Petr Mlch sú ľudia, ktorí fotia pravidelne. Ja s Martinom, keďže máme k tomu ešte tie naše funkcie a je s tým aj hromada papierovania, tak my sme tak na polovičný úväzok aj fotografi. Nejakto to s tými nadčasmi doháňame.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 3: Rozhovor s Michalom Doležalom, fotoreportérom ČTK, 02.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre ČTK ?

MD: Dvadsaťtri rokov. A fotografujem už štyridsať rokov.

~ Nastúpili ste už priamo ako fotoreportér?

MD: Nie. To bola zložitá doba, to bolo za bolševika, chceli ma vziať za laboranta, ale ja som v tej dobe ako robotník zarábal oveľa viac, takže som povedal, že nechcem. Bol tam ale človek, ktorý si ma k môjmu prekvapeniu pamätal a za dva roky mi zavolať, že môžem nastúpiť ako fotograf. Potrebovali niekoho rýchlo nahradiť, takže si na mňa niekto spomenul. Nebolo to o moc viac platené než ten laborant, ale natoľko ma to zaujímalo, že som to vzal. Robil som inak fotografického chemika a fotil som pre mestský archív architektúru. Chcel som ísť aj na FAMU, ale tam z dvesto ľudí brali dvoch, tak som tušil, že to asi nemám šancu a dnes viem, že som bol fotograficky asi úplne blbý. Potom som sa stal očným optikom, ja som to teda len vyštudoval, nikdy som sa tým neživil, ale musím povedať, že nebolo lepšej školy pre fotograficky technickú budúcnosť. Človek pochopí zaujímavé veci v súvislosti s fotografickým videním. Po maturite som si ale spravil popri zamestnaní aj učňovskú skúšku z fotografie. V tom čase musel mať človek na foteenie papiere, ak chcel fotiť, dnes fotí každý blbec. Vtedy na to človek musel mať doklad.

~ A po celý čas ste pracovali na mieste fotoreportéra?

MD: Áno. Za bolševika to bolo jasné. Mal som knižku, takže som mohol robiť len šport, a na armádu ma vodil estebák. Takže to boli dva rezorty, čo nikto nechcel robiť, pretože to bolo večer a cez víkendy. Muselo sa tam veľa fotiť a mne to zo začiatku moc nešlo, pretože vtedy nebol žiaden autofocus, alebo tak. Tak som sa prechádzal po Karlovom moste a fotil si čajky, pretože som vedel, že budem fotiť skoky na lyžiach. Päťdesiat skokov, kedy okolo vás preletí ten skokan sto kilometrovou rýchlosťou a nesmiete sa ani raz pomýliť, pretože práve ten, koho by som vyfotil neostro, by mohol byť víťaz.

~ Teraz sa stále venujete športu?

MD: Šport som robil za bolševika a teraz robím všetko. Okolo revolúcie človek začal robiť politiku, dostal sa do iného prostredia a tak to zostalo, agentúra zrazu zistila, že fotograf je vlastne drahý. Jeho plat je sranda, ale to vybavenie čo mu musí poskytnúť... Za bolševika mal každý svoj rezort, ten si držal a musel sa o to starať, teraz čakám, že mi zavolajú a pošlú ma na takú či onakú akciu. Čo je z hľadiska využitia toho fotografa lepšie, pretože ja viem fotografovať, zvládam technicky zložité veci, ale sám si to vybavovať, to je lepšie, keď za mňa robí niekto iný, kto na to dohliada. Potom som mal šťastie, že som vedel trochu anglicky, tak šup ma poslali do Reuters na stáž do Londýna.

~ A dnes vás ešte posielajú fotiť akcie do zahraničia?

MD: Ja som jeden z tých, čo jazdil najviac, ale tá doba sa vyvíja a dosť sa to mení. Vtedy to fungovalo ako doprovod politikom. To bolo dosť peklo, všade vás vodia ovešaného s foťákom v obleku. Potom sme začali hrať trochu lepšie hokej, tak som bol asi desaťkrát fotiť v zahraničí. Za posledné dva roky sa už chodí málo, asi kvôli peniazom. Už jazdia mladí, ja som bol naposledy pred dvoma, či troma rokmi na Majstrovstvách sveta vo futbale.

≈ Pracujete v plnom nasadení každý deň?

MD: My robíme na smeny, ranná a odpoľudňajšia, čiže je to tak osem hodín, človek za tú dobu spraví jednu až štyri reportáže. Tá reportáž sa vydáva okamžite, to je rozdiel od novin. Od tej doby, čo je internet, je uzávierka vlastne každú sekundu. Som tu aj spoluautor istého technického riešenia, kedy sme schopní tie fotky veľmi rýchlo dostať do siete, Je to také zariadenie...nebudem vám to hovoriť do detailov, lebo by nám to niekto okopíroval (smiech). Od určitého momentu sme si tak zdvihli renomé, lebo sme boli najrýchlejší, čo je dnes veľmi dôležité. Rekord bol asi tri minúty, čo sa fotka dostala na verejnosť.

≈ A taká Reuters alebo Associated Press, oni predsa tiež fungujú na nejakom podobnom princípe, s podobnou dobrou výbavou, či nie?

MD: Tak oni to tiež majú, robia to rovnako, ale to v tých hlavných krajinách, kde pôsobia, čiže v Amerike, nie v Prahe. Keď tu bol Obama, tak sme chlapcov z Reuters pobili, ja som poslal fotku ako prvý. Okrem toho, oni si to musia chlapci fotoreportéri aj sami otextovať, takže pre nich to nie je také jednoduché. Na takýchto veľkých akciách ja fotím a posielam a redaktor to otextuje. Pri takýchto veľkých akciách každý musí vedieť, čo má robiť a okrem toho sme rýchlejší a oni tú organizáciu nemajú tak dotiahnutú do konca. Ale samozrejme, keď im naozaj o niečo ide, tak si to dokážu zorganizovať inak. A najmä pri tých športových a politických akciách, kedy ide o tímovú prácu. Ale to je to, čo sa mi moc nepáči, lebo ja som vždy radšej sám (smiech).

≈ Čo sa podľa vás najviac zmenilo na profesii fotoreportéra?

MD: Absolútne sa zmenila technika. My sme boli prví v Četke, kto poslal „z placu“ fotku digitálne a boli sme prví, čo sami sebe vyvolávali filmy na štadióne. Alebo aj prví, ktorí začali používať mobilnú techniku, aby sme to dostali do redakcie. Chcete porovnanie? (smiech) V roku, povedzme 1987, bolo v Četke sedem osem ľudí, dvaja redaktori, jeden fotograf, fotoeditor, fotolaborant a vodič, plus jeden na telefóne. Ja fotím, hodím to vodičovi do auta, šup do laborky, redaktor na také lepiace papieriky napísal texty, niekto múdry vybral fotku, to sa nazväčšovalo...a potom to išlo do takého valca, no to si už ani neviete moc predstaviť. A potom sa to posielalo potrubnou poštou do hlavných denníkov. Potom sa začalo robiť farebne, to teda ešte existovali dve oddelenia, čierno-biele, to bolo to aktuálne, čo išlo rovno do sveta a farebné. Potom sa sem dostali ľudia, ktorí o fotke nemali ani potuchy, alebo sa do toho začali pliesť ľudia z IT, ktorí si myslia, že keď rozumejú jedničkám a nulám, tak rozumejú úplne všetkému. Avšak to remeslo⁴⁰ zostáva rovnaké. Ale keďže oni to remeslo nepoznajú, ktoré aplikujú do počítača, tak narobia toľko nepredstaviteľných hovadín, že z toho jeden žasne. To isté bolo aj s digitalizáciou, ktorá doteraz nie je úplne vyriešená, pretože nie sú peniaze. A teraz bohužiaľ odišla tá generácia, ktorá bola schopná tie negatívy rozpoznať, že to je Biľak, to je Štrougal, ale teraz tí mladí, ktorých tam posadili, roztomilé vyvinuté dievčatá v krátkych sukniach, tak tie môžu kukat' do tých negatívov pol roka a nenájdu vôbec nič a neotextujú už vôbec nič.

≈ Nastala nejaká zmena v tom, čo sa očakáva od vás ako od fotoreportéra?

MD: Úplne. Odo mňa sa čaká rýchla fotka. Predtým odo mňa chceli z hokeja tri obrázky, ktoré nejakým spôsobom ilustrovali zápas. Teraz sa ten zápas vlastne robí online. Oni kopnú do lopty, alebo sa strelí prvý gól, tak to sa po mne chce, aby som to

⁴⁰ Fotoreportéra, pozn. aut.

mal a hneď poslal. Tomu sa takzvané hovorí fast picture, ten ide prvý, aby tie weby hneď mali nejakú ilustračku, čo to celé otvorí. A potom sa to robí za celú tú akciu priebežne, to je nešťastie tých webov, na ozajstné fotenie moc času nie je. Budúcnosť je taká, že z redakcie sa nám budú pozerat' rovno do foťáku a tam si to budú vyberať. Boli tu aj také tendencie, že fotograf bude toho robiť viac, pri fotení aj točiť. Ja si to predstavujem pri tom tak, že to čo chcú šéfovia, že by malo byť, by bol jeden akýsi technický operátor, že by natočil obraz a rovno zvuk, to je asi budúcnosť... iPad⁴¹, že tam budú písmenka a obrázky už sa budú hýbať. Ale kto vie, aj pred dvadsiatimi rokmi sa hovorilo, že papierovým novinám ozdvonilo, a sú tu. Ľudia si stále potrebujú niečo dať na zem, keď maľujú byt (smiech).

~ Za tú dobu, čo pôsobíte v ČTK, koľko žien fotoreportériek s vami pracovalo?

MD: No, to je zložitá vec. To je asi ako ženy vo Formule1. Nie je to, že by boli ženské blbšie, majú lepšie farebné cítenie, vedia hromadu vecí minimálne zrovnateľných ako muži, ale je tu tá hrubá sila. Olympijská výbava váži tridsať kíl. Tá spravodajská agentúrna fotoreportérina je neobyčajne tvrdá práca. Zatiaľ čo v tých denníkoch či týždenníkoch pracujete s redaktorom na nejakej širšej téme a máte na to viac dní, tak je to také pohodlnejšie. Dievčatá sú taktiež väčšinou epickejšie. Petra Mášová, to je úplne famózna ženská. Tak trochu pankáč. Mali sme tu konkurz, to nám bolo jedno, či to bol muž alebo žena. Ona všetkých rozvalcovala, pochopila úplne, čo sa po nej chce. Nerobila šport, robila výtvarnú fotku, skôr do takej sociálnej štúdie. Už tu nie je, myslím, že odišla do Týdnu a potom asi do zahraničia. Taký dobrodruh, ona sa na to hodila, myslím, že je to jedna z najgeniálnejších fotografiiek, čo v tejto zemi kedy fotila. Bohužiaľ nie je dosť docenená. Taký Šibík v sukni i keď tie šaty ona vlastne moc nenosí (smiech).

~ Aké funkcie ženy v ČTK v rámci fotooddelenia najviac zastupujú?

MD: Ženy sú skôr editorky. No a vždy skončia na tom, že zostanú doma s deťmi, že. Inak sú úplne rovnocenné. Slabšie je to, keď ide o kondíciu. Aj keď som zažil rôzne amazónky, čo dokážu veľa. To je asi teda jediný rozdiel, tá fyzička. Ženské sa dokážu viac vcítiť, viac zmanipulovať fotografický objekt...

~ Ako zmanipulovať?!

MD: No, ono to patrí k jobu. Ja keď za niekým idem, tak musím trochu naštudovať, čo robí. Môžem predstierať, že poznám jeho obor a že o tom niečo viem. Ale dievčatá to majú jednoduchšie. Keď sa dobre oblečú, spraví oko, vo finále niečo ako „ja som úplne blbá“, ten chlap zmäkne a spraví to, čo ona potrebuje. To je vyskúšané, to je obrovská výhoda. Je niekto, nebudem menovať, kto sa dostane k istým osobám úplne blízko a je to výhoda toho, že je to ženská, že áno. A má úplne iné fotky. Tak takto to máme podľa prírody nejako rozdelené, chlapi si to musia vyboxovať, ženské sa pousmejú, trochu zaklamú a všetko ide (smiech). Je to v pohode. Takže preto tu vždy máme aj fotografku.

~ Dalo by sa povedať, že majú nejaký iný rukopis, iný pohľad?

MD: Keď sme potrebovali fotky s Havlom, tak sa išlo za ním na chatu. Šiel som tam ja a priniesol som jeden typ fotiek. Potrebovali sme to trochu inak, tak sa tam vyslala Jana Noseková. Teraz tu máme Katarínu Šulovú, čo sa týka športu, ale teraz má zlomenú nohu. Tak tá je asi najlepšia, do tej politiky sa zatiaľ nejako nedostala, nemala moc

⁴¹ Prenosný počítač typu tablet od spoločnosti Apple, pozn. aut.

príležitostí. Ak ju niečo malé nezoherie, tak z nej niečo veľké bude (smiech). Pretože ona je veľmi šikovná.

~ Je nejaké cítiť prítomnosť ženy v mužskom tíme?

MD: My sme to cítili, keď tam bola Marta Myšková, pretože fotografi, respektíve všade sa chlapi medzi sebou bavia trochu vulgárne, padajú sprosté slová. Ja si celkom dokážem predstaviť, že by to v Amerike niekto mohol nazvať harassment⁴², je to trochu drsnejšie prostredie, nie je to namierené na ňu. Ona ale napríklad sedela za rohom a počula, o čom sa chlapi bavia, tak niekedy začala kričať, že už to nemôže počúvať, tak sme sklapli. V podstate mala pravdu, človek by mal mať nejaký takt. Je to také dosť chlapské prostredie. Ja som ale tiež pracoval na pracovisku, kde som bol ja a štyridsať ženských a musel som to vydržať a šlo to až do takých extrémov, že sa so mnou bavili úplne o všetkom a čakal som, že aj ja dostanem periódu (smiech). To je ale asi tak všade, že keď je na pracovisku nejaká prevaha, tak sa to potom zvezie, ale to nebude špecifikum len fotoreportárskej profesie. Ženské sa na to hodia, ale trošku inak. Proste, každý má niečo svoje.

~ Ako vnímate fotografov, čo pracujú pre bulvár?

MD: Fotografov, čo fotia pre bulvár, nejakých poznám, osobné vzťahy s nimi však nemám, je to iná krvná skupina. Moja práca je, a tým sa líši od paparazzi v tom, že ja idem na plac, počúvam, sledujem čo sa deje a výstup, ktorý z toho spravím, má čo najlepšie ilustrovať to, čo sa tam stalo. Bulvárny fotograf ide na plac, aby významnú osobu nacytal tak, aby sa o nej dalo písať, či už v dobrom alebo v zlom, skôr teda v zlom, pretože to ľuďmi viac zaujíma. A tento prístup mi trochu vadí, i keď na druhú stranu je jasné, že je to do istej miery biznis, pretože takí odložený herci sa dohodnú s bulvárom a pripomenú sa, že žijú. Je to zvláštna fabrika. Nie je nič jednoduchšie si nejakú hovadinu vymyslieť. Je to o tom pustiť do priestoru tú nášlapnú minú, z tej to potom vybuchne a z toho sa uvarí takého materiálu! A tí ľudia to žerú a kupujú takéto noviny! Pre mňa je to šťastie a do istej miery poslanie, že robím túto prácu v ČTK, lebo som sa ocitol aj v takej dobe dejinných zmien, zaznamenávam tú históriu, archivujeme to, je to strašne dôležité to zachovať. V tom vlaku ideme furt.

~ Ako to robíte, že ste si túto profesiu udržali toľké roky? Že vás nikto nevystriedal, ani ste nemal chuť odísť?

MD: Tu je tá skúsenosť veľmi dôležitá. Alebo takto. Fotografi sú ľudia trojakého druhu. Jeden je lovec, jeden je zberač a jeden je budovateľ. Budovateľ, to sú takí tí fotografi, čo si postavili scénu, dajú si to na statív...cvak...tí sa na to dívajú z toho výtvarného konca. Potom sú tí zberači, ktorí idú, niečo vidia, spraví cvak. Najvyššia úroveň, alebo aj mi príde, že najťažšia, najzložitejšia po všetkých stránkach, je ten systém lovec. Ten človek má strašne málo času a tá príprava na to je veľmi dôležitá, vedieť, čo sa stane. U tých prvých dvoch ten moment toho stlačenia cvak nie je až tak dôležitý, ale v tých novinách je to zásadné, musíte vedieť predpokladať, že sa niečo stane, lebo keby ste v momente, keď sa to stane, dával len foťák k oku, tak už je neskoro. Preto je to asi najťažšia disciplína. Skúsenosti v tom hrajú obrovskú úlohu. To sme tu mali takého šéfa, čo ma poslal v máji o dvanástej na obed fotiť jeden barák...mu hovorím, že ten barák bude prerušený tieňom a že sa to nedá vyfotiť. On nie, bež to vyfotiť. Tak som išiel, vrátil sa a hodilo sa to do koša. To je len príklad tej skúsenosti. Ja viem, kedy má ísť cenu niečo vyfotiť.

⁴² Sexuálne a iné obťažovanie, pozn. aut.

≈ Máte nejaký profesný sen?

MD: Dať si na stôl fľašku bieleho vína a ísť do dôchodku (smiech). Alebo, niekedy by som si prial, aby niekto prišiel na štadión, keď fotíme a všetkým by vypol autofocus. Tak to by sme to ostro vyfotili asi traja. Tí mladí majú teraz všetko na automat, tá technika vedie k tomu, že si to môžu hneď skontrolovať, či to nafotili správne, ale to ostrenie, manuálne, to je ťažko nadrená vec. Tá technika je ale taká. Teraz už viem, že je plno mladých, silných, čo ma skopú do guľôčky a je to (smiech). Ale ja som v pohode, som na to pripravený. Už nemám žiadne ambície, aj tak je fotografovanie o dobrom remesle, občas niekto uletí a spraví z toho umenie. Keď niekto robí dobre remeslo, môže sa to stať umením, ale keď niekto príde a na začiatku povie, že je umelec, niekto mu to občas zožerie, takých ľudí je. Ale musí si to potom vedieť aj obhájiť.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 4: Rozhovor s Blankou Roseckou, fotoprodukčnou časopisu Respekt, 20.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre časopis Respekt?

BR: Asi dva roky, plus mínus.

~ A začínali ste hneď na pozícií fotoprodukčnej?

BR: V Respektu áno...úplne pôvodne som však robila fotoeditora v Četke, asi päť rokov. Tam sme ale robili magazínový servis, nebola som v spravodajskej sekcii.

~ Študovali ste niečo, čo je s tým spojené?

BR: Mám vyštudovanú fotografiu. Myslím, že aj s Katkou Malou a Matejom⁴³ máme vyštudované to isté...v Opave.

~ K fotografií ako takej ste sa nedostali? Nefotíte?

BR: Ja som asi veľmi skoro začala pracovať s fotografmi, ktorým to ide oveľa lepšie ako mne...a tak som si povedala, že nebudem robiť niečo, čo iným ide lepšie. Ale hlavne si myslím, že nie som moc dobrá na reportáže. Som hanblivá a bojím sa ľudí, takže to na fotenie nie je moc výhoda. Čo ma teda neobmedzuje vidieť, ktoré fotografie sú dobré a s tými fotografmi sa baviť, ale obmedzuje ma to, aby som ja sama tú reportáž zvládla.

~ Za akých podmienok ste sa dostali do Respektu?

BR: Robila som konkurz. Alebo pohovor, aby som bola presná, žiadne testy a skúšky. Tu asi nie sú žiadne formálne pravidlá, mám pocit, že už je to podľa toho, ako sa ľudia poznajú a pracovali spolu v minulosti. Alebo spolupracovali. Avšak v prípade Respektu to tak nebolo, lebo s Kateřinou Malou sme sa predtým nepoznali. Skôr sme sa rozprávali o tom, akým spôsobom vidíme fotku, akým spôsobom komunikujeme s fotografmi a redaktormi a nejako sme sa na tom zhodli. Kateřina tam vlastne predou mnou robila fotoprodukčnú a keď odišiel obrazový redaktor, tak prešla na jeho miesto a potrebovala novú fotoprodukčnú.

~ Vy, ak to správne chápem, riešite teda skôr tú organizačnú zložku a Kateřina má na starosti výber fotiek, fotoeditorstvo?

BR: Je to presne tak, ako hovoríš, ale v praxi tam tá hranica až taká nie je. Robíme všetci všetko, podľa toho, ako je potrebné. Ale skôr je to tak, že ja viac organizujem a mám na starosť „kto, čo, kedy a prečo“ a Kateřina je zodpovedná za to, ako to bude vo výsledku vyzeráť, ale s tým, že fotografie vyberáme na základe toho, ako chodia do redakcie, ktorá z nás je akurát prítomná, tá si to vezme, vyberie fotky a zalomí to spolu s grafikom. Prvotne je to, samozrejme, Kateřinina práca. Preberáme aj fotografie z agentúr, v Respektu je to asi tretina, aj preto, že preberáme články z The Economist a taktiež zahraničie fotíme málo. To máme zmluvu s Reuters, tých berieme najviac, pretože je to aj obrazovo najzábavnejšie, potom s ProfiMedia, oni majú dobrý výber ilustračiek. A Četku berieme najmenej, čo nám vďaka rozpočtu obmedzili a je to aj tým, že tie domáce veci si podchytíme sami. Tým, že to nepotrebujeme mať tak rýchlo ako

⁴³ Obaja pracujú v rámci fotooddelenia Respektu, Matěj Stránský ako fotograf, Kateřina Malá ako obrazová redaktora, pozn. aut.

denník, ktorý je na Četke závislý. Alebo závislý na svojich fotografoch. U tých denníkov mám pocit, že je snaha, aby boli aj fotky čo najľudovejšie, redaktori môžu fotiť, písať môžu ľudia z davu...tam to smeruje preč od agentúry i od vlastných fotografov, pretože predsa „každý môže spraviť fotku“...Pri týždenníkoch je to ale práve na tej exkluzivite, že máš vlastného fotografa, ktorý ti prinesie kvalitnú a tvoju vlastnú fotografiu. Tak, ako týždenníky nepreberajú agentúrne spravodajstvo, pretože k čomu by potom boli a kto by to čítal, oni potrebujú mať vlastných, autorských fotografov.

~ Aké slovo majú pri výbere fotiek samotní fotografi?

BR: Fotografi, s nimi riešime to, čo fotia oni. Hovoria si aké, majú preferencie. Ale nie je to to najzávažnejšie, niekedy to riešime spolu s tým, ako vyzerá celá skladba časopisu. Niekedy sa ti stane, že je tam príliš veľa portrétov a z tých reportáží, čo ti fotograf prinesie, je ďalší úžasný portrét, tak už v podstate nie je dobré ho tam dať, pretože by bol celý ten časopis nuda, tak tam vyberieš inú, o trošku horšiu fotku z tej reportáže. To už sú momenty, kedy môže nastať nejaký stret, ale to je preto, že oni riešia len tú svoju prácu okolo fotografie a nie celý časopis. Väčšinou si však vychádzame v ústrety a ich preferencie sú dosť určujúce. Dôležité, avšak nie záväzné.

~ Ako, kedy prebiehajú porady o tom, na čom sa bude ďalší týždeň pracovať, kto sa ich zúčastňuje?

BR: Čo sa bude robiť ďalší týždeň sa rieši v piatok na plánovacej porade. V sobotu sa to rozleží v hlave, v nedeľu sa to zmení a v pondelok je to úplne inak (smiech). Ale v pondelok sa už začínajú pripravovať veci do toho čísla, v utorok je veľká porada, tam sa to trošku pozmení, v stredu je porada domácej redakcie, kde sa už riešia jednotlivé veci, kto je ako ďaleko, v rámci čoho sa asi tak tretina opäť zmení. Fotografi chodia na tie veľké porady, občas, ale oni väčšinou vôbec v tej redakcii nie sú, pretože niekde fotia, takže nie sú úplne flexibilní, aby behali po poradách.

~ Aký je váš pracovný denný režim, ste v práci denne? Pracujete aj cez víkendy...?

BR: Pondelky sa s Kateřinou striedame, pretože tie sú naozaj len organizačné. Dnes má Katka napríklad voľno. Potom až do piatku tam nejako viac-menej sme. A sobota, to je podľa uzávierky. Niekedy sú uzávierky v piatok, kvôli reklame. Keď je reklamy menej, tak sú v sobotu. Aby bolo viac času pre redaktorov aj na tie aktuálne veci. Ja v podstate nepotrebujem byť v redakcii na to, aby som potrebovala robiť to, čo robím. Ja potrebujem byť na telefóne. Takže odchádzam, ako potrebujem. Keďže nie sme denník, tak ja ani nepotrebujem riešiť to, čo sa každých päť minút zmenilo.

~ Ako by ste definovali časopis Respekt, aký je to časopis?

BR: Tak je to spravodajský týždenník...(po chvíli)...ja by som to ale asi nerozlišovala rýchlosťou aktuálnosti, lebo tie týždenníky sú tiež aktuálne a majú naopak výhodu oproti denníkom v tom, že majú viac času sa nad tými informáciami pozastaviť a viac toho vymyslieť. Takže to spravodajstvo nie je super rýchle, ale je zas hlbšie. Aspoň sa o to snažíme.

~ Pracovali ste aj v nejakom denníku? Aké rozdiely v práci pociťujete?

BR: Pracovala som v pražskej centrále regionálnych denníkov Bohemia. Práca s fotografmi bola podobná, pretože fotografi sú viac menej všade rovnakí. Ale tá práca je iná. Je iná v tom, že v denníku...ako som si predtým myslela, že je to náročné na stres a na permanentnú aktuálnosť a prítomnosť v myslení a na všetko sa musí veľmi rýchlo

reagovať...tak to tak síce je, ale má to ohromnú výhodu, že to večer pri uzávierke skončí. Na druhý deň ideš nanovo a odchádzaš s čistou hlavou, tam sa veci do ďalšieho dňa moc neťahajú. Zatiaľ čo v tom týždenníku, tam je všetko stále kontinuálne a všetko to na seba naväzuje...nie je to len týždenné ťahanie informácií v hlave, ale štrnásťdenné, trojtýždenné...a tam už je ťažšie sa v tom orientovať a pamätať si to. V tomto smere je to náročnejšie. Ale zábavnejšie zároveň.

~ V Respektu žiadna žena fotoreportérka nepracuje? V tom denníku, kde ste pracovali, ich bolo viac?

BR: V tom denníku pracovala jedna žena, v tej pražskej centrále. Ako je to v krajoch, to netuším, tam ich je sedemdesiat a fotia aj redaktori.

~ Aká je profesionálnosť fotografie v tom denníku v porovnaní napr. s Respektom?

BR: To sa nedá ani porovnať. To je úplne iný druh práce pre tých fotografov, pretože v denníku máš vždy jednu šancu to odfotiť a je to na tom, aké miesto si vybojuješ. Je to fakt o tom, kedy na tú akciu prídeš. Keď sa ten politik otočí, tak má fotograf smolu, už to neopraví, nazopakuje. U toho týždenníka máme aj tie výhody, že máme agentúry a keď má niekto lepšiu fotku, tak sa použije, takže fotografov nemusíme naháňať na tie akčné spravodajské veci. A majú podstatne viac času, na textoch sa tiež pracuje dlhšie, týždeň alebo štrnásť dní...tak stále majú čas si vymyslieť, čo chcú, aké majú predstavy. To záleží na tom, čo ja vydolujem z redaktorov, aké máme informácie, tak podľa toho si to vymýšľam sama alebo dohromady. Ale to, ako to fotograf spracuje fotograficky, to je čisto na ňom. V denníkoch je to asi iné, tam na to toľko času nie je, tam sa hľadá tá aktuálnosť, tam nikto žiadnu inú fotografiu asi ani nepotrebuje.

~ Prečo je menej žien fotoreportérok? Je ich napríklad viac píšucich redaktoriek?

BR: Ja sa priznám, že by som to asi vôbec nevedela definovať. U nás je to u redaktorov v podstate pol na pol. A ženy už trošku valcujú mužov, ale tam je to vyrovnané. Redakcia je spojená na domácu aj zahraničnú, komu je čo bližšie, ten to spraví. Ako je to u fotografov, to neviem. Premýšľam, koľko bolo aj na vysokej škole žien a koľko chlapov...tie, čo sa do toho pustili, tak tie to robia. V tomto by som si nevšimla žiadnu diskrimináciu. Ale je pravda, že napríklad v Četke, tam teraz nemajú žiadnu fotografku. Vždy tam jedna bývala. Nejaká kontinuita tam je. To, čo zvládla Eva Kořínková ešte pred pôrodom...! V Respektu myslím žiadna žena nikdy ani nefotila, ale prečo, to neviem. A teraz, keď sme prijímali nového fotografa, tak si ani nevybavujem, že by sa nejaká hlásila. Mne príde strašne divné povedať, že by to bola mužská profesia, skôr by to mohlo byť tým, že ženy tá reportážna fotka až tak nezaujímá, že ich baví skôr dokumentárna.

~ V ČTK, keď ste pracovali ako editorka, bolo vás viac žien na tejto pozícii?

BR: Hm, hm. No, nie. V tom spravodajstve nebola žiadna, to je tam myslím doteraz taká pánska partia. A v tom archíve, tam áno, tam to bolo pol na pol a magazínový servis, to je taká „holčičina“, že. Tam sa ale veľmi sledujú módné veci kvôli cieľovému zákazníkovi a neviem koľko je tu mužov, okrem módných návrhárov, ktorí by sa tak zaoberali módou. To je trochu babská záležitosť.

≈ Myslíte, že by sa vaša práca dala spojiť s rodinou?

BR: Tak to sa ma spýtaj tak o trištvrte roka⁴⁴, to ja ešte neviem. To fakt neviem odhadnúť, ale myslím, že sa to dá zvládnuť, pokiaľ sa to nedostane do takého momentu, kedy ťa tá práca bude menej zaujímať. Je dôležité byť v obraze, stále v kontakte s tými fotografmi a stále sa pýtať a telefonovať. A je otázne, či ti to s tým dieťaťom príde dobré. Neviem sa moc dobre zorganizovať, pretože deň pred nedokážem povedať, čo bude zajtra. A tí fotografi to majú asi ešte horšie, pretože oni sú závislí na tom, kedy im ja alebo Katka zavoláme, že majú byť za päť minút niekde inde. A redaktori sú na tom možno ešte horšie, čo si tak sťažujú.

≈ Dá sa hovoriť o nejakej hierarchizácii v rámci redakcie Respektu?

BR: No, jasné. Tak to ako aj v akejkoľvek inej redakcii. Šéfredaktor, to je šéf...potom zástupca šéfredaktora, my máme dvoch, takže to sú takí traja dôležití ľudia. A potom sú jednotliví vedúci jednotlivých rubriek. Ale tí nebudú zrovna moji nadriadení. Vo fotooddelení je to tak, že vedúcim je Kateřina a to je nadriadená. A teraz mi niekto vysvetloval, že art director je šéf celého oddelenia graficko-fotografického, ale myslím si, že to tak úplne nie je, že to spolu nesúvisí. Ale myslím, že v Respektu sa to zas nejako extra nerieši. Pri tých organizačne zásadnejších poradách, tam chodia šéfi jednotlivých oddelení a nemusia tam chodiť členovia celej redakcie, ale inak si myslím, že majú všetci rovnaké slovo, záleží na argumentoch...vyhráva ten, kto sa vie najlepšie hádať (smiech). V denníkoch na to asi úplne nebude čas. Ja som tiež ako editor dala nejaký návrh a vyjadrovali sa k tomu rôzni redaktori, bez ohľadu na to, či sa tomu nejako rozumeli alebo nie. A fotografi sa k tomu v tých denníkoch zrovna ani nemajú šancu moc dostať, keď majú tri fotená za deň, tak sa do uzávierky nestihajú veľmi vrátiť. V tom denníku ako som pracovala, tak tam nebol ani obrazový redaktor a teraz nemajú ani vedúceho fotooddelenia. Majú dvoch fotografov a tí sa medzi sebou nejako „režú“. Viem, že keď som tam bola, tak bolo príjemné nejakého toho šéfa fotooddelenia mať, pretože je to ten človek, čo musí všetko vyriešiť, keď tebe sa do toho zrovna moc nechce.

≈ Chodí sa ešte fotiť do zahraničia? Pocítili ste finančnú krízu, ktorá by vám v tom zabránila?

BR: Chodí sa. U nás sa to skôr radí podľa závažnosti tém, ak je to niečo dôležité, tak sa tam letí, kríza nekríza. Teraz hovorím o tých píšucich redaktoroch, u tých fotografoch je to vždy tak dva kroky dozadu za píšucimi redaktormi. Keďže to nie je obrazový magazín, ale spravodajský...ale pozícia fotky nie nijako podceňovaná.

≈ Považujete nejaký denník za seriózný?

BR: (Dlhé ticho). Seriózný áno, objektívny nie. Teraz vlastne premýšľam, či sa to má po denníkoch chcieť, aby vôbec boli. Zo svojej podstaty to má Četka, je verejnoprávna, oni zo svojej podstaty musia byť a tí ostatní nemusia. Potom ver tým informáciám, kto chceš, čo chceš. Niekedy je to veľmi poznať, akým smerom celá atmosféra redakcie ide, niekde je to úplne jasné.

≈ Poznáte nejakých bulvárnych fotografov? Aká je ich práca?

BR: No, asi nejakí sú, aj stáli. Myslím, že som aj nejakých poznala, ale teraz žijem v takej „Respektovej bubline“...to sa ani nijak nestretávame. Keby sme boli denník, tak možno. Svojim spôsobom, aby to človek mohol robiť, tak musí byť okúzľujúci,

⁴⁴ Blanka je v piatom mesiaci tehotenstva, pozn. aut.

spoločenský a keď ide o politické akcie a špehovanie, tak na to musí mať žalúdok, to už je niečo iné. Tam to vyžaduje všeličo, nielen fotografické kvality.

≈ U vás v redakcii, operuje sa skôr s pojmom fotograf, fotoreportér alebo fotožurnalista...?

BR: U nás sa im hovorí fotografi. Fotoreportér u nás ani veľmi nie je a je to moc dlhé slovo (smiech). A fotožurnalista, to mi znie tak cudzo, to by som si povedala, že je niekto, kto k tomu ešte aj píše, ale netuším. Tá redakcia si však nemôže dovoliť niekoho, kto by fotil len to alebo to. Zároveň by to fotografov ani nebavilo. Máme také pravidlo, aby sa tie veci medzi nimi točili. Nemôže jeden fotiť len spravodajstvo a druhý nejaké veľké veci. Jasné, že je pre nich zaujímavé robiť na tých veľkých veciach, ale my sa snažíme, aby sa to striedalo a každý robil tak nejakú všetku. Zároveň by bolo hrozné, keby sa jeden fotograf zameriaval len na fotenie portrétov, tak sa veľmi rýchlo vyfotí a budú tie jeho fotky nudné. Každý fotograf niečo fotí inak a môže mať aj svoj rukopis, ktorý ja síce môžem nejakú vnútorne preferovať, ale keď zadávam fotenie k rozhovorom, tak sa snažím, aby sa to striedalo. To isté platí aj pre tie veľké cesty. Lepší alebo horší, to tu neexistuje. Roky fotil pre Respekt Tomki Němec a myslím si, že ani on, ani redakcia neutuláčovala tých ostatných. Karel Cudlín, to je to isté, žiadne hviezdne manéry sa tu nepestujú. Často chodia také maily „som fotograf a chcel by som pre vás pracovať“. My však máme troch skvelých fotografov a viac nepotrebujeme. Máme aj nejaké dohody s inými, ktorí pre nás externe fotia, keď sa napríklad niečo deje v Rusku, tak sa volá Filipovi Singrovi⁴⁵, pretože je proste najlepší. To je tak, že sa tu ľudia všetci hrozne poznajú a vieš, od koho čo môžeš žiadať a komu čo povedať. Tam je potom ťažké sa presadiť komukoľvek novému, vrátane dievčat a žien. To má spojitosť s tým, že je to strašne dlhá práca spraviť si meno a prefotiť sa do sveta fotografie. Zároveň musia byť sami aktívni, na svoje náklady a z vlastnej vôle sa hlásia do rôznych súťaží a podobne.

≈ Je profesia fotoreportéra nejakú vekovo ohraničená? Vaše fotooddelenie mi príde príjemne omladené...zatiaľ, čo v Četke si ľudia dlhé roky držia svoje miesto

...

BR: To sa nedá moc spojovať. Četka je svet sám pre seba a nedá sa porovnať s ničím iným, asi ani s inou agentúrou. Sama za seba môžem povedať, že z Četky sa ťažko odchádza, je to taký postkomunistický „veľkomoloch“ a zároveň rodinný, bez toho, že by som chcela povedať, že sú tam nejaké rodinné väzby...čo asi tiež sú (smiech)! Si ťa to tak „všeobíjme“. A ľudia tam pracujú potom celý život. Nastúpia hneď po škole a zostanú až do dôchodku, s takými ľuďmi som prevažne pracovala. A preto som aj odišla, som sa zľakla, že už nebudem musieť nič robiť, lebo mám istotu a pohodu. V Respekte sme tam teraz mladší, ale to je asi tým, že sa to tam teraz obmenilo. Ľudia, čo tam pracovali desať rokov, potrebovali robiť niečo iné, tak vznikol priestor pre nových a prihlásili sa mladší. Ono sa to dá robiť celkom dlho, tá práca, no zároveň si nemyslím, že by to bolo až také dobré, pretože sa celkom rýchlo dostaneš do nejakej rutiny, čo sa ti páči, čo ako vyberáš...mňa ale baví sa učiť. Alebo je dobré robiť pri tej práci ešte niečo iné. Bolo by to len na škodu pre ten časopis, keby tam niekto sedel štyridsať rokov a nepohol by sa. Ja to mám teraz ale jasné (smiech), ja sa už vidím s nohami na stole, čistá hlava, žiadna práca. Uvidíme, po roku sa možno budem chcieť vrátiť. To majú baby celkom výhodu, že to kontinuálne robiť nemusia.

⁴⁵ Fotograf pre EPA (European Pressphoto Agency), pozn. aut.

~ Alebo aj nevýhodu!? Že vás nahradia a už nebude možné, aby ste sa vrátili?

BR: No! Tak budem robiť niečo iné. To je jasné, nepočítam s tým, že by sa svet posadil na zadok a bude čakať, až sa najlepšia fotoprodukčná pod slnkom vráti (smiech).

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 5: Rozhovor s Matejom Stránským, fotoreportérom časopisu Respekt, 13.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre časopis Respekt?

MS: Hmm. No, na plný úväzok tam pracujem od tej zmeny, kedy sa z novín stal časopis...dva a pol roka?! Predtým som tam pracoval externe asi od roku 2000. To už v priebehu štúdia⁴⁶.

~ A ako ste sa k tej práci dostali?

MS: (zamyslene) To som sa k tomu dostal tak, že sme na žurnalistike na bakalárovi vydávali časopis Flesh, školský časopis, ktorý sa každý týždeň menil, menila sa jeho podoba tak, že sa snažil napodobniť nejaké existujúce noviny. To znamená, raz to bola MF, potom Lidovky a raz to bol Respekt. A ja som napísal recenziu, zhodou okolností na knižku *Izrael* od Karla Cudlína⁴⁷, a vtedy bola prax taká, že tam chodil šéfredaktor, alebo niekto z tých novín, ktoré sme práve napodobňovali, aby nám k tomu povedal, či sa nám to podarilo alebo nie. A bol tam aj Martin Fendrych, ktorý bol vtedy šéfredaktor Respektu a nejako sa mu tá recenzia páčila.

~ Takže ste zo začiatku skôr písali?

MS: Tak, zo začiatku som skôr písal. Alebo respektíve som robil to, že som písal a k tomu som si robil rovno aj fotky. Tým, že vtedy bol Respekt aj iný formát, boli to skôr noviny, tak tam nebol veľmi priestor pre fotky, bola tam väčšinou jedna fotka k článku, čierno-biela, takže to bolo skôr písanie s fotkou, nie, že by to bolo nejaké extra fotenie.

~ A tak ste nejak postupne plynule prešli na fotografiu?

MS: Postupne...bol som potom v zahraničí, ale to je jedno...ja som popri tom študoval ešte fotku v Opave a tak som postupom času zistil, že ma to fotenie nejak zaujíma viac než to písanie.

~ Od začiatku ste sa venovali reportážnej/dokumentárnej fotografii?

MS: Tak na tej škole je to také, že má človek, najmä v tých prvých troch rokoch, veľký záber predmetov. Takže fotíš od zátišia cez akt až po reportáž. Takže sa robí všetko, ale mňa od začiatku najviac bavila reportážna, dokumentárna fotografia viac než akákoľvek iná.

~ Do Respektu na pozíciu stáleho zamestnanca ste sa ako dostali?

MS: Tým, že som spolupracoval s nimi externe, tak v tom čase, keď nastala zmena formátu a hľadali niekoho ďalšieho, kto by tam fotil, tak mi zavolali.

⁴⁶ Na Fakulte sociálnych vied Univerzity Karlovej, odbor Mediálne štúdia plus študoval na Inštitúte tvorivej fotografie v Opave, pozn. aut.

⁴⁷ Karel Cudlín je fotoreportér pre Respekt, tým pádom kolega Mateja Stránskeho, pozn. aut.

~ Kto je v rámci vášho fotooddelenia šéf, velí tomu niekto? Dá sa hovoriť o nejakej hierarchizácii?

MS: Ja tam vyslovene necítim, že by som mal nad sebou šéfa. Skôr je to prostredie, kde sa o tej práci vzájomne debatuje a fotograf dostáva dosť veľkú dôveru ako autor, to znamená, že v zásade je dosť na ňom, ako tú tému pojme. Takže na jednej strane je to na jeho fantázií, nápade a na strane druhej je to, samozrejme, dané okolnosťami, takže tie ťa trochu limitujú. Produkčná alebo fotoeditorka povie, čo sa bude robiť, kedy kam sa má ísť, ty tam ideš a tam si to pojmeš po svojom. Plánujú to obe, ako teoreticky by to mala plánovať viac Blanka ako fotoprodukčná a Katka by viac mala byť ako fotoeditor, ten, ktorý vo výsledku tie fotky vyberá a je za celú tú obrazovú skladbu zodpovedný. Majú to nejako rozdelené...takže tie veci zadávajú nejako striedavo. Nejakú hierarchizáciu, tú tam nevnímam, že by som v nedeľu večer mal žalúdočné vredy zo svojho šéfa, to nie. Šéfom je šéfredaktor, ktorý ale zároveň do tých fotiek hovorí minimálne, pretože tú dôveru má fotoeditorka, prípadne art director, ktorý tam ešte je. Ale toho teda nepočítam do fotooddelenia, skôr do grafického. Výsledok najviac konzultujeme s ním a s Kateřinou.

~ Aké je teda vaše slovo pri výbere fotografií?

MS: Je to dialóg. Dajme tomu, že sa o tom bavíme traja, tak mám tretinové slovo.

~ Kateřina ako fotoeditorka má na starosti aj výber na web stránky Respektu?

MS: Na web si to väčšinou vyberáme sami. Tam to posielame my. My to pošleme niekomu, kto to tam „zavesí“, ale ten výber si robíme sami.

~ Aký je váš denný režim, ako vyzerá váš pracovný deň?

MS: Je to veľmi nepravidelná pracovná doba. To znamená, že môže prísť fotenie o desiatej večer, ale zas nie je to denník, takže to neprichádza náhle, ale ak je niečo, čo sa deje o desiatej večer, tak tam ideš, a potom je zas niečo o šiestej ráno alebo to môže byť cez víkend...kedykoľvek. V praxi je to tak, že je to naozaj veľmi nepravidelné, niekedy si tri dni preč, niekedy máš tri fotenia v Prahe, niekedy len jedno... Mne osobne takáto nepravidelná pracovná doba vyhovuje. Ja neviem, čo bude pozajtra. Nejako mi to sedí viac.

~ Takže to nie je, že by ste chodil ráno na ôsmu do práce...?

MS: Nie nie, nie sú tam „píchačky“. Posielaš veci z domova.

~ Môže sa stať, že máte deň voľno...?

MS: Môže sa stať, jasné. Potom robíš zas napríklad víkend.

~ Chodí sa ešte fotiť do zahraničia, posielajú vás?

MS: „Jo, jo“. Minulý rok bol obmedzenejší rozpočet, to znamená, že minulý rok sme skoro vôbec nikde neboli, alebo minimálne, v tých najbližších krajinách...v Nemecku, v Rakúsku, kde tie náklady nie sú tak drahé na cestu. Moc sa nikam nejazdilo, ale tento rok sa podarilo dohodnúť nejakým bartrom letenky s Turkish Airlines, takže teraz v sobotu letíme do Afriky na tri týždne. Dvaja, s píšucim novinárom. Budeme robiť tri rôzne témy, pôjdeme do Ugandy, do Rwandy, do Konga...a v každej tej krajine je vymyslená iná téma, tým sa tiež snažíme znižovať náklady, že za tú jednu cestu spravíš tri témy.

~ Je bežné, že sa posielajú fotograf a redaktor spolu, alebo sa môže stať, že pôjdete len vy sám?

MS: Väčšinou je to tak, že ideme dvaja, s píšucim redaktorom, ale nie je to vždy tak, tiež sa stane, že idem niekam sám. Ale to, že by jazdil fotograf sám, je skôr výnimočné. To je napríklad z toho dôvodu, že ten článok vznikol nejak v inej dobe, dopredu alebo až neskôr, takže z praktických dôvodov, keď ten ďalší týžden človek nemôže, tak ide fotiť teraz.

~ Čím to je, že na tú reportáž do Afriky vybrali práve vás?

MS: To je preto, že hovorím francúzsky. Takže sa to bude hodiť aj pre toho redaktora, ktorý po francúzsky nehovorí.

~ Pracovali za tú dobu, čo ste v Respekte, nejaké ženy fotoreportérky?

MS: Nie.

~ Čím si myslíte, že je to spôsobené?

MS: Tak to fakt neviem. Tak asi...hm. Ja ani osobne zas toľko žien fotiacich tento žánér moc nepoznám...

~ Máte rodinu?

MS: Mám rodinu, áno.

~ Predstavte si, že by vaša žena/partnerka, robila tú istú prácu čo vy; bolo by to možné, stíhala by to?

MS: Jasné. No, takto, s bábätkom asi nie, ale s deťmi, čo chodia do škôlky, do školy, tak to v áno. Pýtaš sa na rozsah tej práce?

~ Skôr mi ide o náročnosť tej práce, fyzickú a časovú vyťaženosť...

MS: Fyzická náročnosť tam nie je žiadna...tak ako nosíš ťažkú tašku...vlastne som o tom nikdy nepremýšľal...ale nepripadá mi, teraz, ako sa na to pýtaš, že by toto mal byť ten dôvod. Ten dôvod bude niekde inde. Nie som si istý, či by tam hrala úlohu časová náročnosť, alebo nejaká iná náročnosť; myslím si, že je to normálne povolanie, čo robia muži aj ženy. A to, že to v Čechách robí viac chlapov, je prosto, podľa mňa výsledok niečoho iného, čo ja neviem. To máš tak, prečo je menej žien v politike? Ja to tiež neviem.

~ Mohlo by to byť napríklad aj tým, že by im nebol prístupný vstup do tzv. mužského prostredia...?

MS: Ja vlastne nedokážem ani nejako povedať, aký pomer žien-mužov je v iných redakciách, ale v Respekte, čo sa týka tých píšucich redaktorov, to síce päťdesiat na päťdesiat úplne nie je, ale je tam celkom dosť báb redaktoriek. A vlastne tie naše dve, tak ako v úvodzovkách nadriadené, sú tiež baby...Je tam viac chlapov, ale nie zas o toľko. Keď sa pozrieš na tú tiráž, tak je tam relatívne dosť žien.

~ Aké funkcie najviac zastupujú?

MS: Oni väčšinou robia v domácej rubrike ako píšuce redaktorky. Vlastne všetky tie baby, okrem Katky Šafaříkové, robia v domácej rubrike. Grafici aj editory sú chlapi, ale napríklad vedúce vydania sú dve baby. To sú dve baby, alebo teda panie, ženské, ja neviem...ktoré majú na starosti to, aby to číslo bolo hotové načas, aby sa načas odovzdali do tlače. (Po chvíli)...ale to je zaujímavá otázka, prečo je viac fotografov

chlapov. Ja neviem. Ja tie stereotypy moc „nežeriem“, ale tak dobre, pripustím, že šoférovanie auta, „kór“ teda formule, bude asi viac tankovať chlapov než holky. Ale u toho fotenia...? Ja neviem, ja myslím, že je to nejaké dané spoločensky. Moja žena napríklad šoféruje dobre. A ja som chlap a mňa napríklad formula nezaujima, autá ma nezaujímajú, len ak sa potrebujem niekam dostať, ale že by som si v nedeľu leštil auto...(smiech). A rovnako s tým fotením, mňa na tom vôbec nezaujima tá technická stránka, takže ak by niekto hľadal vysvetlenie v tom, že je to predsa len technická vec, tak myslím, že to neobstojí. Je to ale asi tak trochu osobné, máš fotografov, ktorí sa stále bavia o technike a hrozne si na tom ulietavajú. Mňa to proste nezaujima.

~ Povedali by ste o sebe, že ste viac fotograf reportér, alebo fotograf umelec, dokumentarista, portrétista atď...alebo sa to takto nerozdeľuje a fotíte všetko?

MS: V tej práci robíš všetko, tam si moc nevyberáš. Dnes je to tak, že ty musíš byť čo najviac univerzálny. To znamená, že to spektrum je dosť široké. Ako, ešte som nefotil akt pre Respekt. Ale inak všetko ostatné, od zátišia stoličiek cez portréty, klasickú reportáž... alebo sú také dokumentárne veci, o spoločnosti, má to takú voľnejšiu podobu, ty si to sám narežuruješ. Dajú ti dôveru a voľné ruky a ty si to nejaké pojmeš.

~ Myslíte, že by vás bavila práca v denníku?

MS: Nie. Alebo takto, asi by ma bavila, ale menej ako v týždenníku. Ešte sa vrátim k tej otázke, ktorý z tých žánrov ma najviac baví... tak mňa baví portrét a potom ten dokument, ktorý je taký konceptuálnejší, že je na tebe, ako to pojmeš. Takže máš tu voľnosť. U toho dokumentu je to o tom, ako ty to vidíš, u tej reportáži, kde sa niečo stane, je celkom predvídateľné, čo sa stane a aké obrázky z toho prinesieš.

~ Čo robiť pre to, aby sa vám tá práca nezovšednela, aby vás stále bavila a nemali ste takpovediac „vykukané oko“?

MS: Tak človek je ešte stále dosť mladý, takže keby som si pripadal vyhorený, tak by to bolo divné. Ale samozrejme, že sa tie veci opakujú. Aj keď je každý deň niečo iné, tak sa opakujú...musíš k tomu akurát pristupovať ako k novej veci.

~ Ako by ste definovali časopis Respekt? Kam by ste ho zaradili? Ako ho vidíte, aj v rámci tej fotografie?

MS: Tak je to spravodajský časopis. Najserióznejší v Čechách...to si teraz budem trochu „patlat med kolem huby“, ale je to pravda...dajme tomu, že budeš porovnávať Týden, Respekt a Reflex, ktoré, povedzme, by mohli mať nejaké spoločné menovatele. Tak by som povedal, čo sa týka fotiek, že ten, kto dáva fotkám najväčší priestor, je Reflex a je to dané tým, že je to spoločenský magazín takého ľahšieho žánru, na dobrom papieri, tie fotky sú kvalitne vytlačené a majú aj fyzicky priestor na tie fotky. To nehovorím o kvalite, ale o tom, koľko je tam priestoru na fotky. To, že sa uberá formou bulváru, na to to nemusíš ani moc listovať, pozrieš sa na tie obálky... V Týdnu mám pocit, že fotkám prikladajú úplne minimálny význam, sú tam také blchy jednotlivcové, nepripadá mi, že by si na tej fotke nejakú dávali záležať. No a v Respektu...Respekt má strašne silnú píšuču časť, má silné slovo, tam sa tým písmenkám dáva veľká prednosť, ale aj tak, od tej doby, čo sa zmenil formát, tak je snaha o to dávať priestor fotke a myslím, že to má dobrú tendenciu smerom k tomu, aby sa fotka stala rovnako dôležitou súčasťou časopisu, ako je text. Ja myslím, že to už aj nastáva, ale nikdy to nebude obrazový časopis, že, takže to znamená, že vždy tam bude mať ten text prednosť. To platí aj pre miesto. Keď je dobrý text a editor ho už nechce krátiť, tak sa vyhodí fotka. Alebo sa dá menšia, alebo sa dá len jedna. Naopak to nebýva.

~ Čo titulné stránky, prečo na nich nemáte fotografie ale kresby Pavla Reisenauera?

MS: Fotografie sme mali asi dvakrát za ten čas, čo je Respekt časopis. A to bol Pavel asi na dovolenke, takže nestíhal kresliť (smiech). A ja si myslím, že to je strašná výhoda pre ten časopis, že nemusíme vyberať titulné fotografie. Pozri sa, ako vyzerá titulka Reflexu, prosto tragédia. Týden to isté, otrasné koláže, pseudohumorné koláže, fakt katastrofa. Myslím si, že Respekt je veľmi elegantný v tom, že tam má tú kresbu. To je strašná záchrana, pretože riešiť každý týždeň obálku, aby vyzerala dobre, to by chcelo extra fotografa, ktorý by robil len to.

~ Pracuje sa v Respekte s nejakým etickým kódexom, ktorý sa v rámci fotenia používa?

MS: Máme tam nejaký etický kódex Economie. To je celého toho vydavateľského domu, takže sa týka všetkých tých titulov.

~ Aké máte túžby v rámci vašej profesie, kam smerujete?

MS: Tak teraz asi úplne nerozumiem tvojej otázke (smiech).

~ Myslím to tak, či chcete zostať pri tom, čo robíte, alebo si viete predstaviť, že by ste prešli na nejaký iný formát novín, na inú profesiu alebo by ste chceli byť vedúcim fotooddelenia...

MS: Tak ja ti to poviem tak, že si neviem predstaviť iný časopis v Čechách, ktorý by ma zaujímal viac ako Respekt. Mám pocit, že ten výstup tej práce, fotka v časopise, to je asi najbližšie tomu, čo považujem za ideálne. To znamená, že robiť výstavy ma vlastne moc nezaujímá... a vydať knižku, to je úplne iná story. Keď človeka baví tá dokumentárna, reportážna fotka, tak je pre človeka ideálne pracovať v časopise a o to lepšie, že to nie je denník, že tam toho priestoru na nejaké rozmyslenie alebo hlbšiu prácu nejako moc nie je. Nehovoriac o tom, že sa tam s tými fotkami zachádza tak prasácky, že ľudia, ktorí pracujú v denníku, ktorých poznám, tak tí sú po čase z toho tak flustrovaní, že ich už tá fotka nazaujímá. Že ich to nenaplnia. Že to robia, aby mali obživu, ale nejaké sny, ideály, nejakú radosť z tej práce hodili za hlavu, pretože tam máš taký malý vplyv na to, ako tá fotka vo výsledku dopadne, že ti z nej spraví slíž, alebo ju tam nedajú vôbec... alebo, že ti vyberú fotku, ktorú si tam vôbec nechcel. Máš na to taký malý vplyv, že to vzdáš. „Cvakaři“, no...

~ Podľa čoho sa dá povedať, že ide o dobrého fotografa, že ten sa cení, že si o ňom v kuloároch povie, že ten je fakt dobrý?

MS: Sú samozrejme fotografi, ktorí sú asi... nechcem povedať, že sú... alebo jasné, sú lepší a sú horší. Asi by som povedal, že v každom médiu to bude trochu ináč, vieš. Pre tú agentúru alebo pre ten denník je asi dôležitý človek, ktorý za každú cenu prinesie ten obrázok, ktorý má priniesť tú, akoby správnu fotku. A tam sú pomerne dosť jasné kritériá, čo to je správna fotka. Tam nie sú moc nároky na nejakú výtvarnosť, alebo sú nižšie vzhľadom k tej rýchlosti, atď. Zatiaľ čo v tom týždenníku je trochu iný nárok, takže to nie je úplne zrovnateľné. Ale v zásade u toho asi platí, že je zaujímavejší ten, kto má nejaký štýl, kto do tej fotky pridáva ešte nejaký ďalší význam než je ten prvoplánový.

~ Čo si myslíte o práci ČTK? Aké vám prídu ich fotografie?

MS: Na to by si sa mala spýtať asi Katky alebo Blanky, ktoré s nimi prídu do styku denne, ja s nimi prídem do styku ako bežný užívateľ, tak ako ty. Tá agentúra je tak veľká, že ponúka širší servis, ponúka aktualitu, kde je väčší nárok na tú aktuálnosť a informatívnosť, a potom feature a ilustračky. Ja sa na to neďívam nijako. Niekedy je to fajn a niekedy nie.

~ Myslíte si, že by profesia fotoreportéra bola nejak vekovo ohraničená?

MS: Áno aj nie. V zásade, pokiaľ môžeš chodiť a pokiaľ vidíš...tak to môžeš robiť. Ale faktom je, že sú situácie...dám ti príklad...ale to je len taký subjektívny pocit. Ideš fotiť fotku k článku o tom, ako dvadsaťročný chlapci natočili školský film a vyhrali nejakú cenu...to je jedno. Ty tam ideš, rozumieš, vyfotiť tých hlavných hrdinov. Je to fajn, ak máš tridsať. Ale pre mňa tá predstava, že idem fotiť dvadsaťročných chlapcov a mám šesťdesiat, je trochu absurdná, ak to hovorím zrozumiteľne. Je to asi tak, že keď som bol mladý⁴⁸, tak som jazdil stopom a neprišlo mi blbé prosiť sa ľudí v tých bavorákoch, aby ma vzali. Príde mi, že to bolo adekvátne k tomu veku. V momente, ak by som stopoval dnes, tak si budem pripadať blbo. Takže asi tak je to aj s tým fotením. V praxi akoby fotíš veci, kde zas až tak nezúročíš tú skúsenosť. Keď budeš mať šesťdesiat, tak tých chlapcov nevyfotiš lepšie alebo horšie, ako keď máš tridsať. To sa do toho zamotávam (smiech). Keď povieš povolanie fotoreportér a máš šesťdesiat, tak je to skvelé. Ale záleží na tom, čo naozaj v tej dennej práci robíš. Asi budeš mať už väčšiu slobodu a budeš robiť na nejakých náročnejších veciach. Tak, ako pracoval v Respekte Tomki Němec, ktorý je, povedzme, nejaký uznávaný fotograf a má nejakú reputáciu, tak toho nepustia fotiť... a teraz to poviem tak trochu vulgárne...toho nepustia na banálne fotenie. Tak ako šéfredaktora nepošlú písať o tom, že v Suchdole vyhorel dom.

~ Môžeme potom ale hovoriť o nejakých vyšších a nižších pozíciách aj v rámci fotenia...

MS: Nejaký áno. Ale otázka je, ako to potom funguje v praxi. Pretože keď pracuješ pre časopis...tak to asi funguje v Reflexe. Je tam Šibík, ktorý nie je starý, ale profesne je trochu inde než tí ostatní chlapci, tak on nepôjde fotiť nejaké blbosti. Vyberá si, čo bude robiť a nikto mu do toho nevstupuje. Teoreticky, keď budeš pracovať pre časopis, tak oni ťa budú posielat', kam budú potrebovať, a je celkom jedno, ako si starý. Mňa to strašne baví táto práca, ale čo budem robiť, keď budem mať šesťdesiat, to neviem. Keď si píšuci redaktor a máš nejakú ambíciu, tak sa môžeš vypracovať až k šéfredaktorovi. Je tam taká nejaká linka. U toho fotografa tam nie je žiadna taká linka, tam nie je nič lepšie, kam by si sa chcel dopracovať, tam hierarchicky nie je nič vyššie. Ako fotoeditor, to je pre mňa už iné povolanie a ani by som nepovedal, že je to hierarchicky vyššie. Ťažko povedať, asi vo veľkých tituloch, tam je možno fotoeditor druhý šéfredaktor. Rozhodne to nie je môj cieľ sedieť na zadku pri počítači, to ma nebaví.

~ Čo sa podľa vás najviac zmenilo za posledných desať rokov v rámci profesie fotoreportéra?

MS: Tak tá technika, to je jasné. Ale čím viac sa to médium demokratizuje, tým viac sa môže stať, že výjde fotka od amatéra. Zatiaľ čo u toho textu sa to nestane. V Respekte sa dosť jazdí za tými zdrojmi. Inde by asi zavolali nejakému miestnemu fotografovi. Alebo by sa použila nejaká iná dostupná fotografia. Takže ten nárok dosť klesá. Ale

⁴⁸ Matěj je veľmi energický mladý muž okolo tridsiatky, pozn. aut.

dúfam, že v Respektu sa to nedeje, alebo sa to deje len minimálne, len keď sa to už fakt nedá spraviť inak.

≈ Tušíte, aká je profesia fotoreportéra v rámci bulvárnych časopisov, poznáte sa s niekým osobne?

MS: To ja vôbec neviem. Párkrát som stretol nejakého fotografa, ktorý hovoril, že pracuje pre Ringier, pre tieto tituly...ale moc neviem, ako to funguje. Tým, že nefotím Lucii Bílou, tak sa s nimi nestretávam. To je trochu iný svet, s nimi sa fakt nestretnáš, chodia na iné miesta a fotia iné veci. Neviem, ako to presne funguje, ani ma to nikdy moc netankovalo.

≈ Považujete niektorý český denník za seriózny?

MS: Tak asi Hospodárky sú seriózne. Lidovky asi tiež. Ale čo sa týka fotiek, tak to si myslím, že nie je ani trošku zaujímavé...ako práca pre fotografa. Tá fotka má tak banálnu rolu, tak redukovanú na tú informačnú hodnotu, je to tak spotrebný tovar, ktorý naozaj starne a nemá žiadnu pridanú hodnotu, že si myslím, že sa tam nie je veľmi o čom baviť.

≈ Je možné, že by profesia fotoreportéra mohla zaniknúť? Že je dosť nákladná a že s existenciou ďalších spravodajských agentúr a rôznych fotobaniek by mohla byť nahraditeľná?

MS: To sa samozrejme stať môže. Za dvadsať rokov...asi to týmto smerom môže ísť. Ja teda pevne verím, že nie. Dnes má fotka v Respektu svoje silné miesto.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 6: Rozhovor s Milanom Jarošom, fotoreportérom časopisu Respekt, 01.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre časopis Respekt?

MJ: Pre Respekt už pracujem dva roky. Predtým som robil päť rokov pre Reflex. A predtým som študoval na FAMU. Keď som začínal, robil som chvíľu pre Instinkt a potom som prešiel do Reflexu.

~ Museli ste spĺňať nejaké konkrétne požiadavky na to, aby vás prijali?

MJ: Do Instinktu ma prijali, respektíve neviem, či to bolo kvôli tomu, ale mal som v tom čase na FAMU výstavu a tá sa páčila Michalovi Novotnému (ktorý zakladal fotooddelenie Instinktu), tam ma prijali a tým som sa zoznámil s Honzom Šibíkom, pretože Michal Novotný s ním bol kamarát a on videl nejaké moje veci. Avšak asi od mojich šestnástich sa poznám s Tomkim Němcem⁴⁹, takže sa nejakou náhodou našla šanca pracovať pre Respekt. Najprv som pracoval ako externista, ale potom bolo tej práce toľko...

~ Aké je v Respektu presné zloženie obrazového spravodajstva? Kto tomu velí? Kto je šéfredaktor?

MJ: Blanka Rosecká má na starosti fotoprodukciu a šéfredaktor, tak, tak by som to vôbec nenazval...moja, akoby, šéfová je Kateřina Malá⁵⁰. Zároveň obrazová redaktorka alebo fotoeditorka.

~ Čiže je vaša nadriadená?

MJ: Akoby áno, ale na to sa moc nehrá, tam neexistuje nejaká hierarchia, že šéf fotooddelenia...to tam moc nie je.

~ A čo fotoreportéri, koľko vás je? Tomki Němec ešte pracuje pre Respekt?

MJ: Ten už tam nepracuje, ten odišiel asi pred pol rokom. Používajú sa ale, samozrejme, jeho archívne fotky. Inak som tam ja, Karel Cudlín a Matěj Stránský. Takže s Kateřinou a Blankou päť ľudí na fotooddelenie. Tam sa tomu hovorí obrazové oddelenie, pod čo spadá aj artdirector Tomáš Didunyk. Blanka Rosecká si vystačí sama na produkciu a Kateřina Malá je vlastne plánovač.

~ Máte nejaké slovo pri výbere fotografie?

MJ: Určite! To máme všetci. S Kateřinou vedíme dialóg. Má celkom podobný vizuálny názor, dá sa jej v tomto veriť.

~ Za ten čas, čo pracujete pre Respekt, boli tam nejaké ženy fotoreportérky?

MJ: Myslím, že nie. Asi ani predtým nie. Myslím, že sa tam párkrát používali akurát fotky od Ivy Zímovej⁵¹.

⁴⁹ Bývalý fotoreportér pre Respekt; pozn. aut.

⁵⁰ V tiráži Respektu ako obrazová redaktorka, pozn. aut.

⁵¹ Fotografický dokument, pozn. aut.

~ Aké je teda zastúpenie mužov a žien vo fotooddelení? Myslíte, že je to oblasť vyhranená mužom?

MJ: Tá práca? (Zamyslí sa). To asi...no, vyhranená, to neviem. Ale určite to robí viac chlapov. A myslím si, že je to, nie teda u mňa, ale najmä v tom agentúrnom spravodajstve a to bude teraz také kliše, ale že je to fyzicky celkom náročné. V tých časopisoch nie, to je niečo iné, ale to agentúrne, to je strašná drina. V Respekte síce články nie sú až také aktualitné, sú skôr analytické, takže je aj na tie fotky viac času.

~ A definovali by ste teda Respekt ako spravodajský týždenník? Tie fotografie nie sú až také aktualitné, ako to býva napr. u denníka...

MJ: Na šťastie! Nie sú a to je skvelé. V týždenníku ani nemôžeš veľmi robiť spravodajstvo, že. Na to máš dnes weby. Respekt bol pre mňa vždy politický, ale hlavne analytický, že sa na tých témach pracuje dlho. Ale na to, aký je to časopis, to by si sa musela spýtať Erika⁵². Na to ja nie som, ale povedal by som, že je analytický.

~ Pracuje sa v rámci vášho fotooddelenia s nejakým etickým kódexom? Resp. existuje také niečo?

MJ: Žiadny taký kódex, písaný, podľa mňa nie je, ale určite sú nejaké nepísané. Napríklad, že nemanipulujeme postprodukcne realitu.

~ Vy sám seba považujete skôr za fotoreportéra toho akualitnejšieho spravodajstva, alebo sa skôr prikláňate nejakú k umeleckej fotografii alebo...?

MJ: To sa stiera, tieto kategórie, to je nejaká mierka niekde z osemdesiatych rokov...tak to vôbec nefunguje. V tom časopise musí človek obsiahnuť toľko rôznych oblastí...jeden deň fotíš portrét, druhý deň reportáž, raz má byť tá fotka viac ilustratívna...do toho ja fotím nejakú svoju voľnú tvorbu, čo je dokument. Každý máme nejaký štýl, ako tie veci fotíme. Respekt je ojedinelý tým, že tam pracujú fotografi „fotografi“, zatiaľ, čo napr. v Četke pracujú ľudia, keď to poviem natvrdo, ktorí sú takí robotníci fotografie.

~ Pociťili ste nejaké obmedzenia odvtedy, čo máte malé dieťa?

MJ: Vôbec nie.

~ A keby bola vaša žena fotografka...?!

MJ: To ona je! Teraz je, samozrejme, doma, to dieťa je polročné, tak si fotí nejaké svoje veci. Inak pracuje v ČTK⁵³.

~ Myslíte, že sa tam po materskej vráti?

MJ: Asi áno. Aj keď by to nebola veľmi cesta... Tam je to fotenie dosť nezábavné, tí ľudia sú všade veľmi krátko, fotky sú si podobné ako podľa nejakého mustru...nemajú moc nejakú voľnosť.

~ Koľko akcií denne tak zvládnete? Koľko toho nafotíte? Prídete do práce a čakáte až...(skočí mi do reči)?

MJ: Nie nie, skoro vôbec nechodím do práce, ja posielam fotky z domova.

⁵² Erik Tabery, šéfredaktor časopisu Respekt, pozn. aut.

⁵³ Eva Kořínková, stála fotoreportérka ČTK, v súčasnosti na materskej, pozn. aut.

~ Takže deň predtým viete, čo pôjdete fotiť?

MJ: Alebo týždeň predtým...u toho týždenníka je to inak, že. V Četke im chodí večer fotoplán, podľa ktorého sa dozvedia, čo robia ráno. U nás je porada myslím v piatok a tam sa rozhodne, čo sa bude robiť ďalší týždeň. Ja mám tak maximálne dve, tri akcie denne, ale je to premenlivé.

~ Je profesia fotoreportéra tou, kde sa ľudia často obmieňajú, alebo si držia svoje miesta?

MJ: V Čechách je to prostredie dosť malé, takže ľudia skôr zostávajú na svojich miestach, ale ja si myslím, že hlavný problém je ten, že je tu málo agentúr a že ten systém, že redakcie zamestnávajú fotografov (a teraz budem vlastne hovoriť proti tomu, čo ja robím), je trochu zlý. To, čo je v anglo-amerických médiach, je, že existujú agentúry, ktoré tých fotografov zastupujú. Buď sú to veľké agentúry, ktoré sú naozaj spravodajskej povahy, ako Reuters, AP, ktoré majú svojich fotografov, čo je tu obdoba Četky, že, ktorá pokrýva denné spravodajstvo, plus nejaké feature fotky a ilustračky plus objednávky na zákazku pre jednotlivé časopisy. To tu práve vôbec nefunguje. MF má, ja neviem, desať fotografov, Právo päť, všetci fotia to isté. Na jednej akcii sa stretne osem fotografov z ôsmich denníkov a všetci spravia tú istú fotku, čo je úplný nezmysel. Keby bola, napríklad, ešte jedna nejaká Četka plus menšie agentúry, tak by to mohlo fungovať lepšie. Vyplatilo by sa to vlastne aj tým médiám. Je to obrovský luxus. Naozaj to už skoro nikde inde nie je, než v Čechách. Napríklad v Amerike, ja fotím celkom často pre New York Times, tak tam tie noviny vychádzajú v desať miliónovom náklade...majú desať fotografov, ale to sú už úplné esá. Jeden fotí úžasne Obamu a druhý je v Afganistane, ale inak to väčšinou pokrývajú agentúry.

~ Cítite nejaký rozdiel medzi pojmom fotožurnalista a fotoreportér? Na školách sa to celkom rozlišuje...

MJ: No tie školy sú občas úplne „mimo mísu“ v tomto. Učia tam asi ľudia, ktorí s tým ani neprišli veľmi do styku. Nič tu predtým nevychádzalo, z časopisov jediné, čo tu bolo, bol tak akurát Mladý svet. Ale do toho sa nechcem púšťať. Každopádne tie školy v tomto smere nie sú moc prínosné.

~ A čo FAMU, je teraz ešte dobrá, alebo aká bola predtým?

MJ: Ja myslím, že nikdy nebola moc dobrá, teda to, čo som zažil ja. Pre mňa bolo zásadné stretnutie s Viktorom Kolářem⁵⁴. Ale inak si myslím, že sa na tej škole učí veľa zbytočných vecí a hlavne je odtrhnutá od reality...pre mňa to bolo, ja si to doteraz pamätám, že keď som sedel na prednáške (nebudeme menovať), ktorá bola hrozne nudná a zazvonil mi telefón a volal mi Šibík z Reflexu, či by som na druhý deň nešiel fotiť nejaký štrajk odborárov do Ostravy, tak som neváhal ani minútu.

Ale v zásade si myslím, že fotenie sa človek nemusí učiť na žiadnej škole. To tak technologicky pokročilo...to proste človek musí robiť a buď to robí, že to k niečomu je, alebo nie je. Tie technické základy musí ovládať na nejakej úrovni, myslím, že sú ale iní ľudia, ktorí sa potom venujú tej postprodukcii. To rád prenechám niekomu, kto to vie lepšie.

~ Čo si myslíš o Czech Press Photo?

MJ: No ja si myslím, že je to dobré. Určite by som trochu omladil porotu, to si myslím, že by si to zaslúžilo, že sú ľudia, ktorí v tom ranku zažili niečo iné než (no, tých

⁵⁴ Jeden z najlepších českých fotografov-dokumentaristov, pozn. aut.

nemusíme menovať). Ale ono tam vlastne je každý rok niekto, kto to reálne robí. Ale myslím si, že tá súťaž je dobrá v tom, že tí ľudia sú konfrontovaní sami medzi sebou. To, čo mi vadí, s porovnaním s World Press Photo, je to, že tam (na World Press Photo, pozn. aut.) sa už druhým alebo tretím rokom vôbec neposielajú printy, ale tie veci sa posielajú, nahrávajú na FTP⁵⁵...ľudia si to prezerajú v jednotnom formáte...aj tá forma toho posudzovania je proste úplne iná. Na Czech Press tam pošleš nejaký formát, už ani neviem, či lesklé či matné, ale tá výstava potom vyzerá trochu ako psíček a mačička, taký miš-maš. Ak od toho ale upustím, tak si myslím, že sú tam dobré kategórie, kategórie, kde sú zaujímavé veci, ale aj kategórie, kde sú nezaujímavé...(úsmev)...kde sa miešajú žánre. Je tam napr. kategória príroda a životné prostredie, kde každý rok posielala fotky napr. Filip Singer⁵⁶, ktorý fotí nejaký projekt o ekologicky zničených miestach na svete, ktorý má úžasné fotky. Je to skvelý dokument, ale predsa len tam potom tretie miesto v tej istej kategórii vyhrá človek s makrofotografiami žaby. Tak to potom pre mňa zhadzuje celú tú vec, pretože si myslím, že na fotografie žiab by mali byť úplne iné súťaže.

~ Myslíte si, že je v časopisoch ako je Respekt alebo Reflex dost' priestoru pre fotografiu?

MJ: Ja si myslím, že v časopise typu Reflex je toho priestoru až moc, to, čo tam predvádzajú teraz napr. na titulkách, všelijaké montáže Ráthů a Paroubků, tak to si myslím, že tie koláže sú fakt otrasné, že sa to bulvarizuje. To by ma zaujímalo, nakoľko to ovplyvňuje Šmuclerová ako šéfka Ringieru. Myslím, že to ide vizuálne „ostro do prčie“. No a v Respekte sa bude ešte osem strán pridávať a asi dva týždne existuje fotoblog, budú tam všetky fotografie, čo sa nezmestia na papier. V Respekte pracuje v podstate malá skupina ľudí, to v porovnaní s Týdnom, tam pracuje šialený aparát. Tam pracuje aj osem⁵⁷ fotografov. Jan Zátorský akurát odišiel do Lidoviek.

~ Považovali by ste niektorý z českých denníkov za seriózne médium?

MJ: Denník, ako noviny? Z toho, čo poznám, ako tí ľudia pracujú, a ak je za serióznosť považovaný anglo-americký model novín typu New York Times alebo The Guardian, tak oproti tomu z tých českých denníkov to nedosahuje asi nikto. Tam je totiž obrovský tlak vydavateľov a ich šéfov.

~ Čo si myslíte o fotografoch pracujúcich pre bulvár, poznáte sa s nimi?

MJ: Niektorých poznám, určite fluktuujú oveľa viac ako v iných médiach. Ja neviem, mám pocit, že to je ako keď sa niekto spýta, kto volí Paroubka. Nikto sa k tomu neprizná, ale určite ho niekto z tých ľudí volí. Tak isto je to s tým bulvárom. Veľa ľudí o tom hovorí, že je to zle, ale Blesk má asi najväčšiu čítanosť, tak ja neviem, na čo sa ľudia potom hnevajú, keď to evidentne čítajú.

~ Kam smerujete; je niečo, čo by ste chceli s fotkou ešte dosiahnuť?

MJ: Kam smerujem? (smiech). Ja myslím, že sa celá tá fotka veľmi zmení s príchodom iPad a všetkými tými technológiami, elektronický papier a tak. Myslím, že to bude obrovská zmena a že to bude diktovať inzerentov, pretože tá inzercia tam bude interaktívna, bude to vec, čo bude permanentne pripojená cez 3G modem z internetu, že

⁵⁵ File Transfer Protocol, pozn. aut.

⁵⁶ Pracuje pre EPA- European Pressphoto Agency, pozn. aut.

⁵⁷ Z hĺbkového rozhovoru s Luciou Pařízkovou vieme, že ich je v súčasnosti päť a to dohromady aj s vedúcim fotooddelenia. Vid'. rozhovor, pozn. aut.

si raz za deň človek stiahne noviny a tie sa budú behom dňa meniť... Okrem toho sa asi pozícia fotoreportéra nejakým smerom, že to bude nejaký multimedialista. To, mimochodom, už asi v niektorých tých spravodajských agentúrach po nich chcú, aby okrem fotografovania ešte aj točili video záznam.

≈ Čo si o takejto zmene myslíte, dá sa to spojiť, aj fotiť aj točiť...?

MJ: Niečo iné je to spravodajstvo, pretože to je fakt náročné, pretože tá vec sa deje teraz a buď to ten človek fotí, alebo to točí, čo už ale nie je technologický problém, lebo tie foťáky sú tak dokonalé, že keď človek točí, tak do toho môže aj fotiť. Ale problém je v premýšľaní, že kamera je iná v tom, že sa to potom bude strihať, že si teraz stúpne sem a bude to točiť takto, na to sú nejaké zákonitosti, ktoré sú iné, než aké sú pri tej fotke. Ale u mňa to určite tiež nastane, a už to nastáva. To podľa mňa bude tá budúcnosť. Digitál to strašne zdemokratizoval, paradoxne tomu časť tej práce ubral, dnes asi môže fotiť fakt každý a veľa ľudí na to nadáva, ale zároveň je to vlastne oveľa jednoduchšie. Pred časom to bolo nepredstaviteľné, že by bol fotograf, čo odíde na Haiti a prinesie z toho krátky dokument a aj fotoreportáž. A dnes to vďaka tej technológii možné je, potrebuješ notebook a softvér a je to, nepotrebuješ žiadnu ťažkú kameru, filmy a čakať na to, až sa to vyvolá... alebo nevyvolá.

Jediné, čoho sa aj tie veľké agentúry boja, je vznik shutterstockov, ktoré skupujú fotky aj od amatérov a predávajú to za smiešnu cenu. Tomu je ťažké konkurovať.

≈ Myslíte si, že sa papierová forma novín zachová? A to aj v prípade toho denného spravodajstva?

MJ: Tá papierová forma určite áno, ale na tej spravodajskej báze asi nie, to moc nevidím. Ale hromada vecí sa presunie na internet. A možno je to forma, ako oslobodiť mnohé z tých časopisov od príšernej inzercie. To je podstatné pripomenúť, že nie je až taká dôležitá predajnosť, ale objemy inzercie.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 7: Rozhovor s Luciou Pařízkovou, fotoreportérkou týždenníka Týden, 01.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre časopis Týden?

LP: V časopise Týden som už šesť rokov. Začínala som ako redaktorka Nedělního světa. Ten začal vychádzať pred šiestimi rokmi (popri Týdnu a Instinktu), v tom istom vydavateľstve tak vznikla ešte jedna redakcia.

~ Ako ste sa k tej práci dostali? Študovali ste niečo tomu blízke?

LP: Mám vyštudovanú vyššiu odbornú školu publicistiky v Prahe.

~ Ako ste sa dostali z pozície redaktorky na pozíciu fotoreportérky? Museli ste spĺňať nejaké konkrétne kritéria?

LP: No, tak to je celkom zložité, to teda neviem, ako to tam chceš napísať. V tom čase sa zháňala nová posila na miesto fotografa, keďže ich tam bolo málo, no a ja som im povedala, že tiež fotím, okrem toho, že píšem. Dokonca, že ešte radšej fotím. A keďže oni v tom čase niekoho potrebovali, tak vtedajší vedúci fotooddelenia, ktorým bol Jan Zátorský, mi povedal, nech to skúsim. Rovno ma vyslal do terénu, ale bolo to na skúšku na dva týždne, že či to zvládnem. A už som tu zostala. Ako redaktorka som tam bola asi mesiac (smiech). Teraz by sa to ale už ťažko opakovalo, musíš mať nejakú prax. Ja som predtým akurát posielala pár fotiek do Četky ako externista a pracovala som vo fotobanke, vo fotoagentúre, síce viac na počítači, ale aj sme chodili a fotili a potom sme tie fotky predávali. Na začiatku mi ale veľmi pomáhal Jan Zátorský, spolu sme všetko konzultovali. Ostatní boli v pohode, možno si medzi sebou hovorili, že je to divné, že tam som, ale nedali mi to najavo. Samozrejme, zo začiatku som robila také to podradnejšie fotenie. Teraz sa medzi sebou považujeme za dosť rovnocenných.

~ Aké je presné zloženie fotooddelenia v časopise Týden?

LP: Tak, vedúcim fotooddelenia je Karel Šanda. On tiež fotí ako my, ale okrem toho chodí na porady a je ten spojovací článok medzi nami a vedením, on tomu velí. Čo je ale dôležité povedať, je, že my nefungujeme len pre Týden, ale, že zároveň fungujeme aj pre Instinkt.⁵⁸ Máme jeden spoločný archív a každý ten časopis si z toho môže vyberať, čo chce.

~ Koľko je vás teda fotografov?

LP: Tak som tam ja plus Tomáš Nosil, Jan Schejbal, Robert Sedmík a Karel Šanda ako fotograf a zároveň vedúci. Takže sme piati. Keďže sa znižovali počty, tak bol vyhodенý Robert Zlatohlávek, tak sme zostali v takomto zložení.

~ A fotí každý všetko alebo ste nejako rozdelení, že jeden fotí to, druhý to...?

LP: Každý fotí všetko, akurát u nás je to trošku rozdelené tak, že Tomáš Nosil fotí titulné stránky pre Instinkt, takže je na to akoby viac špecializovaný. A ešte Robert Sedmík je viac na šport.

⁵⁸ Lucia tím myslela existenciu fotooddelenia, ktoré je pre Instinkt a Týden rovnaké, pre oba časopisy pracujú rovnakí ľudia, pozn. aut.

≈ A máte vo fotooddelení aj nejakého editora, alebo šéfreditora?

LP: Editora čoho?

≈ No, myslela som fotoeditora, že by ste mali niekoho, kto tie fotky upravuje a vyberá...

LP: No, tak počkaj, to je tak, že my si tie fotky nafotíme a spravíme si základné úpravy v počítači, každý si tie svoje fotky trochu upraví a vyberie a spraví nejakú ponuku, ktorá sa vloží do toho archívu. A z toho archívu to potom ide cez všetkých grafikov, editorov a tak, tí si vyberajú to, čo sa im hodí. My spravíme len to najhrubšie.

≈ A čo obrazové oddelenie, ako si mám predstaviť ich náplň práce?

LP: To sú práve tí ľudia, čo sú hore s tými písucimi, ktorí od nich dostávajú texty a oni k tým textom hľadajú fotky. To je napríklad Petr Boněk. Dostane sa k nemu nejaký text, on si ho prečíta a musí ho „vybaviť“ nejakou vhodnou fotkou. Tak sa pozrie do archívu a nájde tam to, čo sme my nafotili.

≈ Takže obrazový redaktor...

LP: Tak...

≈ Vedeli by ste mi povedať, koľko fotiek sa tak denne u vás vyprodukuje? Dá sa to vôbec nejak spočítať?

LP: Chceš to na kusy? My tu tomu hovoríme na akcie. Počítame na akcie. Denne je to minimálne jedna, ale niekedy sú to aj tri akcie.

≈ Pracujete sedem dní v týždni, alebo víkendy pracujete na služby?

LP: Máme služby, čiže robíme aj víkendy, každý fotograf má aj službu, ale striedame sa. Karel Šanda, vedúci, ten to nerobí, ten iba zaskakuje, keby niekto nemohol. Takže sa striedame na tie víkendy my štyria.

≈ Dá sa teda hovoriť o nejakej hierarchizácii, že Karel je šéf, ale aj nad ním sú ešte ďalší ľudia?

LP: Presne tak. Nad ním je potom ešte kopa ľudí. Ale kto presne, to neviem, to by si sa musela spýtať jeho, to ja netuším, či editori sú na rovnakej úrovni alebo nad ním...

≈ A vy máte nejaké slovo pri výbere fotografie?

LP: Ja na to môžem dohliadnuť. Je to len na mne, či sa o to prestanem zaujímať a tam hore si s tým urobí kto chce, čo chce, alebo sa tam pôjdem pozrieť, keď sa láme obsah a poviem si, čo sa mi páči...či by nebolo lepšie tam dať to, tamto...je potrebné sa o to starať sám.

≈ Za ten čas, čo ste v Týdnu, pracovali vo fotooddelení aj iné ženy fotoreportérky?

LP: Áno, áno, bola tam napríklad Petra Mášová, pracovala pre Četku a potom prešla k nám. Odišla od nás v roku 2008, myslím, že je niekde v zahraničí.

≈ A to bola za tých šesť rokov popri vás jediná?

LP: No, to bola jediná.

~ Bolo to iné, keď ste boli vo fotooddelení zrazu dve? Cítili ste sa v tom prostredí inak?

LP: No, to bolo dobré, keď sme tam boli spolu. A keď odišla, tak tí chlapi akoby začali viac flirtovať. Oni vlastne aj tak stále flirtujú, niekedy je to viac, že som skôr „roščenka“, než fotografka (smiech).

~ Myslíte si, že je to teda skôr mužské oddelenie, že je v ňom menej žien fotoreportérok? Čím myslíte, že je to spôsobené?

LP: Tá práca je náročná. Fyzicky. Nosiť tie veci je naozaj ťažké. Ale, že by to bolo to, čo tie „holky“ odradí...(zamyslí sa)...možno, že je tam aj ten dôvod, že nerozumejú úplne tým technickým veciam, čo sú na foťáku. Tu trošku musíš mať tú techniku zvládnutú. A fakt si nedokážem predstaviť, že by som mala doma malé dieťa, to naozaj nie. Ja tej práci venujem maximálne množstvo času, s rodinou si to moc predstaviť neviem.

~ Keď potom idete na nejakú akciu a obzriete sa okolo seba, ako sú tam asi pomerovo zastúpené ženy?

LP: Chlapov je tam vždy viac, ale zároveň sú tam vždy aj nejaké ženy fotografky. Pár ich je. Je vtipné to pozorovať, niekedy som tam ja sama a zvyšok samí chlapi a niekedy je nás tam viac báb.

~ A máte pocit, že sa na vás pozerajú štýlom „prišla baba“?

LP: No, áno, pozerajú štýlom „jé baba“, ale nie je to, že by mi nejako pomohli, alebo boli galantnejší, tak to moc nefunguje. Každý bojuje sám za seba.

~ Máte pocit, že „ženská“ fotka je iná než „mužská“ fotka? Že by sa dalo povedať, že ženy fotia inak? Vyberáte si nejakú tému, oblasť, ktorú fotíte radšej?

LP: Mňa zaujíma ekológia, viac tie prírodné námety. A ten iný pohľad...no, je to možné. Vždy sa snažím fotiť nejakú inak ako ostatní, ale z toho neviem, či sa dá vyzistiť, že som žena. Občas sa pristihnem, že si robím detaily, takpovediac viac nežné. Ale človek musí fotiť všetko.

~ Máte pocit, že ľudia v profesii fotoreportéra často fluktuujú, alebo sa snažia si to miesto udržať? Napr. v porovnaní s prácou v reklamných agentúrach, kde sa zamestnanci striedajú pomerne často.

LP: Tak tu si tí ľudia to miesto skôr držia, že. Tu sa moc neprechádza. Všetci tu vo fotooddelení sú tu dlhšie ako ja. Najdlhšie je tu Karel Šanda, ten tu je aj desať rokov.

~ Vidíte nejaký rozdiel medzi pojmom fotoreportér a fotožurnalista?

LP: Neviem, čo je to fotožurnalista. Sme fotoreportéri.

~ Cítite nejaké diskriminácie v rámci vašej profesie? Ako sa cítite v spoločnosti mužov?

LP: Mne to vyhovuje byť medzi chlapmi. Viac, ako byť v ženskom kolektíve. Mne je v tom našom oddelení dobre. A keď idem niekam na akciu, tak nemám pocit, že by ma niekto z tých kolegov bral ako menejcennú. Proste, za mňa hovoria tie fotky, vôbec nejde o to, či som muž alebo žena. A keď sa potom pozrú na moje fotky, a povedia si, že sú dobré, tak potom možno o to viac si ma budú vážiť, keď sa znova stretne.

≈ Súhlasíte s prevládajúcim názorom, že ženy sú zastúpené viac v oblasti tvz. soft news? Čiže, najmä oblasť zdravia, kultúry, krásy, rodiny...a muži pokrývajú viac oblasť politiky, ekonomiky a športu?

LP: Hm, to je divné, pretože mňa napríklad najviac bavia demonštrácie, akčné živé veci, tak trochu aj nebezpečné, kde je nejaký adrenalín, tak to fotím najradšej. Ale čo som si všimla je, že je dosť žien fotografiiek v bulvári. Ja ale nikoho nepoznám, to sú pre nás úplne iní ľudia, úplne iný typ ľudí. Oni fotia úplne iným štýlom, majú iné priority, majú iné záujmy. Tam som si všimla, že je tých žien dosť. Na seriózných akciách ich v živote nestretnáš, potom ideme na nejaký večierok a tam ich je dosť.

≈ Považujete Týden za seriózný časopis?

LP: No, vždy bol, ale myslím, že teraz sa to dosť mení, že sa dosť vzd'ahuje od serióznosti. Veľa sa toho mení. Aj napríklad so vznikom Týden.cz sa z nás hneď stal denník. To sa nás dosť týka. Týždenná redakcia sa odzrazu stala dennou. Musí sa to vybavovať denne, čo je pre fotografov veľká zmena. Teraz sa všetko musí spraviť bezprostredne po tej akcii.

≈ Posielajú sa fotoreportéri ešte do zahraničia?

LP: No, teraz už skoro vôbec. Tak akurát možno na Slovensko. Predtým sa chodilo často, ale teraz, ako sa to všetko škrtá, tak už sa nechodí. Je to veľká škoda.

≈ Aké funkcie najviac zastávajú ženy v rámci časopisu Týden? Sú v nejakých riadiacich pozíciách?

LP: Tak v tých top pozíciách sú vždy muži. Ženy sú najviac redaktorky.

≈ Vy nemáte ambície byť v top pozícií? Napr. viesť fotooddelenie?

LP: Ja ani nie. Nemám ambície riadiť. Ale myslím si, že by som to mala celkom ťažké, keby som aj hneď chcela. Že by sme trochu narazili na to, aby ženská šéfovala...to by to asi moc nezniesli.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 8: Rozhovor s Michaelou Říhovou, fotoreportérkou denníka Právo, 16.04.2010

≈ Ako dlho už pracujete pre denník Právo?

MŘ: Už desať rokov. Dohromady pre noviny, počkaj, teraz aby som to neprehnala, mám tridsaťpäť rokov...pre noviny pracujem už sedemnášť rokov. Začínala som ako fotolaborantka v MF, tam som robila asi tri roky, to bola pre mňa najlepšia škola. Potom som išla fotiť a robila som vo Večerníku Praha, neskôr pol roka v denníku Super. Na to nikdy nezabudnem, pretože to bol bluvár a to bolo niečo hrozné. Od tej doby som vyškolená, že by som v bulváre už nikdy nechcela pracovať. Potom som prišla sem.

≈ Ako ste sa dostala k práci v Právu, študovala ste niečo podobného zamerania?

MŘ: Mám grafickú školu v Jihlave. A čo sa týka práci v Právu...uvolnilo sa tu miesto a vtedajší šéf mi volal, či by som nechcela nastúpiť. Mňa to vtedy prekvapilo, pretože on moc nemal rád baby, bol taký, že radšej chcel kolegov chlapov. Vzala som to veľmi rada, pretože predtým som pracovala v bulvári a bolo to strašné. S vtedajším šéfom sme sa poznali, pretože v tejto brandži sa poznáš, tých fotografov zas nie je toľko.

≈ Máte pocit, že je to práca, v ktorej si ľudia držia svoje miesto alebo prechádzajú z redakcie do redakcie a fluktuujú. Dáva sa priestor aj novým fotografom?

MŘ: Ako kde. Sú redakcie, kde tí ľudia musia umrieť, aby sa tam uvoľnilo miesto, takže asi až tak nefluktuujú. A sú redakcie, kde sa to trochu mení. Tak pol na pol. Je pravda, že ak sa spraví nové miesto, tak sa vezme niekto mladý a nový. Ale to má tú nevýhodu, že ich musíš všetko učiť, kde je parlament, kde je vláda, takže má výhodu ten, kto už trochu fotí...kto už fotil v novinách, koho nemusíš vodiť za ruku.

≈ Aká bola vaša skúsenosť s bulvárom, ako ste sa cítila ako fotografka?

MŘ: Asi tak, že si nemôžeš sám seba moc vážiť. Skutočne. Spomínam si, ako som mala vyfotiť Lucii Bílou, vychádzala niekde z posilňovne...Čakal tam na ňu nejaký priateľ a ona ma samozrejme nesmela vidieť, takže som bola normálne s foťákom skovaná za nejakým kríkom. Tak si hovorím, tak to teda nie, tak som za ňou išla, či si ju môžem vyfotiť, ona samozrejme povedala, že nie. Takže vieš, mne to pripadalo hrozné sa takto skovávať a fotiť. A prišlo mi, že to čo fotíš, je úplne nedôležité, že mi to nedá žiadnu informáciu a nemá to žiadnu hodnotu. Ale to je presne to, čo ten bulvár chce. My seriózní sme málo čítaní. A mám pocit, že aj tie normálne noviny, ako je MF a trochu už aj my, tak do toho spadáme. Nie úplne do bulváru, ale do toho spoločenského formátu. Ľudí to zaujíma, „drby“ ich zaujímajú najviac. Bohužiaľ sa to mení podľa toho, čo ľudia chcú čítať.

≈ Považujete nejaký denník, týždenník za seriózný?

MŘ: Hm, no, tak napríklad Respekt mi príde seriózný a trebárs Literárne noviny sú objektívne, ale inak svojím spôsobom sme všetci. My sme ľavicoví, tak trochu do ľava, tak neviem, či môžem povedať, že sme objektívni. MF ja zas trochu doprava, ale myslím si, že sme stále seriózní. My, MF, Hospodárske noviny, Lidovky. A z týždenníkov dajme tomu Týden a Reflex. Tým by som skončila, ostatné je bulvár, „to stojí za prd“, váha informácií je nula. Má to svoju cieľovú skupinu. Ja to už našťastie nemusím fotiť.

~ Aké je v Práve presné zloženie fotooddelenia?

MŘ: Je nás tu... je tu Václav Jirsa, ten je tu najdlhšie, ten bol fakt dobrý, vyhral cenu na World Press Photo a raz aj hlavnú cenu na Czech Press Photo. Teraz už toľko nerobí, ale je ako stály zamestnanec. Potom je tu Horník, Handrejch, Malíček, Hloušek a ja, takže šesť fotografov. Nevie, či to tam chceš spomínať, ale Milan Malíček, ten teraz čerstvo, asi dva týždne, točí aj na kameru. My máme Stream.cz, také oddelenie v Novinkách.cz. Ja pôjdem na materskú a za mňa sa nikto nový nevezme, pretože šéf hovorí, že tak aspoň ušetrí a nemusí nikoho vyhadzovať. On o tom výbere fotografov rozhoduje, rozhoduje o všetkom. Ale asi by dal potom aj na nás, alebo by mu niekto niekoho doporučil. Obdivujem ho za to, že to všetko ustál, lebo ono to finančne teda vôbec nie je jednoduché.

~ A čo vedúci fotooddelenia, šéfredaktor, obrazový spravodaj...?

MŘ: My máme vedúceho, ale on nie je fotograf, on je skôr sekretár a on nám rozdeľuje prácu. On to nie je ani produkčný. Je to redakčný sekretár. Napíš to, ako chceš, kľudne môžeš napísať vedúci fotooddelenia, ale nie je to rozhodne fotograf.

~ Dá sa teda o niekom povedať, že je váš šéf?

MŘ: On a šéfredaktor.

~ A čo má šéfredaktor spoločné s fotkami? On vyberá fotografie?

MŘ: No, náš šéfredaktor rozumie všetkému (úsmev). Pretože on je zároveň aj majiteľ. Na titulku a do magazínu to vyberá priamo on. A na ďalšie strany sú to buď redaktory, ktorí ten článok napíšu, alebo sú to editori. Ale aj ten editor je editor a nie je to obrazový redaktor. My tu nemáme obrazového redaktora a to ja pokladám za obrovskú nevýhodu. Nikoho kto by rozumel fotkám a preto to vyzerá tak, ako to vyzerá...

~ Aký je váš pracovný denný režim?

MŘ: U nás je to tak, že je jeden týždeň spravodajský a jeden magazín. Keď máš spravodajstvo, tak prídeš ráno do práce, podľa toho, čo sa deje, väčšinou na ôsmu, na deviatu a je to do večera, pretože futbal aj hokej začína večer, takže nie je výnimkou, že skončíme večer o dvanástej. Šport, to mám vôbec najradšej. Nemáme krajských fotografov, takže keď ťa niekam pošlú, tak môžeš skončiť aj o druhej ráno. Sú dni, keď skončíš o štvrtej, ale väčšinou je to tak okolo šiestej a keď máš hokej alebo futbal, tak až večer. K tej službe sa viaže víkend. Keď je týždeň magazín, tak je to rôzne, robíme reportáže... a k tomu sa počítajú aj prílohy, takže robíme aj ženské prílohy, kultúru, všetko.

~ Máte to nejak rozdelené, alebo všetci fotia všetko?

MŘ: Všetci všetko. Je to ale tak, že každý má bližšie k niečomu inému, ja mám napríklad najradšej šport. Takže keď je futbal alebo hokej, tak to robím ja. Ale ten šport je zároveň aj najťažší. Ale v zásade je to tak, že keď máš spravodajstvo, tak fotíš všetko.

~ Koľko akcií tak denne nafotíte?

MŘ: To je tiež rôzne, ale dá sa povedať, že v tom spravodajstve je to tak štyri-päť akcií. Ale keď je parlament a je to celý deň, tak sa to počíta ako jedna akcia. Keď je magazín, tak sa to veľmi rôzni, je to tak jedna-dve, pretože si mimo Prahu a viac by si toho nezvládla.

≈ Pracujú pre Právo nejakí externisti?

MŘ: Máme len krajských redaktorov, a tí si to aj fotia, ak sú to nejaké blbosti. A keď je to niečo dôležité, tak si to fotíme my alebo sa to vezme z Četky.

≈ A preberáte najviac fotiek z Četky, alebo z Reuters či AP?

MŘ: Najviac asi z Četky, okrem našich fotiek. A zo zahraničia berieme z Reuters a AP.

≈ Za tú dobu, čo ste vy v Práve, bola ešte nejaká žena fotoreportérkou?

MŘ: U nás nie. Ono je to tak pomerovo normálne, že väčšinou fotia chlapi. Lepšie sa pretlačia. Je to dosť fyzicky náročné to nosiť, takže to pre baby nie je až tak populárne.

≈ Myslíte, že to je jediný dôvod, prečo ich vo fotospravodajstve moc nie je?

MŘ: Tak asi to nebude jediný dôvod. Ono je to aj časovo náročné. A nedá sa tým moc zarobiť, ako v reklame, tam si v balíku. Takže ženské skôr píšu alebo sú na voľnej nohe. Alebo fotia portréty, nejakú komerčnú fotku. Myslím, že v tom spravodajstve tých ženských až toľko nie je. Inak neviem, čím to je. Asi je to ako v iných profesiách, kde o to ženské nemajú až taký záujem. Je nás pár, nie som úplna výnimka...mám kamarátku v MF, ale tá už tiež skôr fotí portréty a štylizované veci než spravodajstvo. A možno je to aj tou rodinou, že potom keď máš deti, tak nemáš čas byť 10-12-15hodín v práci...

≈ Musíte sa tej mužskej partii nejak prispôbovať? Musíte byť tak trochu „chlapský typ“?

MŘ: No ja som tak trochu chlap. Človek sa naučí hovoriť nie veľmi ako dáma a aj sa trochu inak chovať. Keby som bola nejaká moc ženská, tak by som príliš vyčnievala. A občas teda hovorím horšie než oni (smiech).

≈ Chcela by ste sa potom do Práva vrátiť?⁵⁹

MŘ: Ja by som strašne chcela. Neviem si predstaviť, že by som robila čokoľvek iné. Ale to vieš, keby mi dal niekto ponuku z Reflexu, tak to vieš, že by som išla...ale to nemám moc šancu. Takže rada by som sa vrátila sem, späť do spravodajstva. Človek keď si na to už zvykne...

≈ A myslíte, že sa to dá s malými deťmi potom takáto práca zvládnuť?

MŘ: To neviem. A na polovičný úväzok, to je problém, to znamená pre tvojich kolegov, že budú robiť viac menej za teba. A niekoho navyše by nevzali aby robil polovicu mojej práce. No, budem sa snažiť vrátiť a pracovať tak, ako som pracovala doteraz, ale asi to nepôjde, neviem, naozaj neviem, čo bude. Moja kolegyňa, keď pracovala v Šípe, tá má teraz trojročného chlapca, sa chce vrátiť do práce a nikde ju nechcú zamestnať, pretože hovoria, že nebude môcť večer fotiť futbal alebo, že bude doma s dieťaťom chorá...takže neviem, či ma vezmú späť, šéf hovorí, že áno.

≈ Pociťujete to ako akýsi druh diskriminácie?

MŘ: Ja neviem, či je to diskriminácia. Ono to vlastne nie je diskriminácia. Všetci sme plnohodnotní fotografi, sú tu tak, ako je potrebné. Keď je potrebné tu byť do dvanástej večer, tak neviem, či by mi niekto robil nejaké výnimky, že by som mohla chodiť o tretej, o štvrtej domov. To vlastne nie je diskriminácia. Tá práca je taká, že niekedy môžeš prísť na obed, ale potom si tu zas do noci, a to dieťa má nejaký svoj režim, nemôžeš prísť o jednej v noci. Je to povolanie, čo je časovo náročné, takže by som

⁵⁹ Michaela je v piatom mesiaci tehotenstva, pozn. aut.

nepovedala, že by išlo o nejakú diskrimináciu. Na smeny tu pracovať nie je možné, to by nás muselo byť hrozne veľa. Takže sa keď tak pokúsim nejak dohodnúť so šéfom, že by som pracovala pre Magazín.

~ Dokázala by ste odhadnúť, ako sú pomerovo zastúpené ženy v redakcii Práva?

MŘ: Ja myslím, že je to tak päťdesiat na päťdesiat. Určite sú ženské v úseku vydavateľstva, mzdového oddelenia a personálneho oddelenia...to sú skoro všetko ženy. Na Novinkách⁶⁰ je určite polovica žien. Redaktori sú tiež na pol na pol. Fotografii sú teda skôr muži. Tak ako muži, aj ženy píšu o kultúre, ale aj o iných témach, akurát by som teda povedala, že v oddelení športu sú samí chlapi. A čo sa týka platu, to je rovnaké, určite tu v tomto smere žiadna diskriminácia nie je. To je závislé na tom, na akej si pozícii, ale určite to nie je tak, že by ženské mali menej.

~ Ako by ste nazvala samú seba, ako fotoreportérku, fotografku, fotožurnalistku...?

MŘ: Ja si hovorím fotoreportér. Fotožurnalista, to sa u nás moc nehovorí, to tak akurát asi v zahraničí. A ja som vždy trvala na tom, aby mi písali fotoreportér. Písali fotografka alebo fotoreportérka, ale mne sa páči to fotoreportér. Ale aj tak mi tam vždy napísali fotoreportérka alebo fotografka. Ale ja by som to takto nedelila. To teraz odbehnem od témy, ale ako sme sa bavili o tej náročnosti práce, tak zas niekedy máš ako baba výhody, že keď si ženská, tak sa na teba usmejú a nepošlú ťa do kelu. Napríklad pán Topolánek, ten bol voči fotografom taký, že nám nadával do debilov, ale keď som prišla ja, tak nebol taký hulvát. Takže niekedy majú zas baby výhodu.

~ A nejaké nevýhody?

MŘ: Tak tá fyzická. No, a keď je nejaká tlačnica, tak tam je jedno, kamarát nekamarát, tam sa tlačíš, pretože to dobré miesto je len jedno alebo ich je pár...ja sa cpem tiež, v redakcii potom nikoho nezujíma, čo sa tam dialo, chcú dobrú fotku. Je to aj tvoja prestíž pred kolegami. Sme takí robotníci. Na škole som si myslela, ako budem robiť umenie, ešte aj keď som sem prišla. Ale to mi bolo povedané, „bež s tým umením niekam“...(smiech). Ja mám najradšej sociálne témy, keby som mohla niekam do vojny, tak teraz už tehotná nie... ale to by ma bavilo. Tie akčné veci.

~ Aký vidíte rozdiel napríklad medzi fotografiami v Respekte a v Práve?

MŘ: Určite je tam obrazový redaktor, určite dávajú dôraz na fotky, aj formátovo, že sú tam väčšie fotky. Dávajú tým fotkám väčší priestor, u nás sa dáva väčší priestor pre text.

~ Aké máte vy slovo pri výbere fotografií?

MŘ: Nooo, samozrejme, môžem editorovi povedať, že tá prvá fotka, čo som vám poslala, mi príde najlepšia, ale v závere je to na nich. Tu sa na tie fotky asi toľko nedbá, u nás je bohužiaľ fotka doplnok textu, väčšinou. Urežú to alebo koľkokrát vyfotím niečo, čo je oveľa lepšie než to, čo tam dajú. A tá kvalita tlače, to je trošku bolesť našich novin, že nie sú peniaze na novú tlačiareň. Vidíš (ukazuje mi jednu zo svojich fotografií), ako to urezali, tú Prahu tam vôbec nie je vidieť. Mne by sa páčilo niečo úplne iné. Ale u nás hraje rolu tá informačnosť, tú, čo vybrali, tá mi príde úplne obyčajná. Môžem si povedať svoj názor, ale nakoniec tam dajú čo chcú. Takže to ovplyvníš málo. A hlavne titulné fotky, to si vyberá šéfredaktor a do toho moc nemáš čo hovoriť.

⁶⁰ Novinky.cz- spravodajský server denníka Právo, pozn. aut.

~ Pracuje sa v Práve s nejakým etickým kódexom v rámci fotooddelenia?

MŘ: Máme, máme (začne mi menovať všetko, čo je zakázané v rámci fotenia, na čo ju preruším a pýtam sa na nejaký konkrétny písaný kódex). Niečo sme teraz v poslednej dobe dostali, čo sa týka toho nového náhubkového zákona, že nesmieš zverejňovať obete alebo mladistvých a tak, ale inak myslím, že nie, každý podľa vlastného uváženia. Také nepísané pravidlo. Alebo, ak niekto poprosí, aby sme to tam nedávali, tak to tam nedáme. To nie ako keď som pracovala pre bulvár...

~ Poznáte sa s niekým z bulváru?

MŘ: Za tie roky čo fotím ich určite poznám dosť. A niektorí ani nie sú tak zlí, napríklad David Kundera z Aha!, Malík z Blesku alebo Martin Hykl z Aha!, to sú napríklad ľudia, ktorí sú tam pätnásť rokov a tí mi prídu v pohode. Oni už vedia, čo robia. A baví ich to. To mňa neprestane udivovať, že ich to fakt baví. To musím povedať, že máš teda oveľa väčší plat, keď pracuješ v bulvári, tak dvojnásobne. Takže, ak na to máš žalúdok, tak tým bulvárom sa dá užiť.

~ Pracuje pre bulvár viac žien fotografiek než pre spravodajstvo?

MŘ: To si myslím, že dosť. Oproti nám serióznym tam pracuje o trochu viac žien, to asi áno. Totiž, tam to fyzicky nie je tak namáhavé. Nemusíš nosiť ťažké sklá, málokedy to z miesta posieľaš, takže nenosíš ani počítač, na to ti stačí širokáč. Tam by som povedala, že tam fotí trochu viac žien ale tiež prevažujú chlapi. Moc sa nestretávame, akurát na nejakých akciách, kde sú celebrity.

~ Dá sa hovoriť o nejakej hierarchizácii v rámci redakcie Práva?

MŘ: Tak šéfredaktor je zároveň aj majiteľ, tak ten je najvyššie. Potom sú zástupci šéfredaktora, hlavný editor a editori, ale píšuci redaktori a fotografi by som povedala, že sú u nás tak na rovnako. Iba ak ide o nejakého dlhoročného komentátora, tak má akoby vyššiu pozíciu, ale radový redaktor je ako radový fotograf.

~ Čo sa podľa vás najviac zmenilo za posledných 10 rokov?

MŘ: Tak najviac tá technika. To keď som začínala, tak som fotila na Nikon F3, F4, na film. To bolo niečo úplne iné. Teraz, to je pre mňa zázrak, ja to furt nechápem... samozrejme rozumovo si to viem odôvodniť, ale to, ako tá fotka letí vzduchom...ale ja som taký staromil, ja by som stále najradšej fotila na film, pretože vtedy si si to okno musela rozmysleť, teraz sa cvaká, premažeš. Ale v tom spravodajstve to samozrejme teraz inak ani nejde. Ja keď som začínala, to som sa vždy pozerala na tých starších, ako to robia. Teraz tí mladí, čo prídu, tak väčšinou všetko vedia lepšie, rešpektíve majú väčšie sebavedomie. To si teda ešte neprídem tak stará (smiech). Dnes ale pre denník a spravodajstvo nechce pracovať až toľko ľudí, pretože vedia, že moc nezarobia. Radšej fotia reklamu, pre väčšie firmy a tak. Keď som začínala, tak všetci chceli robiť pre denník, asi aj preto, že ich nebolo toľko a tak nejak sa to cenilo viac ako teraz, asi...

~ Čo je vašim snom v rámci fotenia?

MŘ: Asi by som najradšej pracovala pre nejakú agentúru, ktorá by ma dobre platila a zároveň by mi dávala tú slobodu. To by sme asi ale chceli všetci.

~ Myslíte si, že by profesia fotoreportéra mohla zaniknúť?

MŘ: V podstate áno, tým, že sa všetko presúva na internet, aj noviny...stále klesá náklad. Takže tá éra tlačeného slova tak trochu končí, ale zas úplne tá profesia fotoreportéra asi nezanikne, ale presťahuje sa na internet. Úplne sa to tlačené slovo

nestratí, ale tie náklady klesajú, obzvlášť u tých denníkov. Nevidím to moc ružovo. Ja tiež čítam cez internet. Knihu nie, tú si určite kúpim ale to spravodajstvo, to dnes čítam na internete. Bohužiaľ, pre moju prácu. Už teraz naše Novinky.cz, Aktuálne.cz a Ildnes.cz medzi sebou súperia, kto to tam dá ako prvý.

≈ Cestujete fotiť aj do zahraničia?

MŘ: Teraz teda musím povedať, že za posledný rok veľmi málo. Ale inak sme chodili napríklad s prezidentom, ale robíme to málo, lebo tie agentúry ti koľkokrát ponúknu aj niečo lepšie, pretože tam majú dosť fotografov. To je skôr o tom, že je to autorské, že je to tvoje, tak preto sa jazdí spraviť niekam reportáž. Teraz mám pocit, že šéf šetrí, takže sa chodí minimálne. Na veľké akcie by sa asi niekto poslal, ale to by musela byť fakt veľká vec. A to ti zavolá šéfredaktor sám. On vie, komu čo. Na tie menšie to rieši ten redakčný sekretár. Takže tak. Mňa tá práca strašne baví. Odporúčam to všetkým babám, je to fakt dobré!

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 9: Rozhovor s Michalom Růžičkom, fotoreportérom a vedúcim fotooddelenia MF DNES, 22.04.2010

~ Ako dlho už pracujete v MF DNES?

MR: Od roku 2002 ako vedúci fotooddelenia a od roku 1990 ako fotograf. Predtým som pracoval externe. Už počas školy som pracoval, prispieval som do rôznych časopisov, fotil som najmä šport a kultúru. Vždy ma to bavilo pracovať pre noviny. Potom ma oslovili a už som tu zostal.

~ Študovali ste niečo podobného zamerania?

MR: Študoval som fotografickú školu v Prahe, ale už ani neviem, či ešte existuje. Žiadnu vysokú školu ale nemám.

~ Keď ste tu začali pracovať, museli ste prejsť nejakým výberom, museli ste spĺňať nejaké konkrétne požiadavky?

MR: Tak to na základe toho, že som tu pracoval asi dva roky externe, som potom dostal stálu zmluvu. Takže žiaden konkurz.

~ Aké je presné zloženie fotooddelenia MF DNES?

MR: My máme v rámci ČR najhustejšiu sieť fotoreportérov zo všetkých novín. Okrem ČTK ako spravodajskej agentúry, ktorá má v každom krajskom meste svojho fotografa, my máme všade dvoch. Keďže má MF regionálnu prílohu v každom regióne, zvonku to vyzerá ako redakcia v redakcii, ktorá vyrába samostatné noviny. V Prahe máme fotografov, ktorí fotia hlavne pre plášť novín, základný, hlavný tím fotoreportérov, ktorí pokrývajú aj magazín, čo je týždenník plus sobotnú prílohu napr. Víkend. To sú veci, čo sa robia najmä tu plus to denné spravodajstvo. V Prahe som teda ja, Michal Růžička ako vedúci fotooddelenia, David Neff ako môj zástupca, potom Dan Materna, Jan Zátorský, Michal Sváček, Nguyen Phuong Thao, Lukáš Bíba, Radek Cihla. To je základný tím, plus máme stálych externistov, čo fotia v ateliéri, to je Lukáš Procházka a Nikol Hronková. Oni ale to spravodajstvo, čo vás zaujíma, prakticky nerobia. V krajoch vždy dvaja na kraj. Do fotooddelenia musíte ešte počítať fotoeditorov. Takže to je Radek Chmel, Jakub Bartoška, Ondřej Šlehař a Petr Kupec. Tí sa striedajú, jeden príde ráno na pol desiatu a je tu do polnoci. Sú tam minimálne dvaja, niekedy traja a točia sa, to záleží na tom, koľko je strán, alebo či sa robí narýchlo nejaká príloha, alebo je mimoriadna udalosť...

~ A máte nejakého šéfreditora, v zmysle rozhodovania o fotografii?

MR: Ako som spomínal, máme hlavných štyroch fotoeditorov. Nie jedného. Vždy ten deň má v tom denníku na starosti jeden človek šéfredakcie, to sú jednotlivé služby... A to je buď šéfredaktor alebo niektorý z jeho zástupcov a za behu do toho hovorí. Hovoria do toho aj grafici, tá stránka má nejaké pravidlá, alebo je tam inzerát cez štvrt' strany, tak či sa nám to páči alebo nie, ten layout a fotka sa tomu musia prispôbiť. Všetci, samozrejme, spadáme pod šéfredaktora.

~ Sú fotografi nejako rozdelení na spravodajstvo a magazín?

MR: Tak, samozrejme, každý robí to, čo vie najlepšie. Ale, keď je v novinách potrebné niečo nafotiť, tak všetci robia všetko. Ale napríklad Nguyen Phuong Thao⁶¹ najviac

⁶¹ Fotografka MF DNES, pozn. aut.

bavia portréty a fotografie do magazínu a nechodí napríklad robiť šport. Takže, ak niekoho baví viac šport, tak robí to, ale fotografi sú, samozrejme, viac univerzálni.

~ Aký je váš pracovný denný režim?

MR: Väčšinou cez týždeň som tu tak od deviatej do siedmej. Plus, teda, potom riešim administratívne veci, tak som tu v budove a keď fotím, tak odídem, povedzme, o štvrtej a fotím a pošlem tú fotku z miesta. Inak by sa to kvôli uzávierke ani nestihlo, takže každý fotograf si toto zariadenie nosí so sebou (ukazuje na prenosný laptop).

~ A víkendy mávate voľné? Ako sa to dá zvládnuť ako fotoreportér a zároveň vedúci oddelenia a fotoeditor...?

MR: No, tak teraz som nemal asi šesť voľných... No a pozor, ja tam nesedím ako ten fotoeditor a nevkladám fotky fakticky do stránok. To je technická vec, to sa musí spracovať a potom sa to posielajú do štúdia a oni to prevedú do tlačenej podoby. To ja nerobím, ja tam pri tom som, alebo ma zastupuje David Neff, bavíme sa o tom, vyberáme a riešime to. Nedá sa povedať, že by to mal fotograf jednoduchšie, ten tu síce nemusí vždy byť, ale o to viac fotí. Odíde na nejakú akciu a nikto nevie, kedy to skončí. Nejaké, povedzme, politické jednanie, to môže trvať hodiny a hodiny...

~ Čo ženy fotoreportérky, za tú dobu, čo pracujete v MF, boli nejaké?

MR: Boli, boli, ale málo. Teraz je tu predsa Thao. Začínala v regióne, v prílohe a vypracovala sa tam, kde dnes je. Externe Nikol Hronková. A máme predsa jednu v Brne, v Ústí nad Labem, v Jihlave...v drvivej väčšine, aj v iných redakciách sú však fotoreportéri-muži.

~ Prečo je to tak, že je menej žien fotoreportérok?

MR: Myslím, že pre tú ženu, keď dosiahne určitý vek, tak na rovinu, myslím, že to pre ňu už úplne nie je. To, aby tu behala a robila napríklad šport, to by k tomu musela mať nejaký extrémny vzťah. Napríklad, na tú Thao, ktorá je z Ázie, tak na ňu tu tí primitívi pokrikovali „vráť sa na tržnicu“, to nikto nechce trpieť. To je český futbal. Alebo, aby sa bála, že si ju tam za rohom niekto počká, to je realita tejto krajiny. A okrem toho, nedá sa to časovo moc sklbiť, keď už má žena rodinu. Ale teraz naša fotoreportérka z Ústí sa vrátila z materskej a normálne funguje. Je potrebné sa nejako dohodnúť. Ale robia to asi skôr ženy bez rodiny. Ale, aby niekto hovoril „ježiš, ženská“, to vôbec. To mi príde „ujeté“. Na rovinu si ale povedzme, že za tie roky, čo tu pracujem, že by tu bolo nejaká veľa žien fotoreportérok na špičkovej úrovni...tých toľko nebolo. Jasné, že sú, napríklad tá Thao, to je ale výnimka. Ona je extrémne precízna. Po škole ich to asi nejaká baví, ale potom sa preorientujú na nejaké štúdiové fotografovanie.

~ Čo sa v praxi viac používa- hovoríte si fotograf, fotoreportér, fotožurnalista...?

MR: Pozrite, na vizitke mám fotoreportér, keď niekde vyplňujem kolónku, tak tam píšem fotograf. To je kratšie. Ale štýlovo, že kto čo fotí, to moc nerozlišujem, raz je to spravodajstvo, ale potom idete na týždeň mimo a je to na hranici dokumentu. Mňa tie štylizované fotky moc nebavia, ale keby to prišlo, tak vezmem lampy a vyrazím. Keď niekto fotí obrazy v galérii, tak v mojich očiach je to fotograf. Fotoreportér to už je niečo iné.

~ Aká blízka je spolupráca fotograf a píšuci redaktor, keď spolu vyrazia na akciu? Povie píšuci redaktor „nafot' mi to takto, sprav to a to“; sú v blízkom kontakte?

MR: Samozrejme, keď idú fotiť nejakú reportáž, tak idú spolu. Nie je to tak, že by fotografa riadil píšuci redaktor. Tu sú tí fotografi dosť skúsení, častokrát viac než ten píšuci redaktor, pretože ich fluktuácia je tu oveľa vyššia. Ten základný tím je pomerne stály a stabilný a už to tí ľudia poznajú, sú sami profesionáli.

~ Aké šance na prijatie by mal nový fotograf, ktorý by chcel pracovať v MF?

MR: Tak teraz...celosvetová kríza sa dotkla aj týchto novín, tak aj my sme prepúšťali, sme mínus štyria fotoreportéri. Takže teraz by sa nikto nový nehľadal a nezaplátil.

~ Do akej miery využívate agentúrne spravodajstvo?

MR: To využívame, ale nemám žiadnu štatistiku. To domáce spravodajstvo si z drvinej väčšiny, samozrejme, pokrývame sami. Zahraničné preberáme z AP, Profimedii a tých veľkých agentúr ale, že by sme mali niekoho v Bruseli alebo v Bratislave, tak to nemáme nikoho.

~ Čo sa najviac zmenilo za posledných desať rokov?

MR: Všetko! Ja myslím, že za posledných päťdesiat rokov fotografi nezažili takú zmenu ako my za posledných desať. Pretože prechod z analógu na digitál, vrátane toho, ako to od kadekoľvek posielate, to sa tá práca zásadne zmenila! To je úplne neuveriteľná premena. Tá práca sa neuveriteľne sprofesionalizovala. Keďže digitálna fotografia umožňuje okamžitú kontrolu vyfoteného, tak sa to neuveriteľne skvalitnilo, to sa posúva, aj tá technika vďaka autofocusu a rýchleho ostrenia, kvalita fotografie sa neuveriteľne zvýšila, najmä čo sa týka športu. Predtým to nebolo bežné, aby tam bolo toľko ľudí, čo boli schopní to vyfotiť. Nedokázali to uostriť. To si málokto prizná, ale tu boli ľudia, ktorí to nejak fotili, ale vlastne to neboli schopní poriadne odfotiť.

~ Čo najradšej fotíte? Tak ako sa predtým fotilo viac na rezorty, teraz každý fotí všetko, máte niečo, čo vás najviac baví?

MR: Vždy všetci fotili všetko. To by som povedal, že skôr teraz sa to profiluje viac, než pred dvadsiatimi rokmi. (Som prekvapená a vysvetlujem mu, ako mi bol tento systém vysvetlený v ČTK). Tak Četka je štátna agentúra, tam to bolo všetko trochu inak. Tu by som povedal, že sa to u nás viac profiluje.

~ Ako sa dá táto vaša profesia sklbiť s rodinou? Je to náročné?

MR: Tak všetko sa dá sklbiť, záleží na dohode. Ale som presvedčený, že pre tú ženskú je to trošku náročnejšie, to sa vraciam k tomu, že ak si žena založí rodinu, tak je pre ňu táto práca extrémne obtiažna a náročná.

~ Čo bulvár? Poznáte nejakých bulvárnych fotografov? Aká je ich práca?

MR: Tak jasné, že poznám. Vôbec im tú prácu nezávidím. Neviem, čo na to mám povedať. V Čechách je to taká hra na bulvár. Všetci sú na seba dobrí. Jeden fotograf mi povedal, ako išiel navštíviť nemenovanú herečku a tá mu išla uvariť čaj. Kým ho spravila, tak on ju fotil za kríkom, ako sa ona „akože odhalí“ a všetci sa tvária, ako ju tam nachytali. Takže je to tak nejak dohodnuté, čo vám samozrejme nikto neprizná. Bulvár tu existuje tak ako všade na svete, ale nejak extra bulvárne alebo drsné to nie je, myslím, že vo svete je oveľa drsnejší voči tým ľuďom. Ľudia to chcú, oni uspokojujú dopyt. Nikto to nechápe, ako to, že je najpredávanejší, ale všetci vedia, čo sa kde stalo.

~ Považujete nejaký denník, týždenník za seriózne?

MR: Tak z môjho pohľadu určite Týden, Respekt. Z denníkov asi MF DNES, Právo, Hospodárske noviny, Lidové noviny, to sa mi hneď tak vybaví. Všetci napríklad kritizujú Hospodárky, ale mne sa to napríklad páči! Z môjho pohľadu to už dnes nikto neučíta tie stránky, dnes, keď si spravíte prieskum medzi čitateľmi, tak každého na prvý pohľad upúta fotografia! Opticky, prvá je fotka, potom titulky a potom text. V dnešnej uponáhľanej dobe ľudia nechcú čítať! Všetky noviny, ktoré mali jednu karikatúru s kvantami textu, aj v Nemecku, skončili, alebo sú v minuse.

~ Zmenila sa tak pozícia fotografie?

MR: No samozrejme, výrazne! Posunula sa. Má väčší priestor a je oveľa kvalitnejšia! Škrípeme zubami, keď sa ten formát zmenší, že to nedostane až taký priestor...ale to vidíte, pred rokom osemdesiatdeväť mali v priemere redakcie dvoch fotoreportérov. A pozrite sa, koľko ich je dnes, tá vizualizácia je nespochybniteľná. Ako povedal kardinál Špidlík: „Dnes sa svet vníma v obrazoch“. Je to tak, tá vizualizácia je všade. Ľudia už nechcú čítať. Kliknete na niečo na internete, keď vás to nezaujme, už ste preč.

~ Myslíte si, že by tlačéné noviny mohli zaniknúť?

MR: Nemyslím si to. Určite sa premieňa ich podoba a štýl písania, už nikto nebude chcieť, aby mu niekto prerozprával to, čo sa odohralo včera. Ľudia chcú analýzy, iný spôsob písania, ako je na internete. Ja osobne si myslím, že tlačéné médiá budú mať nižší náklad, ale je to rovnaké, ako keď vymysleli kino...hovorili, že skončí divadlo. Dnes už má každý v ruke nejakú technológiu, ktorú má pred sebou a listuje si v tých internetových správach. Ja sa dnes dozviem nejakú správu a už si to nechcem zajtra čítať znova. Už ma zaujíma to, čo z toho vyplýva, ten fakt samotný už nie, ale jeho súvislosti áno.

~ Myslíte si, že práca fotoreportéra by mohla zaniknúť? Narážam na to, že by vzniklo viacero malých či veľkých agentúr a MF by mohla všetkých svojich fotoreportérov povyhadzovať a odoberať fotografie už len od agentúr..

MR: Tak samozrejme, to už sa nikde stalo, alebo sa to deje. Ale ja si myslím, že kým tie noviny majú záujem o niečo vlastné, autorské, tak to nehrozí. Ale z dlhodobého hľadiska človek netuší, je to rozhodnutie vydavateľa, toho, komu to médium patrí. Ten rozhoduje koho chce. U nás sú teraz fotografi pevne viazaní pracovnou zmluvou, takže sú zamestnancami.

~ Pri výbere fotografie, keď to tak nazveme - kto vyhráva? Vyhráva sila argumentu alebo vedúci fotooddelenia?

MR: Ide určite o argument. Ja napríklad musím povedať, že nerád vyberám svoje vlastné fotografie. To je človek ovplyvnený tým, že tam na tej akcii bol, niekde tri hodiny na niečo čakal...podvedome vie, čo ho to stálo úsilia. Ale to nikoho nazaujíma a je to tak správne, že to nikoho nezaujíma. Takže príde ten druhý, niekto, komu dôverujete, nemôže tam zas prísť ktokoľvek a začať vám rozprávať svoj názor. Nie každého názor by som rešpektoval. Stretneme sa ja, David Neff, fotoeditori...a dohodneme sa.

~ Posielajú sa ešte fotografi do zahraničia? Ako to ovplyvnila hospodárska kríza, chodí sa menej?

MR: Chodí sa, samozrejme, sa to trochu zmenilo, viac sa veci zvažujú. Chodí sa na veci, čo sa dajú plánovať ako sú Olympiády, Expo v Shanghai, a potom sú veci, ktoré sa

nedajú predpovedať, ako bol teraz ten pád lietadla⁶². O tom, či sa pôjde, rozhoduje vedenie, šéfredaktor. Jak som sa to dozvedel, čo sa stalo, to nešťastie, tak sme sa tu hneď v sobotu dopoludnia stretli, šéf zahraničnej redakcie a zohnali sme dvoch píšucich redaktorov plus dvoch fotografov, s tým, že odlietajú okamžite hneď prvým lietadlom, dvaja do Varšavy, dvaja do Smolenska k tomu havarovanému lietadlu. Tí vo Varšave tam zostali až do ďalšieho víkendu a každý deň bol z toho titul v novinách.

~ Čo je vašou túžbou? Kam sa ešte môže „vyšplhať“ vedúci fotooddelenia MF DNES? Redaktor sa môže snažiť byť šéfredaktorom, fotograf vedúcim oddelenia...vy už ste to dosiahli, čo bude ďalej, čo môže byť ešte viac než teraz?

MR: Tak teraz tak premýšľam...tak dúfam, že budem ešte súčasťou nejakých zaujímavých fotografických udalostí. To ma baví, to je na tej práci to najkrajšie. Mimoriadne udalosti. Alebo by človek chcel vydať nejakú knižku, niečo sa vydá, napríklad z Olympiády a ja tam mám fotku. Tak to sú veci, čo ma tešia, pre ktoré má zmysel to stále robiť! Napríklad, táto fotka na titulke, to ma už asi nikto neprekoná mať takú plochu (ukazuje mi titulnú fotografiu staršieho vydania MF s vlastnou fotografiou cez celú stranu). Ja si myslím, že to ľuďom povedalo ďaleko viac než nejaký text.

~ Ako sa vyhnúť stereotypom? Čo robiť, aby vás tá práca neprestala baviť?

MR: No, to vás to musí baviť! A taktiež záleží, v akom prostredí človek pracuje... dokážem si predstaviť, že kopa okolností môže byť demotivujúcich, ako napríklad to prostredie alebo názory na fotografiu. Tak sa dostanete do stereotypov. Fotka má ale stále väčší význam.

Pozn.

Po vypnutí diktafónu sme sa s Michalom ešte bavili o fotografii všeobecne, ukázal mi redakciu, zoznámil ma s fotoeditormi... Bolo päť hodín poobede, vo fotooddelení zostal už len Michal a jeho asistentka, fotografi boli v teréne. Počas nášho rozhovoru zaznela, okrem iných, aj nasledujúca veta, ktorú stojí za to spomenúť.

MR: „V tom spravodajstve „stretne sa zajtra“ moc nefunguje. To nikdy neviete, čo bude.“

Ďakujem za rozhovor!

⁶² Pád lietadla s poľským prezidentom Lechom Kaczyńskim, pozn. aut.

Príloha č. 10: Rozhovor s Barborou Reichovou, fotoreportérkou denníka Sport, 30.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre denník Sport?

BR: Na hlavný pracovný pomer to budú dva roky. Predtým som pre nich pracovala externe.

~ Študovali ste niečo podobného zamerania?

BR: Študovala som na strednom odbornom učilišti služieb v Prahe... fotografická škola. Potom som si spravila ekonomickú nadstavbu plus vyššiu odbornú školu informačného managementu pre múzea a galérie. To ma však nebavilo, tak som sa rozhodla, že chcem fotiť. Zo dňa na deň. Takže som písala do rôznych redakcií, ale nikto ma nechcel. Ozvali sa mi jedine zo Sportu, nie, že by ma vzali, pretože práve prijali niekoho nového, ale, že ako externistka by som to mohla skúsiť. Tak som si musela nakúpiť foťáky a každý víkend som potom chodila fotiť nejaké akcie, zatiaľ čo cez týždeň som chodila do práce. Fotila som také nižšie futbalové súťaže, to, čo chlapi nechceli fotiť, alebo to, čo nestíhali. Ale nikto mi nepovedal, že ma niekedy vezmú. Bola to skúška, buď by to vyšlo alebo nie. A ono to vyšlo. Po dvoch rokoch sa mi ozvali, že jeden fotoreportér odchádza a či by som chcela nastúpiť.

~ Takže ste prešli plynule z externistky na hlavný pracovný pomer...ako by to bolo dnes, keby niekto chcel pracovať ako fotoreportér pre Sport? Musel by spĺňať nejaké konkrétne požiadavky?

BR: Dnes by sa asi nikto nový ani neprijal, pretože sa šetrí a my si na to vystačíme sami, alebo sa to vezme z Četky. Mňa teda vzali na základe toho, že poznali moje fotografie a buď sa im to páčilo alebo nie.

~ Aké je presné zloženie fotooddelenia denníka Sport?

BR: Sme štyria fotografi a jeden z nás je zároveň aj vedúci. Ja som jediná baba a potom ešte máme jedného fotoeditora. Takže okrem mňa je tam Jaroslav Legner, vedúci, Michal Beránek, Pavel Mazáč a ja ako fotoreportéri. My sme fotooddelenie, plus je tam futbalové, hokejové a športové oddelenie, ktoré každé z nich má svojho editora. Ten si tie fotografie vyberá, resp. povie, akú fotografiu potrebuje a náš fotoeditor mu to dodá. Vedúci fotooddelenia je tam najdlhšie, už asi tridsať rokov, to je najväčší borec.

~ Aký je váš denný režim? Ako je to časovo náročné?

BR: To nedokážem veľmi povedať, máme taký zvláštny systém...nemáme krátky, dlhý týždeň, či rannú a odpoľudňajú, ako je to napríklad v Prahe... My sme štyria a máme taký systém, ktorý funguje asi iba u nás. Na každý týždeň je vždy niekto jednotka, niekto dvojka, trojka, štvorka...ten, kto je jednotka, ten fotí všetko a je akoby ten najhorší. Tie vyššie čísla majú právo výberu...keď je futbal v Ostrave a zároveň aj v Prahe, tak vyššie čísla asi vyberjú, čo chcú fotiť a tá jednička pokrýva to, čo na neho zostane. Ale vždy sa to strieda, neexistuje žiadna hierarchia, že by mi niekto povedal, pozri, ty to nezvládneš, tak pôjde radšej on. Tak tak to nefunguje, striedame sa. Tento týždeň som napríklad štvorka a ešte som žiadne fotenie nemala. Je to závislé od toho, čo sa kedy hrá. Podľa toho vlastne žijeme (smiech)!

~ Za ten čas, čo pracujete pre denník Sport, pracovala s vami aj nejaká žena fotoreportérka?

BR: Kedysi dávno tam jedna bola, ale ako fotolaborantka, ešte v čase, keď sa fotilo na film. Ale fotoreportérka nie, aspoň, čo ja viem.

~ Fotografujete len športové akcie...ako ste k tomu prišli, že fotíte akurát šport?

BR: Tým, že som od malička športovala...splnil sa mi detský sen, môcť fotiť šport. A teraz stále športujem a šport mám rada, takže to nebolo, že „no, tak teda dobre, budem fotiť šport, hlavne, že niekde fotím“...ja som to chcela robiť. Bežné to úplne nie je, že fotí žena, ale myslím, že nás pribúda. Nie je nás moc, ale nejaké sú. Ale samozrejme, vždy je tam viac mužov, to je jasné.

~ Dá sa hovoriť o nejakej hierarchizácii v rámci redakcie? Kto je váš šéf?

BR: Tak vedúci fotooddelenia Jaroslav Legner je môj šéf, ale aj šéfredaktor, ten je najvyšší šéf. Okrem nich sú tam zástupci šéfredaktora, z ktorých jeden má na starosti práve naše fotooddelenie. Takže, keď sa to tak vezme, tak mám nad sebou troch ľudí.

~ Aké je vaše slovo pri výbere fotografie, akú máte právomoc?

BR: My to moc neovplyvňujeme. Pošleme fotografie a oni si vyberú. Ak mám nejakého žhavého kandidáta, tak im napríklad napíšem sms. Ale či sa im to hodí do formátu, to už neovplyvním.

~ V rámci redakcie denníka Sport, ako sú pomerovo zastúpené ženy? Sú tam nejaké, napríklad redaktorky?

BR: Tak hovoríme o športe, že. Takže tam ich moc nie je. Máme tri redaktorky. Jednu fotografku, jednu grafičku a dve asistentky. Inak je tam, ja neviem, asi šesťdesiat chlapov!?

~ Čo si myslíte, že je dôvod, že toľko málo žien pracuje v oblasti športu ?

BR: Tak žien, ktorých by zaujímal futbal, moc nie je, že. Pozri sa na seba, sama si hovorila, že si si kúpila denník Sport prvýkrát v živote. A tak je to u väčšiny žien. Možno výnimky sú tie, čo športujú...možno k tomu majú nejaký vzťah. Je jasné, že aj naša cieľová skupina sú chlapi.

~ Myslíte si, že by sa vaša práca dala sklbiť s rodinou?

BR: Myslím si, že by to nešlo. U nás asi nie. S malými deťmi by to určite nešlo. A potom netuším, ako by to bolo fyzicky...môj batoh váži pätnásť kilogramov. Neťahám to vždy so sebou, ale človek musí byť trochu športovec, aby to mohol robiť. Aj fotoreportéri z ČTK majú takú výbavu, ale neťahajú to tak často, ako my. My fotíme stále. Okrem toho sme stále v strese, rýchlo to poslať, aby to bolo hneď na internete a potom, aby sa to stihlo aj do uzávierky. Plus futbal nezačína na obed, ale okolo šiestej podvečer...to aj, ako sme sa bavili s tou rodinou...to by moc nešlo.

~ Čo považujete za výhody a čo za nevýhody toho, že ste žena fotoreportérka?

BR: Ako žena? Má to výhody aj nevýhody. Tá fyzická náročnosť je pre všetkých rovnaká, ja to nijak neoklamem. Váha fotoaparátu je rovnaká, akurát, že chlap to vezme jednou rukou, zatiaľ čo ja sa namáham dvoma, alebo mám na to vozíček. Takže v tomto je to nevýhoda, chlapi predať len vydržia viac, to je dané fyzicky. A výhoda? No, tak som baba medzi chlapami, že? Takže to výhoda je. Aj pri tom fotení. Trošku si ma hýčkajú. A možno aj nehovoria tak sprostó keď tam som (smiech)! Ale je to dané aj

tým, že odmalička športujem a vyhovuje mi to, byť medzi chlapmi. A aj keď fotografujem nejakého, napríklad futbalistu, tak je to skôr výhoda, byť žena...keď mu poviem „postav sa mi takto“, tak keď vidia ženu, tak nie sú takí sprostí, alebo ma aj niekam pustia...ale keď vidia malú chudú babu, tak si niekedy zas viac dovoľia. Ale skôr si myslím, že je to výhoda. Občas to, samozrejme, je aj nebezpečné. Ale to je potom jedno, či som žena alebo muž, tam je to nebezpečné pre všetkých, napríklad nejaká demonštrácia fanúšikov.

~ Chodíte ešte fotografovať aj do zahraničia?

BR: Chodíme, ale finančná kríza je všade, takže sa chodí menej.

~ Máte pocit, že je vaša profesia nejakovo vekovo ohrozená?

BR: Vôbec, náš šéf má asi päťdesiatpäť a je úplne v pohode. Samozrejme, asi v sedemdesiatke to už človek robiť nemôže, ale to je asi ako s akoukoľvek inou profesiou.

~ Aká je pozícia fotografie v rámci denníka Sport?

BR: Hm, nedokážem to veľmi posúdiť. Je tam dosť rôznych tabuliek...ale asi sme jedny z mála novín, ktoré majú prvú stránku založenú na fotke. Vždy je tam otváracia veľká fotka. Takže fotka a text majú, podľa mňa, dosť rovnocenné postavenie.

~ Čo sa podľa vás za posledné roky najviac zmenilo, v súvislosti s prácou fotoreportéra?

BR: Tak, samozrejme, ten prechod na digitál. Tým sa tá práca úplne zmenila a pre tých starších kolegov...tí boli zvyknutí to vyvolávať...ja som to zažila len tak letmo. Technika ide stále dopredu.

~ Ako si hovoríte, fotoreportérka, fotografka, fotožurnalistka...?

BR: Ja si asi hovorím fotografka. Fotoreportérka, to asi tiež. Fotožurnalista sa tu asi ale veľmi nepoužíva.

~ O kom sa hovorí ako o profesionálnom fotografovi, aké musí mať atribúty?

BR: Tu ich je len pár, ktorí sú nejakovo uznávaní, z ktorých si my mladí berieme príklad. Každý deň sa pozerám, ako to vyfotili. Je to na tom, ako sú, takzvané, služobne starší. Nemyslím, že by museli mať minimálne päťdesiat, aby boli dobrí. Ale mali by mať skúsenosti, to vidím aj na sebe, ako sa zo dňa na deň zlepšujem.

~ Ako sa potom ubrániť nejakým stereotypom?

BR: Ja s tým zatiaľ problém nemám. Pre mňa je to stále niečo nové. Samozrejme, fotí sa tridsiatykrát futbal, ale vždy sa tam deje niečo iné. A vždy to môže byť lepšie a lepšie. A hlavne ma to baví. Ale nemusím sa premáhať, aby som išla do práce. Je to síce náročné, nie je to úplne pre každého...ale to je to isté, ako nie je pre každého sedieť celý deň pri počítači.

~ Čo si myslíte o práci bulvárnych fotografov, vidíte v tom nejaký rozdiel?

BR: Tak denník Sport síce vydáva Ringier, ale ja bulvárnych fotografov tiež moc nepoznám. Poznám jedného z Blesku, čo fotí šport a jednu z Aha!, čo tiež fotí šport...takže nemám veľmi príležitosť sa s nimi niekde stretnúť. Ale tam sa asi nekladie až taký dôraz na kvalitu fotografie ako napríklad na fotoreportérov ČTK. Tam je dôležité to, čo tá fotka zobrazuje. „Toho alebo tú“...

~ Máte pocit, že ide o profesiu, v rámci ktorej ľudia dosť fluktuujú, alebo si naopak snažia udržať svoje miesto?

BR: Ľudia sú u nás v Spote dlho, takže si to miesto držia. Skúsenosti hrajú svoju rolu, nikomu sa nechce prijať niekoho nového. Ja som mala neuveriteľné šťastie, že mi dali príležitosť.

~ Mali by ste ambície riadiť? Byť vedúca fotooddelenia?

BR: Tak to vôbec. Človek chce byť dobrý, chce mať dobrú fotku. Ale to je to jediné.

Ďakujem za rozhovor!

Príloha č. 11: Rozhovor s Martinom Sekaninom, fotoreportérom denníka Blesk, 30.04.2010

~ Ako dlho už pracujete pre denník Blesk?

MS: V Blesku som skoro dva roky. Predtým som fotil externe na voľnej nohe. S tým, že mi jeden tréner chcel dať cez hubu a to zaujalo Blesk natoľko...(smiech)...to je známa story. Tak ma oslovili, aby som poslal nejaké fotky. A tak sme spolu začali spolupracovať. Avšak predtým som ešte asi pol roka pracoval pre denník Sport, externe.

~ Študovali ste niečo podobného zamerania?

MS: Nie, som vyučený truhlár. Z koníčka sa stala práca fotografa.

~ Aké je presné zloženie fotooddelenia denníka Blesk?

MS: Tak. Som tam ja, Martin Sekanina, David Malík ako vedúci oddelenia, ktorý zároveň aj fotí tie spoločenské, paparazzi akcie. Potom Dana Kolářová, tá má na starosti Magazín, ateliér a tak. Michal Šula robí politiku, Martin Mithofer a Ladislav Křivan paparazzi akcie, podobne ako David Malík. Potom Praha, bežné reportáže, to robí Petr Merta, Tomáš Vrbenský, Jiří Hadač a Jiří Černohorský. Vo fotooddelení je ešte jedna asistentka a dvaja archivári. A ja robím primárne šport, ale aj štátne návštevy. Bežne je jeden človek služba a jeden príslužba. Ale tým, že ja spadám pod šport, tak mňa riadia oni, nie vedúci fotooddelenia. Ale keď nestíhajú z iných redakcií, tak im pomáhajú, tak fotím čokoľvek iné. Teraz napríklad, vedúci vôbec nevedel, že idem na dva týždne do Nemecka (smiech)!

~ Kto vám zadáva, čo sa pôjde fotiť?

MS: Je tam produkcia, ktorá nám zavolá, čo sa v ten deň deje, kto nás nejakým rozdelí. Ale v podstate si to riadime sami. Bára Příhodová nám ale volá, kto, kde fotí.

~ Máte nejakého fotoreditora?

MS: Nie, to u nás nie je. Fotky si upravíme nejakým my a tvrdia nám, že aj grafici, ale tí to nerobia. Výber si potom robia samotní redaktori, ten, kto píše článok si vyberie aj fotku. Ten redaktor, čo má službu, čo tvorí v ten deň noviny, ten si tie fotky vyberá. Máme aj editora, ktorý to robí, ale asi trikrát týždenne to robia služby, redaktori.

~ To som sa v tom nejak stratila! To redaktor píše, aj si rozhoduje o fotkách a aj rozhoduje o tom, ako bude vyzerat' stránka?

MS: No!

~ Aký je váš denný režim?

MS: Ja sa prebudím a neviem, čo bude. Pokiaľ to nie je nejaká veľká akcia. Robím non-stop šport. Samozrejme, ak slúžim celý víkend, tak mám nárok na jeden deň voľna, ktorý si môžem vybrať. Inak je to sedem dní v týždni a môj harmonogram sa dozviem ráno po porade, okolo jedenástej. Víkend sa plánuje v piatok. Ale všetko je závislé na tom, čo sa udeje. Nedá sa povedať, koľko akcií mám za deň, je to premenlivé.

~ Aká je vaša fotografia pre Blesk v porovnaní, napríklad, pre Sport?

MS: Tie fotografie majú byť trochu bulvárne, že. Paparazzi sa ale vyhýbam. Takže nie je prioritné, kto akú cenu získal, ale je prioritné to, v čom prišiel oblečený, aby sa mohla spraviť módna polícia. Tam je ten rozdiel. A to ma občas stojí veľké nervy. Keď fotím

nejakú spoločenskú akciu, tak tam všetci pózujú, tak má človek čas to nafotiť. Zatiaľ, čo pri hokeji si rád, že to stihneš odfotiť. Ale odo mňa už nechcú ďalšiu fotku Haška, tú si vezmú z ČTK, mne povedia „odfoť mi, v čom je dnes oblečená jeho manželka“.

≈ Aká fotografia by vás teda bavila viac? Bulvár a paparazzi alebo spravodajská fotografia, niečo v štýle ČTK?

MS: Tak, samozrejme, tá spravodajská. Ja by som pri paparazzi dosť trpel. Sedieť v aute a čakať...to by som sa cítil dosť prázdny, prísť...a niekedy aj bez fotky. Zatiaľ čo to agentúrne spravodajstvo, tomu nikdy nebudeme konkurovať. To ja hovorím stále, že ten človek z agentúry má kontakty, pozná to a dostane sa na miesta, kde ja sa v živote nedostanem. Podarí sa mu spraviť oveľa lepšie fotky, ako mne. Napríklad, na Majstrovstvá sveta vo futbale, my sme radi, že tam vôbec ideme. Agentúry, tie tam majú už dopredu dohodnuté najlepšie miesta, je ich tam päť, ďalšieho človeka majú na to, aby to rovno posielal, zatiaľ, čo my sme na jednom miestočku. Príklad, na Majstrovstvách sveta v atletike v Berlíne...som tam bol ja, Četka a Sport a sme sa predbiehali, kto vydá prvú fotku. Otvorili sme notebook a tam Reuters, „Svoboda v cieľovej rovinke“...

≈ Aké je vaše slovo pri výbere fotografie, je na to vôbec nejaký priestor?

MS: Ja si môžem povedať svoj názor, ale naozaj je to na redaktorovi. Ja ju vyberám len v prípade, že je to celé nejaká moja práca, že kľudne nepošlem žiadne iné, ale rovno si vyberiem nejaké konkrétne dve.

≈ Teraz je teda vo fotooddelení jedna žena...na magazín, správne?

MS: Presne tak. Ono to má aj psychologický význam. Fotí modelky a so ženou tak lepšie komunikuje, dokáže sa aj viac odhaliť...pózujú v spodnom prádle. Vyložene ateliér, nasvietené portréty a podobne.

≈ Inak si žiadnu inú fotoreportérku nepamätáte?

MS: Predo mnou ešte bola jedna, na šport. Tá tam bola dlho. A keby sa nejaká ozvala, tak by sa asi na pohlavie nepozeralo. Ale tie portréty, na to sú dobré, nehovoriac o tom, že sa futbalisti pred nimi radi predvádzajú. Ale to paparazzi moc nerobia, to je fakt.

≈ Mali by ste tendencie pracovať pre nejaký iný denník, alebo fotiť niečo iné, ako šport?

MS: Keď som spoznal prácu na voľnej nohe, tak som si povedal, že sa chcem radšej zamestnať. A vtedy prišla ponuka len z Blesku. Uvažoval som už aj nad tým odísť z bulváru...ale teraz nie je ani, kam by sa dalo prejsť... Mňa by inak hrozne bavilo fotiť nejaké akčné veci, vojnu...to je niečo pre mňa. Ale schovávať sa niekde ako paparazzi, to som si skúsil a stačilo mi.

≈ Je to aj lepšie platené než v inom denníku?

MS: Tak to ja sa nepýtam, kto má koľko peňazí. U nás je to asi lepšie. Bulvár má určite viac, to sú známe platy ľudí z Aha!. To sú už astronomické platy. Že by som ale úplne vážne teraz uvažoval o zmene, to nie. Aj to naše prostredie, za tých paparazzi fotografov by som dal ruku do ohňa. Sú to ľudia, ktorí aj uvažujú o tom, kde sú ich hranice. To už skôr redaktori stoj čo stoj prahnú po senzácii.

≈ Aké sú nároky na fotografiu? Na kvalitu, výtvarnosť...

MS: Na výtvarnosť nie je žiaden priestor. Keď pošlem kreatívnu fotku...tak to je zavrhnuté. Nejaký pohľad a podobne, na to nie je miesto. Ja si ich občas doprajem, ale

viem, že ich v novinách neuvidím. Na obsah sú trošku iné nároky...MF má občas kreatívnu fotku. U nás, bohužiaľ, fotograf občas pošle fotku, ktorá je prepálená, stačili by dve kliknutia myšou, ale nie, nikto to neopraví a tá fotka sa tak aj vydá. Niekedy je zbytočne moc tlak na čas, ten časový nárok tým fotografiám uberá na kvalite. Síce povedia, že grafik to upraví, ale on to neupraví...a podpísaní sme tam my fotografi.

≈ Ako sa nakladá s etickým kódexom v denníku Blesk?

MS: Tak, ak je nejaká drsná, krvavá fotografia, tak sa o tom diskutuje. Také fotografie odpudzujú, to je dokázané. Najznámejšia fotka Svobody...Blesk ju mal celú ale otláčili iba ruku s pištoľou. Zvažuje sa to. Naopak senzácie, to má prednosť, že. Keď si na futbale sadne do druhej rady slečna s výstrihom, na ktorej je nápis Sparta, tak z toho je veľká fotka (smiech). Ak futbal nestál za nič, tak sa to otočí a napíše sa, ako vyzerali tribúny. Potom je tam desať fotiek slečien a jedna malá z futbalu. U nás sa šport jednoducho robí inak.

≈ Blesk je najčítanejší český denník...

MS: U nás to neklesá. Mierne áno, ale stále je to spuer. Náš šéfredaktor hovorí, že Blesk je a bude a všetko ostatné je len jeho napodobenina. A asi má pravdu, mnohé iné skrachovali a Blesk je tu stále a za ten čas ani nemal veľkú krízu. Je tam všetko a je to zaujímavé.

≈ Zaujímavé možno, ale aj pravdivé?

MS: Aj pravdivé. To keby ste videli, koľko je denne telefonátov, čo nám ľudia volajú do redakcie a udávajú...ale, tak, mne by sa celkom aj páčilo, keby u nás nariadili „zákaz bulváru“.

≈ Aký veľký priestor sa dáva fotografii?

MS: Tam je fotografia základ. Kladiet sa dôraz na veľké fotky. Priorita je fotiť si sami s tým, že bulvár sú naše fotky a niečo sa preberá aj od agentúr. S krízou sa spravil škrt a zákaz nakupovania fotografií.

≈ Viete si predstaviť, že by sa vaša práca dala sklbiť s rodinou?

MS: Predstaviť si dokážem všeličo... Asi by som bol veľmi prísny, čo sa týka časového rozvrhu. Ale dokážem si to predstaviť. Na materskú by som nešiel...to tým ženám moc nezávidím, je to náročné. Už by som však nemohol fotiť úplne vždy, keď mi zavolajú. Ale tu sa dá dohodnúť. Kým to však človek nezažil, tak sa o tom nedá hovoriť. Možno by som sa po mesiaci rozhodol to zabaliť. Vyskúšame a uvidíme.

≈ Je práca fotoreportéra nejako vekovo ohraničená?

MS: To myslím, že nie. Pokiaľ vládze a zvláda stres...a fyzicky to ťahať, to dá tiež zabrať.

Ďakujem za rozhovor